

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra bankovníctví a pojišťovnictví

Studijní obor: Finance

ZPŮSOBY ŘEŠENÍ KRIZÍ BANK

Autor diplomové práce:

Bc. Jiří Pochman

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Petr Teplý, Ph.D.

Rok obhajoby:

2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „*Způsoby řešení krizí bank*“ jsem vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v příloženém seznamu.

V Praze dne 19. ledna 2015.

Jiří Pochman

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu doc. PhDr. Petru Teplému, Ph.D. za jeho vstřícnost, trpělivost a především cenné rady ke zpracování této diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá mechanismy, které mohou být použity pro řešení krize banky. Úvodní kapitola seznamuje čtenáře s nezbytným teoretickým základem a východisky pro následující kapitoly. V druhé kapitole jsou popsány a analyzovány opatření typu *bail-out*, které státy použily pro podporu svých finančních sektorů v letech 2008 – 2012. První část třetí kapitoly se zabývá insolvenčními režimy pro banky a obecným popisem nových mechanismů pro řešení krize.

Druhá část třetí kapitoly obsahuje kvalitativní analýzu nových mechanismů přijatých na území členských států v podobě směrnice BRRD. Závěrečná kapitola analyzuje na vzorku deseti systémově významných bank využitelnost opatření statutárního *bail-in* pro řešení jejich krize.

Klíčová slova: mechanismy, řešení krize, ozdravné, banka, systémově, významná, ozdravný plán, plán řešení krize, bankovní krize, finanční krize, finanční sektor, finanční instituce, opatření, státní podpora, přímé půjčky, garance, rekapitalizace, odkup aktiv, Evropská unie

Annotation

This diploma thesis deals with mechanisms which can be used to resolve crisis of a bank. The first chapter introduces the reader to essential theoretical background and basis for following chapters. The second chapter describes and analyzes measures used by governments to support their financial sectors in 2008 – 2012. The first part of third chapter deals with insolvency regimes for banks and general description of new recovery and resolution regimes.

The other part of third chapter contains qualitative analysis of recovery and resolution regimes adopted by European Union member states in the form of BRRD. Final chapter analyzes on the sample of ten systematically important banks applicability of *bail-in* tool to resolution of their crisis.

Keywords: regime, resolution, recovery, plan, bank, systematically, important, financial crisis, financial sector, financial institution, measures, state aid, support, bank crisis, financial crisis, direct loans, guarantees, recapitalization, asset purchase, European Union

Obsah

Úvod.....	7
1 Finanční sektor a krize	9
1.1 Banka	10
1.1.1 Regulatorní kapitál a kapitálové požadavky.....	11
1.1.2 Regulatorní kapitál podle <i>Basel III</i>	14
1.1.3 Likvidita a solventnost.....	18
1.2 Specifika finančního sektoru	21
1.2.1 Nepostradatelnost finančního sektoru pro ekonomiku	21
1.2.2 Velikost a provázanost institucí.....	22
1.2.3 Inherentní nestabilita finančních institucí.....	25
1.3 Finanční krize.....	26
1.3.1 Dopad krize na banky	28
1.3.2 Nedávné evropské bankovní krize.....	29
2 Opatření na podporu finančního sektoru.....	33
2.1 Rozdělení opatření	34
2.1.1 Ekonomická a administrativní opatření	34
2.1.2 Subjekty poskytující opatření	35
2.1.3 Individuální opatření a záchranné programy	36
2.1.4 Opatření typu <i>bail-out</i> , <i>bail-in</i> a opatření centrální banky	37
2.2 Opatření typu <i>bail-out</i>	37
2.2.1 Přímé půjčky.....	37
2.2.2 Garance.....	37
2.2.3 Rekapitalizace.....	38
2.2.4 Odkup aktiv	40
2.2.5 Pravidla pro <i>bail-out</i> opatření v EU.....	43
2.2.6 Využití opatření typu <i>bail-out</i> v EU za krize.....	46
2.3 Opatření centrálních bank	48
2.3.1 Přímé půjčky.....	49
2.3.2 Odkup aktiv	49
2.3.3 Opatření ECB za finanční krize.....	50
3 „Bail-in“ a nové mechanismy řešení krizí bank.....	52
3.1 Insolvenční režimy pro banky	53
3.1.1 Insolvenční režimy před krizí v USA a EU	55
3.2 Nové mechanismy řešení krizí bank	58
3.2.1 Základní charakteristiky nových mechanismů	59
3.2.2 Opatření typu <i>bail-in</i>	62
3.2.3 Prodej aktiv a převzetí závazků.....	64
3.2.4 Překlenovací a speciální instituce.....	64
3.2.5 Další administrativní opatření.....	65
3.2.6 Přeshraniční působení nových mechanismů.....	66
3.2.7 Ozdravné plány a plány řešení krize.....	67
3.3 Nový mechanismus řešení krizí bank přijatý v USA	70
3.4 Nové mechanismy řešení krizí bank v EU	73
3.4.1 Působnost BRRD	75

3.4.2	Ozdravné plány a plány řešení krize podle BRRD	75
3.4.3	Spouštěcí podmínky mechanismů BRRD	78
3.4.4	Mechanismus pro řešení krize podle BRRD	80
3.4.5	Statutární <i>bail-in</i> a způsobilé závazky podle BRRD	83
3.4.6	Financování řešení krize a vztah ke sdělení ke krizi	86
3.4.7	Přeshraniční působnost BRRD	87
3.4.8	Řešení krizí bank v rámci bankovní unie	88
4	Analýza využitelnosti statutárního „bail-in“	90
4.1	Metodologie provedené analýzy	90
4.2	Barclays Bank PLC	94
4.3	BNP Paribas S.A.	95
4.4	Crédit Agricole S.A.	96
4.5	Deutsche Bank AG	97
4.6	Erste Group Bank AG	98
4.7	HSBC Bank plc	99
4.8	KBC Bank N.V.	100
4.9	Nordea Bank AB	101
4.10	Société Générale S.A.	102
4.11	UniCredit S.p.A.	103
4.12	Přehled zjištěných hodnot a ukazatelů	104
4.13	Shrnutí a výsledky analýzy	105
	Závěr	110
	Seznam použité literatury	112

Úvod

Finanční sektory ve vyspělých zemích světa prochází v současné době významnými regulatorními změnami, jejichž nezbytnost ukázal průběh finanční krize z roku 2008, který v mnoha zemích doprovázely vážné problémy systémově významných bank a dalších finančních institucí s likviditou a solventností. Veřejné orgány byly na počátku finanční krize vlivem nedokonalého legislativního, regulatorního a dohledového prostředí postaveny před volbu, zda poskytnutím objemných záchranných opatření typu *bail-out* pomoci systémově významným bankám a to i za cenu socializace nákladů jejich záchrany a významného nárůstu dluhů veřejných rozpočtů, nebo neposkytnutím opatření riskovat hromadné úpadky bank a související kolaps finančního systému.

Na nemožnost vyřešit krizi systémově významné banky bez použití veřejných prostředků reagují od roku 2009 státy a mezinárodními instituce v čele s *Financial Stability Board* vývojem a postupnou implementací nových mechanismů řešení krizí systémově významných finančních institucí. Tyto nové mechanismy si kladou za cíl prostřednictvím plánování řešení krize, aplikací nových administrativních opatření a harmonizací a lepší přeshraniční koordinací postupů umožnit veřejným orgánům vyřešit krizi systémově významné banky při zachování její činnosti, bez použití veřejných prostředků a bez vážných negativních důsledků pro stabilitu finančního systému.

Výše naznačené způsoby řešení krizí nejen systémově významných bank jsou hlavním tématem této diplomové práce. V práci je vždy čtenáři nabídnut obecný pohled na danou problematiku a následně její konkrétnější rozbor na reáliích členských států Evropské unie.

Uvedené téma jsem zvolil pro jeho vysokou aktuálnost a zajímavost. Dalším důvodem pro jeho volbu byla ambice utřídit informace s ním související a prezentovat čtenáři v jedné práci jak opatření typu *bail-out*, tak i původ a současný stav implementace nových mechanismů pro řešení krizí finančních institucí. V neposlední řadě tímto tématem rozvíjím a navazuji na téma své bakalářské práce.

Diplomová práce si klade za cíl:

- seznámit čtenáře s problematikou řešení krizí bank;
- představit opatření typu *bail-out* jako jeden ze způsobů řešení krize banky;
- představit nové mechanismy řešení krizí finančních institucí jako druhý možný způsob řešení krize banky;
- analyzovat z kvalitativního pohledu implementaci nových mechanismů na úrovni EU a
- analyzovat z kvantitativního pohledu použitelnost opatření statutárního *bail-in* na vzorku deseti evropských systémově významných bankách.

Práce v úvodní kapitole seznamuje čtenáře s nezbytným teoretickým základem a východisky pro následující kapitoly. Konkrétně jsou popsány důležité charakteristiky bank, finančního sektoru, důležitá regulatorní pravidla a též příčiny vzniku finančních krizí a jejich vliv na banky. Závěr kapitoly rozebírá vznik bankovních krizí v některých evropských státech, které doprovázely průběh finanční krize z roku 2008.

Druhá kapitola uvádí do problematiky poskytování opatření na podporu finančních sektorů za účelem řešení krizí bank. Dále jsou v kapitole popsány a analyzovány opatření typu *bail-out*; jistý omezený prostor je věnován i opatřením centrální banky. Konkrétněji se kapitola

zaměřuje na pravidla poskytování opatření typu *bail-out* platná pro členské státy EU a analyzuje jejich použití pro řešení krizí bank mezi roky 2008 a 2012.

Třetí kapitola představuje nové mechanismy řešení krizí finančních institucí. Čtenář je nejprve seznámen s problematikou insolvenčních režimů pro banky, které se staly významnou inspirací pro tvorbu nových mechanismů a v jejichž rámci budou nové mechanismy též využívány. Následně jsou popsány mezinárodně přijaté standardy pro nové mechanismy řešení krizí bank, které v roce 2011 vypracovala *Financial Stability Board* (FSB). Poslední část kapitoly je věnována kvalitativní analýze směrnice 2014/59/EU (BRRD), která implementuje nové mechanismy řešení krizí bank na území EU.

Závěrečná kapitola obsahuje kvantitativní analýzu využitelnosti opatření statutárního *bail-in*, které považujeme za základ nových mechanismů pro řešení krizí bank. Využitelnost statutárního *bail-in* je analyzována na vzorku deseti vrcholných mateřských společností, které stojí v čele evropských systémových bankovních skupin. Mezi vybranými společnostmi jsou též vrcholné mateřské společnosti bankovních skupin, které vlastní čtyři nejvýznamnější banky působící v České republice.

1 FINANČNÍ SEKTOR A KRIZE

Finanční sektor tvoří nepostradatelnou součást vyspělé tržní ekonomiky. Půlpánová (2007) používá alternativní pojem finanční systém, který popisuje jako v každé zemi originálně strukturovaný prostor, v němž jsou realizovány finanční služby. Za dva základní stavební prvky finančního sektoru (systému) považujeme finanční instituce¹ a jejich vzájemné vztahy.

Finanční sektor poskytuje ostatním sektorům **finanční služby** zahrnující platební styk, různé druhy financování prostřednictvím úvěrů nebo cenných papírů, spořicí produkty, přenos rizik jejich pojištěním nebo zajištěním, zprostředkování investování volných peněžních prostředků, zprostředkování emise cenných papírů, depotní služby a různé formy správy majetku a mnoho dalších. Funkčnost a okamžitá dostupnost finančních služeb se ve vyspělém světě stala samozřejmostí - bez nich si lze fungování moderní ekonomiky jen velmi obtížně představit. Nepostradatelnost a provázanost finančního sektoru s reálnou ekonomikou je důvodem, proč jsou krize v tomto sektoru vnímány obzvlášť intenzivně všemi ekonomickými subjekty.

Půlpánová (2007) považuje i z výše zmíněných důvodu za základní požadovanou kvalitu finančního systému jeho stabilitu. Za stabilní považuje takový finanční systém, který funguje efektivně bez nežádoucích dopadů na nefinanční podnikatelské subjekty, státní finance a makroekonomické prostředí. Článek 122 preambule nařízení č. 575/2013² uvádí: „*Prvotním smyslem právního rámce pro úvěrové instituce by mělo být zajistit fungování základních služeb pro reálnou ekonomiku...*“

V této diplomové práci vycházíme převážně z reálií evropských finančních sektorů a legislativy platné v členských státech EU. **V rámci EU jsou hospodářské (a finanční) politiky považovány za věc společného zájmu a jako takové mezi členy EU koordinovány**³ a to i nástroji v podobě sekundární legislativy (nařízení, směrnice), která má aplikační právo před národní legislativou.

Ačkoliv se tato **práce zaměřuje především na banky**, nelze opomenout, že ty jsou pouze jedním významným druhem institucí působících ve finančním sektoru. Z důvodů provázanosti mezi jednotlivými finančními institucemi může být ohrožení stability konkrétní banky způsobeno krizí hospodaření s ní spojené nebankovní instituce, popřípadě dokonce krizí celého finančního sektoru.

¹ Pod pojem finanční instituce zahrnujeme všechny dohlížené subjekty působící ve finančním sektoru. Seznam finančních institucí dohlížených Českou národní bankou (ČNB) lze nalézt v § 44 odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

Evropská legislativa do pojmu finanční instituce nezahrnuje úvěrové instituce a investiční podniky (viz čl. 4 odst. 1 bod 26 nařízení č. 575/2013).

² Toto nařízení přenáší do legislativy EU regulační rámec *Basel III* (viz podkapitola 1.1.2).

³ Čl. 121 Smlouvy o fungování EU

1.1 Banka

Banku obecně definujeme jako **finanční instituci, která přijímá vklady od veřejnosti, poskytuje úvěry na vlastní účet a má k výkonu těchto činností bankovní licenci**.⁴

Legislativa Evropské unie pracuje s širším pojmem **úvěrová instituce**⁵, pod který lze zařadit:

- Banky a stavební spořitelny (jakožto specializované banky)
- Družstevní záložny
- Instituce elektronických peněz
- Další finanční instituce splňující definici

Z definice výše uvedené definice vyplývá, že banky plní v ekonomice důležitou roli **finančního zprostředkovatele**, který shromažďuje na svých pasivech peněžní zdroje od ekonomických subjektů s přebytkem peněz. Na aktivní straně bilance banky poté půjčují nashromážděné peněžní zdroje ekonomickým subjektům, které pocítují nedostatek peněžních zdrojů vzhledem ke svým spotřebitelským preferencím, provozním potřebám nebo investičním příležitostem.

V bankovní bilanci tedy dochází k transformaci nashromážděných peněžních zdrojů, přičemž Půlpánová (2007) upozorňuje, že jde o transformaci kvantitativní, teritoriální, měnovou, časovou a v rovině obchodovatelnosti instrumentů. Ze zprostředkování této transformace vyplývají pro banku **rizika**, jejichž řízení tvoří základ podnikání v oblasti klasického komerčního bankovníctví.

Z předmětu činnosti bank vyplývá, že na rozdíl od většiny jiných společností podnikají s vysokým objemem cizích zdrojů v poměru ke zdrojům vlastním, což činí jejich **stabilitu vysoce závislou na důvěře** vkladatelů a ostatních finančních institucí.

Při poskytování úvěrů veřejnosti nebo státu dochází k **emisi nových bezhotovostních peněz** a banky jsou proto též významnými institucemi z pohledu měnové politiky.

Mandel a Tomšík (2011) upozorňují, že v moderním bankovníctví byla přerušena tradiční vazba směřující od peněžních zdrojů k úvěrům a banky mohou poskytovat úvěry relativně nezávisle na zdrojích, které vznikají sekundárně připsáním peněžních prostředků na účet klienta. V podmínkách převažující formy bezhotovostních peněz lze tedy kvantitativní limity pro poskytování úvěrů spatřovat v nutnosti dodržování ukazatelů kapitálové přiměřenosti a zachování dostatečné likvidity banky, jelikož lze předpokládat, že peníze připsané na účet klienta jím budou brzy vybrány a použity.⁶

Minimálně stejně zásadní jako role finančního zprostředkovatele je účast bank na fungování **bezhotovostního platebního styku**. V infrastruktuře zabezpečující jeho fungování tvoří banky koncové body přístupu pro uživatele, ale též uzly zprostředkovávající platby mezi „vzdálenými“ protistranami prostřednictvím vzájemných vazeb v podobě loro/nostro účtů. Technicky je platební styk realizován přes platební a zúčtovací systémy (clearingová centra)

⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách definuje banky jako akciové společnosti se sídlem v České republice, které přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry, a které k výkonu těchto činností mají bankovní licenci.

⁵ Podle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 575/2013 je úvěrovou institucí podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet.

⁶ Pro popis kapitálové přiměřenosti viz podkapitoly 1.1.1 a 1.1.2 a pro popis likvidity podkapitulu 1.1.3.

spravované centrálními bankami nebo jinými specializovanými institucemi finanční infrastruktury.

Nejen kvůli výše zmíněným skutečnostem se na banky vztahují přísná regulatorní pravidla, která upravují podmínky vstupu na trh i následné působení banky na tomto trhu.

Banka musí před zahájením činnosti získat **bankovní licenci** od dohledového orgánu. Ta obsahuje seznam a případně i rozsah činností, které jsou bance povoleny vykonávat. Bankám jsou kladeny přísnější podmínky pro vstup na trh než jiným, méně významným úvěrovým institucím. Udělení bankovní licence je podmíněno splněním náročných požadavků na kapitál, management, technické, řídicí a kontrolní systémy, obchodní plán a další.⁷ Její udělení je časově náročným procesem se značně nejistým výsledkem – nově založenému subjektu může zabrat jeden rok i déle.

Následné působení banky na trhu a jeho soulad s regulatorními pravidly je kontrolován dohledovým orgánem. Dodržování kvalitních regulatorních pravidel a efektivní fungování dohledového orgánu by mělo zabezpečit reálným sektorem požadovanou dlouhodobou stabilitu bank a dostupnost jimi poskytovaných finančních služeb.

Přeshraniční působení je bance povoleno (i) ojediněle bez založení pobočky a opakovaně (ii) v podobě pobočky nebo (iii) dceřiné společnosti. Ojedinělé působení bez založení pobočky musí být předem ohlášeno domovskému dohledovému orgánu banky, který uvědomí zahraniční dohledový orgán v zemi, do níž banka plánuje služby poskytnout.

Rozdíl mezi působením v podobě pobočky a dceřiné společnosti spočívá v existenci právní subjektivity na území cizího státu. Pobočka zahraniční banky právní subjektivitu nemá a licenci od dohledového orgánu získává zahraniční banka, která pobočku zakládá ve svém domovském státě. Naproti tomu dceřiná společnost zahraniční banky právní subjektivitu má, působí v daném hostitelském státě jako akciová společnost (nebo její obdoba) a bankovní licence je udělena přímo této dceřiné společnosti.

Na území EU postačuje, aby banka získala licenci na území jednoho členského státu a tato licence ji, při dodržení řádných ohlašovacích procedur, opravňuje působit i na území jiných členských států – hovoříme o tzv. principu jednotné bankovní licence.

1.1.1 Regulatorní kapitál a kapitálové požadavky

Do konce roku 2013 se obezřetnostní dohled úvěrových institucí na území Evropské unie řídil mezinárodními regulatorní rámcem *Basel II*. Ten byl do legislativ členských států Evropské unie (EU) přenesen na základě směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES⁸.

Tyto směrnice vymezovaly také minimální přísnost mikroobezřetnostních regulatorních požadavků kladených na úvěrové instituce - národním regulátorům nebylo bráněno v přijetí

⁷ § 4 odst. 5 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách

⁸ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu;

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí;

více na stránkách: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/index_en.htm#crd4

přísnějších pravidel.⁹ Na úvěrovou instituci se vztahují regulatorní pravidla domovského státu, tedy státu, v němž má své sídlo a kde obdržela povolení k činnosti. Při dohledu nad dodržováním pravidel mezinárodně působící instituce spolupracují orgány domovského a hostitelského státu, ovšem primární odpovědnost spadá na orgány domovského státu.

Banky jsou povinny držet regulatorními pravidly požadovanou minimální výši kapitálu vzhledem k podstupovanému **úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku**. Obecně může banka do tohoto tzv. **regulatorního kapitálu** zahrnout nástroje splňující následující kritéria¹⁰:

- a) mohou být volně použity ke krytí běžných bankovních rizik v případech, kdy dosud nebyly určeny příjmové nebo kapitálové ztráty,
- b) jejich existenci zachycuje vnitřní účetnictví a
- c) jejich výši stanoví vedení úvěrové instituce, ověřují ji nezávislí auditoři, je sdělována příslušným orgánům a podléhá jejich dohledu.

Smyslem regulatorního kapitálu je **krytí neočekávaných ztrát** z výše zmíněných a dalších bankovních rizik.¹¹ Oproti tomu s očekávanými ztrátami je kalkulováno předem, ovlivňují například výši rizikové premie u úvěrů, a jsou kryty vytvořenými rezervami nebo opravnými položkami.

Plnění předepsané výše kapitálu je požadováno na individuálním i konsolidovaném základě. Příslušné dohledové orgány mohou od požadavku na individuálním základě upustit v určitých situacích, kdy dohled na konsolidovaném základě je považován za dostatečný.¹²

Podle *Basel II* se výše regulatorní kapitálu při zohlednění limitů skládala ze součtu:

- původního kapitálu (*Tier 1*) sníženého o odpochty,
- dodatkového kapitálu (*Tier 2*)
- a kapitálu na krytí tržního rizika (*Tier 3*).

Původní kapitál, označovaný také jako tzv. *going concern capital*, byl považován za velmi kvalitní a kryje ztráty banky při zachování její činnosti. Skládá se především ze složek vlastního kapitálu (základního kapitálu, emisního ážia, zákonných rezervních fondů a nerozděleného zisku).

Bylo možné do něj započítat i cizí zdroje, které se svou podstatou blížily zdrojům vlastním. Jednalo se o jednorázově splatné, nezajištěné, velmi dlouhodobé závazky s nejvyšším stupněm podřízenosti¹³, které lze za určitých podmínek převést na vlastní akcie.

⁹ V legislativě České republiky byla pravidla pro regulatorní kapitál banky podle *Basel II* ukotvena ve vyhlášce č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

Tuto vyhlášku nahradilo nařízení č. 575/2013 (CRR) a nová vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

¹⁰ Podle čl. 63 směrnice 2006/48/ES, který obsahovala i další kvalitativní kritéria pro regulatorní kapitál tier 1.

Směrnice 2009/111/ES zpřísnila kritéria pro zařazení instrumentu do kapitálu tier 1. Tato změna proběhla především kvůli hybridním instrumentům zařazovaným do regulatorního kapitálu.

¹¹ Více čl. 75 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES

¹² Čl. 69 směrnice 2006/48/ES definoval takové případy a související nutné podmínky, jejichž splnění podmiňovala možnost uplatnění dohledu pouze na konsolidovaném základě.

¹³ § 34 zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech definuje charakteristiky podřízeného dluhopisu.

Původní kapitál byl snižován o neuhrazené ztráty minulých období, ztráty běžného účetního období, goodwill a další nehmotná aktiva, účetní hodnotu držených vlastních akcií, některé majetkové účasti ve finančních institucích a další položky.¹⁴

Jinými slovy, výše původního kapitálu byla tvořena složkami vlastního kapitálu (případně i jím velmi blízkými cizími zdroji), které byly v každém okamžiku volně připraveny ke krytí neočekávaných ztrát, a byla dále snižována o aktiva s nestabilními hodnotami v průběhu krize a nerealizované zisky.

Dodatkový kapitál nebo také tzv. *gone concern capital* kryje další ztráty již nefungující banky a slouží k uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení. Ze složek vlastního kapitálu do něj byly zahrnovány (i) rezerva z přecenění aktiv (především realizovatelných finančních aktiv z tzv. *available-for-sale* portfolia) a (ii) rezervní fond na všeobecná bankovní rizika tvořený ze zisku (v případě tvorby z nákladů by šlo o cizí zdroj).

Cizí zdroje tvořící dodatkový kapitál zahrnovaly (iii) podřízený dluh v podobě termínovaných vkladů nebo emitovaných dluhopisů s doložkou podřízenosti a jednorázovou splatností jistiny delší než 5 let a (iv) hybridní kapitálové instrumenty (tzv. *convertibles*), které mohou být za určitých podmínek přeměněny na vlastní akcie. Do dodatkového kapitálu mohly být započítány též (v) cizí zdroje jinak zařaditelné do původního kapitálu přesahující limity.

Do **kapitálu určeného pro krytí tržních rizik** se zařazoval krátkodobý podřízený dluh se splatností nad 2 roky. (V pravidlech *Basel III* byl tento druh regulatorního kapitálu zrušen.)

Nejdůležitější **limity**, které musela banka zohlednit při výpočtu celkové výše regulatorního kapitálu, byly následující:¹⁵

- (*Tier 2* snížený o všeobecné rezervy na krytí ztrát + *Tier 3*) mohl být započítán maximálně v 100% výši (*Tier 1* + všeobecné rezervy na krytí ztrát).
- Podřízený dluh v *Tier 2* mohl být započten maximálně v 50% výši (*Tier 1* + všeobecné rezervy na krytí ztrát)

Kapitálové požadavky určují minimální regulací požadovanou výši kapitálu, kterou by banka měla držet vzhledem k podstupovaným rizikům. Mohou být počítány standardizovanými metodami nebo pomocí interních modelů, jejichž použití ovšem podléhá schválení dohledového orgánu.¹⁶

Nejvýznamnějšími kapitálovými požadavky pro klasickou komerční banku jsou ty k úvěrovému riziku. Ve standardizované metodě jsou počítány jako účetní hodnota aktiv násobená příslušnou rizikovou váhou, která závisí na typu aktiva, protistraně a ratingu přiděleném renomovanou institucí.

Účetní hodnota aktiv a podrozvahových položek musí být v souladu s účetním rámcem, kterému daná instituce podléhá - v případě veřejně obchodovaných institucí povolených v některém z členských států EU jde o mezinárodní účetní standardy IAS/IFRS ve znění přijatém EU.

Poměr regulatorního kapitálu a kapitálových požadavků k podstupovaným rizikům byl základním ukazatelem **kapitálové přiměřenosti** dle *Basel II*:

¹⁴ Více informací o složkách regulatorního kapitálu a odčitatelných položkách podle *Basel II* obsahoval čl. 57 směrnice 2006/48/ES.

¹⁵ Přesnější definice limitů platných pro banky v EU se nacházela v čl. 66 směrnice 2006/48/ES.

¹⁶ Více k metodám výpočtu kapitálových požadavků dle *Basel II* například Witzany (2010)

$$\frac{\text{regulatorní kapitál}}{\text{kapitálové požadavky}} \cdot 0,08 \geq 8\%$$

Revenda (2011) uvádí, že konstrukce ukazatele kapitálové přiměřenosti váže růst aktiv s nenulovými rizikovými váhami na adekvátní zvýšení kapitálu, nedrží-li banka vyšší než minimální požadované množství regulatorního kapitálu.

1.1.2 Regulatorní kapitál podle *Basel III*

Finanční krize, kterou odstartoval pád investiční banky *Lehman Brothers* v polovině září roku 2008, ukázala následující nedostatky *Basel II* v oblasti regulatorního kapitálu:¹⁷

- 1) Právní ukotvení pravidel *Basel II* v legislativě EU v podobě směrnic znamenalo, že konkrétní transpozice do národní legislativy se v každém členském státě odlišovaly. Došlo i k případům, kdy směrnice nebyly transponovány správně. To vedlo k nejednotnému pojetí regulatorního kapitálu a jeho složek v jednotlivých členských státech EU.
- 2) Objem drženého regulatorního kapitálu pro krytí vzniklých ztrát nebyl dostatečný vzhledem k velikosti podstupovaných rizik.
- 3) Nedostatečná kvalita drženého regulatorního kapitálu neumožnila bankám za finanční krize jeho použití pro krytí vzniklých ztrát (i když držený objem mohl být dostatečný). K tomu došlo především z důvodů vysokého využívání hybridních kapitálových instrumentů.

Nejen proto byl připraven nový regulatorní rámec *Basel III*, který do legislativy EU přenášejí nařízení č. 575/2013 a směrnice 2013/36/EU.¹⁸ **Tato regulatorní pravidla, nazývaná také CRR/CRD IV¹⁹, jsou pro úvěrové instituce platná od 1. ledna 2014.** Některá jejich ustanovení ovšem nabývají účinnosti postupně a plná účinnost pravidel je stanovena na 1. ledna 2019.

První z výše zmíněných problémů řeší nařízení č. 575/2013, jímž se pro úvěrové instituce povolené v EU zavádí jednotná pravidla (tzv. *Single Rule Book*), jelikož nařízení není transponováno do národní legislativy, ale platí na území členských států přímo v podobě přijaté orgány EU. CRR svěřilo *European Banking Authority* (EBA) významné kompetence související s koordinací, rozvojem a dohledem jednotného uplatňování pravidel v členských státech EU. Jednotná pravidla se týkají mimo jiného také výše a kvality regulatorního kapitálu.²⁰

¹⁷ Více v první kapitole MEMO/13/690 vydaném Evropskou komisí společně se směrnicí a nařízením implementujícím *Basel III*.

¹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky (CRR)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky (CRD IV)

¹⁹ *Capital Requirements Regulation and Directive – CRR / CRD IV*

²⁰ Jednotná pravidla obsažená v CRR se vztahují na oblasti kapitálu, likvidity, pákového poměru, rizika protistrany, angažovanosti a informační povinnosti.

CRD IV řeší vstup do odvětví, jednotnou licenci a přeshraniční působení, pravidla dohledu, kapitálové polštáře, *corporate governance* a sankce.

Více o rozdělení oblastí regulace mezi CRR a CRD IV v MEMO/13/690 na str. 7.

CRR rozlišuje následující **tři druhy regulatorního kapitálu**, jejichž součet při zohlednění limitů a snížení o odpočty tvoří použitelný regulatorní kapitál:

- Kmenový kapitál tier 1
- Vedlejší kapitál tier 1
- Kapitál tier 2

CRR definuje pro každý druh kapitálu kritéria, která musí do něj zařazovaný nástroj splnit a tím prokázat, že dosahuje požadované kvality. Pro nástroje všech druhů regulatorního kapitálu dané úvěrové instituce platí následující kritéria:

- Musí být vydány a plně uhrazeny;
- Nesmějí být přímo ani nepřímo financovány danou institucí;
- Jejich zpětný odkup, vypovězení nebo předčasné splacení musí být odsouhlaseno dohledovým orgánem;
- Ustanovení, jimiž se nástroje řídí, nesmí přímo ani implicitně uvádět možnost předčasného splacení nebo zpětného odkupu s výjimkou případu likvidace instituce a snížení jejího základního kapitálu na základě vlastního rozhodnutí.
- Nesmí na ně být poskytnuta záruka od ekonomicky spojené společnosti ani smluvně zvyšováno pořadí uspokojení pohledávky z nich plynoucích v případě insolvence.
- Dále jsou uvalována omezení na splatnost nástrojů, způsob rozdělování zisků, splacení úrokových splátek a další – jejich konkrétní podoba závisí na druhu regulatorního kapitálu.

Nástroje zahrnované do **kmenového kapitálu tier 1** (tzv. *Common Equity Tier 1*, zkráceně CET1) musí splnit soubor relativně nejprísnejších kritérií zabezpečujících vysokou kvalitu a okamžitou připravenost kapitálu pro krytí neočekávaných ztrát – jde o tzv. *going concern capital*. Nad rámec výše zmíněných kritérií musí být CET1 nástroje vydány přímo danou institucí jako součást jejího základního kapitálu, musí mít neomezenou splatnost a nejvyšší podřízenost ze všech druhů kapitálu. K rozdělení výnosů z nástrojů dochází z čistých zisků současného nebo minulých období, přičemž ustanovení, jimiž se nástroje řídí, neudávají úvěrové instituce povinnost rozdělení a výplatu provést.²¹ EBA zveřejnila v dubnu 2014 seznam instrumentů zařazených národními dohledovými orgány do CET1 kapitálu.²²

Konkrétně v CET1 kapitálu nalezneme základní kapitál (vlastní kmenové akcie, prioritní akcie apod.) a emisní ážio vyplývající z jeho úpisu. Dále do něj zařazujeme při splnění podmínky neomezené a okamžité použitelnosti pro krytí ztrát také:²³

- nerozdělený zisk
- kumulovaný ostatní výsledek hospodaření (především přecenění realizovatelných finančních aktiv na reálnou hodnotu)
- ostatní fondy (tvořené ze zisku)
- rezervní fond na všeobecná bankovní rizika

²¹ Kritéria lze nalézt v čl. 28 nařízení č. 575/2013, jejich obecné znění obsahuje MEMO/13/690 na str. 14.

²² Více na stránkách: <https://www.eba.europa.eu/-/eba-publishes-list-of-common-equity-tier-1-cet1-capital-instruments>

²³ Čl. 25 nařízení č. 575/2013

Na nástroje **vedlejšího kapitálu tier 1** jsou nad rámec společných kritérií kladeny o něco volnější podmínky než na nástroje CET1. Musí být splněna podmínka nekonečné splatnosti, ovšem nemusí být součástí vlastního kapitálu instituce (musí se mu svými charakteristikami velmi blížit). Tyto nástroje musí mít druhou nejvyšší podřízenost, jejich ustanovení nesmí bránit rekapitalizaci úvěrové instituce a musí obsahovat možnost převoditelnosti na CET1 nebo snížení jejich jistiny v případě poklesu CET1 kapitálu pod 5,125 % celkové rizikové expozice.²⁴ K rozdělení výnosů z nástrojů dochází z čistých zisků současného nebo minulých období, přičemž instituce musí mít právo rozhodnout o zrušení výplaty výnosů bez nároku věřitelů na jejich kumulaci. Úvěrová instituce se může rozhodnout nevyplatit investorům výnos, čímž dle ustanovení k instrumentům nedojde k nesplnění závazku. Vedlejší kapitál tier 1 stojí na pomezí mezi *going concern* a *gone concern capital* a nalezneme v něm tzv. hybridní nástroje (např. dluhopisy nebo investiční certifikáty) splňující požadovaná kritéria.

Na nástroje **kapitálu tier 2** se vztahují relativně nejméně přísná kritéria. Na rozdíl od vedlejšího kapitálu tier 1 musí být jejich splatnost minimálně 5 let, musí být podřízené všem nepodřízeným cizím zdrojům instituce, věřitelům musí být vyplaceny výnosy z nástrojů, není u nich vyžadována převoditelnost na CET1 kapitál a můžeme je proto označit za *gone concern capital*.²⁵ Za nejdůležitější složku kapitálu tier 2 lze považovat podřízené dluhopisy nebo vklady splňující výše uvedené podmínky. **Horním limitem** pro započítání kapitálu tier 2 do regulatorního kapitálu je jedna třetina kapitálu tier 1.

Odpočty od CET1 kapitálu zahrnují účetní ztráty běžného období, nehmotná aktiva, odloženou daňovou pohledávku, držené vlastní CET1 kapitálové nástroje, aktiva podílového fondu definovaných požitků, některé investice ve finančních institucích, některé expozice s rizikovou váhou 1 250 % při jejich nezohlednění přes tuto rizikovou váhu a další.²⁶ Do žádné ze složek regulatorního kapitálu nesmí být zahrnuto její účetní zvýšení vyplývající ze sekuritizace aktiv, dále se nezahrnují některé případy nerealizovaných zisků nebo ztrát.²⁷

Kapitálové požadavky (tzv. *own capital requirements*) jsou stále tvořeny k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku, ovšem došlo k rozšíření úvěrového rizika protistrany souvisejícího s finančními deriváty. Konkrétně se zvýšily kapitálové požadavky k OTC derivátům a repo operacím a byl zaveden nový kapitálový požadavek k centrálním protistranám. Součet všech kapitálových požadavků se nazývá **celková riziková expozice**.²⁸

Mandel a Tomšík (2011) hodnotí legislativní změny v oblasti regulatorního kapitálu pozitivně a uvádí, že povedou k větší konzistentnosti a transparentnosti vykazovaného regulatorního kapitálu, zároveň i k harmonizaci přístupů a k nemožnosti navyšovat kapitál některými spornými způsoby.

Nová regulatorní pravidla *Basel III* požadují kromě vyšší kvality kapitálu, kterou by měla zabezpečit výše uvedená kritéria, také **vyšší objem nejkvalitnějšího druhu kapitálu**

²⁴ Kompletní soubor podmínek v čl. 52 nařízení č. 575/2013

²⁵ Kompletní soubor podmínek v čl. 63 nařízení č. 575/2013

²⁶ Soubor odpočtů od CET1 kapitálu obsahuje čl. 36, odpočty od ostatních druhů regulatorního kapitálu čl. 56 a 66 nařízení č. 575/2013.

²⁷ Více v čl. 33 nařízení č. 575/2013

²⁸ Výčet kapitálových požadavků k rizikům tvořícím celkovou rizikovou expozici obsahuje čl. 92 odst. 3 nařízení č. 575/2013.

CET1 a vyšší celkový objem regulatorního kapitálu. Úvěrová instituce musí podle CRR splňovat následující základní poměry regulatorního kapitálu vůči své celkové rizikové expozici:²⁹

- Poměr kmenového tier 1 kapitálu 4,5 % (*Basel II* pouze 2 %)
- Poměr součtu kmenového a vedlejšího tier 1 kapitálu 6 % (*Basel II* pouze 4 %)
- Poměr součtu kmenového a vedlejšího tier 1 a tier 2 kapitálu 8 %

Výše základního požadavku na výši kapitálu tedy zůstává 8 % stejná jako v *Basel II*, ovšem zvyšuje se podíl kvalitního kapitálu CET1. Celkový objem regulatorního kapitálu dále podle CRD IV zvýší **až 5 kapitálových rezerv** (tzv. *capital buffers*) **složených z CET1 kapitálu**.³⁰

- 1) **Bezpečnostní kapitálovou rezervu** (*Capital conservation buffer*) budou tvořit povinně všechny úvěrové instituce od 1. ledna 2016. Její výše bude postupně narůstat až na 2,5 % celkové rizikové expozice k 1. lednu 2019. Mandel a Tomšík (2011) spatřují její bezpečnostní charakter ve způsobu tvorby – v konjunkturu může být naplňována z nerozdělených zisků a za krize pak použita ke krytí ztrát, čímž napomůže k plnění základního kapitálového požadavku a zároveň bude působit proticyklicky na úvěrovou aktivitu.
- 2) **Proti-cyklická kapitálová rezerva** (*Countercyclical capital buffer*) bude od 1. ledna 2016 počítána pro každou instituci zvlášť a její maximální výše bude postupně narůstat až na 0 – 2,5 % celkové rizikové expozice k 1. lednu 2019. Její tvorba bude vyžadována v konjunkturu (v závislosti na určeném makroekonomickém ukazateli), čímž by se měla tlumit úvěrová aktivita bank, naopak v recesi bude představovat dodatečné kapitálové prostředky pro krytí ztrát a přispěje k omezení poklesu úvěrové aktivity. Mandel a Tomšík (2011) poukazují na její problematičnost spočívající v obtížném nastavení, rozdílné implementaci v jednotlivých státech a možné nesladěnosti s měnovou politikou.
- 3) **Kapitálovou rezervu pro G-SIFI** (tzv. *globally systemically important financial institutions*) budou povinně tvořit mateřské společnosti finančních skupin identifikovaných jako globálně systémově významné od 1. ledna 2016 ve výši 1 – 3,5 % celkové rizikové expozice.³¹
- 4) **Kapitálová rezerva pro O-SII** (tzv. *other systematically important institutions*) může být úvěrové instituci uložena dohledovým orgánem.
- 5) **Kapitálovou rezervu pro krytí systémového rizika** může zavést každý členský stát pro celý finanční sektor nebo jeho segment.

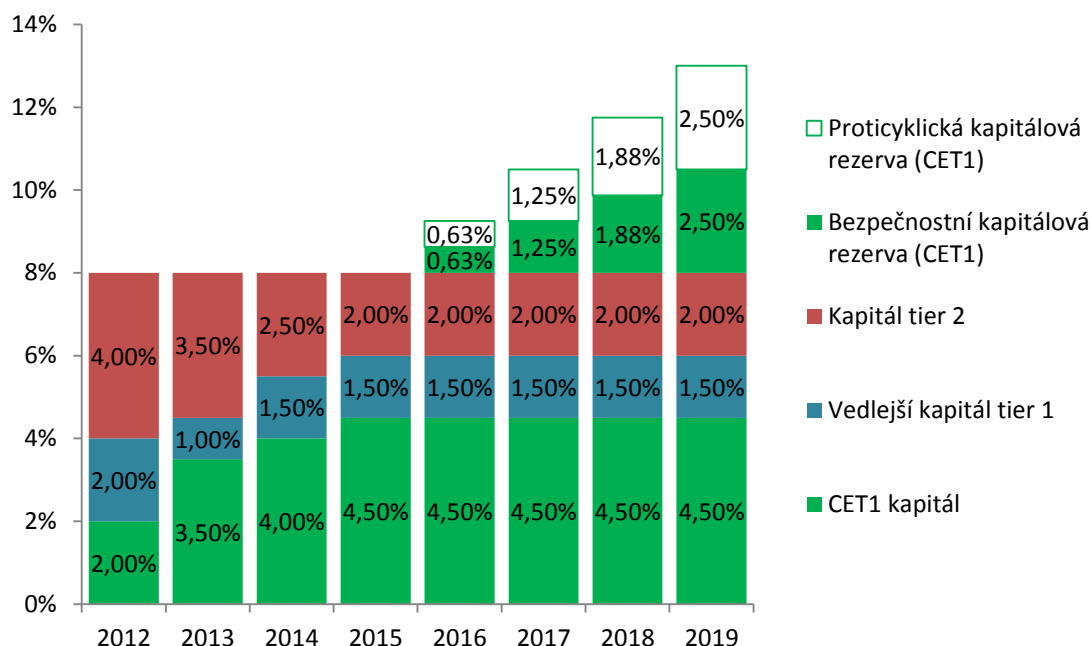
Následující graf ukazuje vývoj poměrů složek regulatorního kapitálu a kapitálových rezerv povinných pro všechny úvěrové instituce vůči celkové rizikové expozici od roku 2012, kdy byla v platnosti pravidla *Basel II*, do roku 2019, kdy se předpokládá plná účinnost pravidel

²⁹ Čl. 92 odst. 1 nařízení č. 575/2013

³⁰ Více o kapitálových rezervách v čl. 128 - 140 směrnice 2013/36/EU.

³¹ Při stanovení globální systémové významnosti bude hrát roli velikost, složitost a propojenost skupiny s finančním systémem, nahraditelnost poskytovaných služeb a její přeshraniční činnost. Seznam globálně systémově významných bank s doporučenou výší kapitálové rezervy lze nalézt ve FSB (2013b).

Basel III. Kapitálové rezervy pro G-SIFI, O-SII a na krytí systémového rizika v grafu nejsou znázorněny.

Graf 1–1 Vývoj poměrů složek regulatorního kapitálu povinného pro všechny úvěrové instituce vůči celkové rizikové expozici v letech 2012 – 2019 [zdroj: KPMG Regulatory Advisory (2013) a CRD IV]

Za povšimnutí stojí fakt, že dochází k postupnému nárůstu požadovaného množství nejvyššího CET1 kapitálu – nejdříve v rámci základního 8% ukazatele a od roku 2016 prostřednictvím kapitálových rezerv (CET1 znázorněn zelenými barvami). Členské státy nemohou požadovat plnění vyššího základního kapitálového požadavku kvůli jeho zakotvení v CRR, přísnost regulace kapitálu ovšem mohou přizpůsobovat přes kapitálové rezervy.

1.1.3 Likvidita a solventnost

Problematika likvidity a solventnosti, respektive nelikvidity a nesolventnosti banky je propojena, ovšem při zkoumání těchto pojmů hledíme na odlišná místa v rozvaze banky. **Likviditu** hodnotíme podle drženého objemu peněz, peněžních ekvivalentů a jiných aktiv převoditelných snadno, rychle a s minimálními náklady na peníze vztaženému k aktuálním potřebám dané banky. Při hodnocení **solventnosti** banky přihlédneme k výši vlastního a regulatorního kapitálu, ovšem nad rámec statického pohledu, který účetní výkazy poskytují, musíme též posoudit její celkové finanční zdraví a schopnost pokračovat v činnosti za standardních i krizových podmínek.

BCBS (2008) definuje likviditu jako **schopnost banky financovat zvýšení svých aktiv nebo dostát všem svým splatným závazkům bez nutnosti realizovat nepřiměřeně vysoké ztráty**.

Základní činností, kterou banky provádí pro zajištění dostatku likvidity v daném čase a měně, je vyrovnávání likvidních prostředků dle aktuální potřeby prostřednictvím obchodů na mezibankovním trhu. Přebytky peněžních prostředků v dané měně mohou být uloženy u jiných obchodních bank, popřípadě u centrální banky, lze za ně nakoupit vysoce kvalitní likvidní cenné papíry, případně je možná i konverze do jiné měny. Naopak v případě nedostatku likvidity je

možné doplnění pomocí úvěru, prodeje vysoce kvalitních likvidních cenných papírů nebo konverze přebytečné měny do nedostatkové. Je nutné podotknout, že poskytnutí úvěru může být podmíněno jeho zajištěním kvalitními cennými papíry.

Banky čelí dvěma základním typům likvidního rizika. **Riziko financování** spočívá v neschopnosti banky efektivně pokrýt všechny své očekávané i neočekávané současné a budoucí výdaje bez negativního vlivu na její denní operace nebo finanční zdraví. **Riziko likvidity trhu** ohrožuje banku, když není schopna prodat držené cenné papíry nebo jinak uzavřít pozici za cenu blízké tržní z důvodů nízké poptávky nebo narušení trhu.³²

Problémy s likviditou a realizací výše zmíněných rizik může vyvolat dlouhodobější špatné hospodaření banky, nedostatečné řízení likvidního a dalších rizik, jiná negativní zpráva o jejím fungování nebo krize ve finančním sektoru (viz podkapitola 1.3). Banka je v takové situaci nucena doplňovat své likvidní prostředky na mezibankovním trhu. Pokud problémy s likviditou přetrvávají, banka je nucena akceptovat stále vyšší úrokové sazby, které reflektují její vyšší zadlužení, nižší důvěryhodnost a vyšší rizikovost poskytnutého úvěru, nebo prodávat stále méně likvidní aktiva za stále nižší ceny (se stále rostoucím diskontem). Banka navíc prodejem snižuje objem držených kvalitních aktiv použitelných pro zajištění úvěru. **Vysoké úrokové náklady a ztráty z prodeje aktiv pod jejich reálnou hodnotou lze označit za ztráty z nelikvidity.**

Jelikož nelikvidní bance její situace neumožňuje efektivně fungovat, nutí ji realizovat ztráty z nelikvidity, brání jí v poskytování některých finančních služeb klientům, a tím vším ohrožuje její důvěryhodnost, měla by každá banka svou likvidní pozici důsledně řídit. Pouhé reaktivní chování na přebytek a nedostatek peněžních prostředků popsané výše není dostatečné pro efektivní řízení likvidního rizika.

Banky proto modelují krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé přítoky a odtoky likvidity vyplývající z držených aktiv a pasiv, ale také z podmíněných závazků a pohledávek zachycených na podrozvaze a jiných smluvních či nesmluvních ujednání. Likvidita by měla být řízena nejen v domácí, ale ve všech hlavních měnách, s nimiž banka operuje. Dále by měly být zmapovány a případně smluvně ošetřeny různé tržní kanály a další zdroje (úvěrové linky), jejichž prostřednictvím lze likviditu doplnit. Banky by měly v každém okamžiku držet likvidní rezervu složenou z vysoce kvalitních likvidních aktiv³³, které lze prodat nebo poskytnout pro zajištění úvěru s minimálními ztrátami. V neposlední řadě by měl být zpracován nouzový plán popisující doporučené postupy za různých krizových situací pro získání likvidity a dopady těchto situací na držená aktiva a dostupnost dodatečných likvidních zdrojů.³⁴

Za finanční krize z roku 2008 se projevil problém podcenění rizika likvidity ze strany některých bank, které držely nedostatečné rezervy vysoce kvalitních likvidních aktiv a nebyly připraveny na „zmrazení“ úvěrování na mezibankovním trhu. Tento problém byl částečně způsoben neexistencí jednotných závazných pravidel regulujících minimální množství likvidních rezerv.

³² Převzato z BCBS (2008)

³³ Čl. 100 preambule k nařízení č. 575/2013 uvádí za příklady vysoce kvalitních likvidních aktiv peníze a peněžní ekvivalenty, státní pokladniční poukázky, poukázky centrální banky a jiné vysoce likvidní instrumenty peněžního trhu, státní dluhopisy, kryté dluhopisy obchodované na renomovaných trzích apod.

³⁴ Doporučení k řízení likvidního rizika v BCBS (2008)

Regulatorní pravidla *Basel III* z toho důvodu zavádí **dva poměrové ukazatele likvidity**. Krátkodobou likviditu banky bude regulovat tzv. *Liquidity Coverage Ratio* (LCR), pro jehož splnění musí banka držet dostatek vysoce kvalitních likvidních aktiv, aby dokázala bez významnějších ztrát pokrýt odliv peněžních prostředků po dobu 30 dní za vážných krizových podmínek.³⁵ Plnění LCR bude na území EU poprvé požadováno ve snížené hodnotě v roce 2015, požadavek bude každý rok postupně narůstat až do plné hodnoty v roce 2019.

Na dlouhodobější likviditu se zaměřuje ukazatel *Net Stable Funding Ratio* (NSFR), který bude požadovat po bance plnění požadavků na dostupnost financování v horizontu jednoho roku rozděleného do tříměsíčních časových košů. Jeho plnění bude na území EU závazné od roku 2018.

Solventnost představuje schopnost banky dostát dlouhodobě všem svým závazkům a pokračovat v podnikatelské činnosti i za krizových podmínek.³⁶ Z účetního pohledu se solventní banka nachází ve finanční pozici, v níž účetní hodnota držených aktiv převyšuje hodnotu závazků a je splněn předpoklad o pokračující činnosti v dohledné budoucnosti (tzv. *going concern*).

Posouzení solventnosti banky není jednoznačnou záležitostí. Jak uvádí Revenda (2011) neexistuje jeden ukazatel, podle kterého by bylo možné rozhodnout. Při hodnocení solventnosti banky ovšem lze vyjít z účetní položky vlastního kapitálu, jehož výše udává, o kolik je účetní hodnota aktiv vyšší než hodnota závazků. Za předpokladu, že jsou aktiva a závazky správně oceněny³⁷, banka s kladným vlastním kapitálem by měla být schopna pokrýt z budoucích příjmů generovaných jejími aktivy nebo z prodeje těchto aktiv budoucí výdaje spojené s úhradou závazků.

Za indikátory solventnosti banky lze považovat také ukazatele kapitálové přiměřenosti, které zohledňují množství kapitálu připraveného krýt neočekávané ztráty (viz podkapitoly 1.1.1 a 1.1.2), nebo jiné ukazatele zohledňující schopnost banky absorbovat ztráty. Tyto ukazatele je možné dále posuzovat v souvislosti s kvalitou portfolia aktiv držených bankou.

EBA využívá také následující indikátory solventnosti bank:³⁸

- a)
$$\frac{\text{Kapitál tier 1}}{\text{Celková aktiva} - \text{nehmotná aktiva}}$$
- b)
$$\frac{\text{Úvěry v selhání nebo po splatnosti více než 90 dní}}{\text{Celkový objem úvěrů}}$$

Výše zmíněné hodnocení a indikátory solventnosti ovšem nepostačují k rozhodnutí o schopnosti banky pokračovat v dohledné budoucnosti v činnosti. Z toho důvodu by měla být při posouzení solventnosti provedena i finanční analýza a měl by být vyhodnocen obchodní model banky a její další kvalitativní charakteristiky. Stejně tak musí být zohledněn vliv předpokládaného vývoje ve finančním sektoru a celém hospodářství na danou banku.

³⁵ Více v čl. 412 nařízení č. 575/2013 nebo KPMG Regulatory Advisory (2013)

³⁶ Definice z on-line slovníku Investopedia (<http://www.investopedia.com/terms/s/solvency.asp>) a Revenda (2011)

³⁷ Tedy že je dodržena účetní zásada věrného a poctivého zobrazení (tzv. *true and fair view principle*).

³⁸ Více na stránkách ECB - <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000003395>

Propojení likvidity a solventnosti, zmíněné v úvodu podkapitoly, lze ilustrovat na následujících dvou příkladech:

- Nelikvidní banka se může stát nesolventní, pokud je nucena realizovat vysoké ztráty z nelikvidity, které postupně snižují její kapitálovou vybavenost. Problémy s likviditou navíc ohrožují důvěryhodnost banky, což vytváří další tlak na odliv peněžních prostředků a nutnost realizovat další ztráty z nelikvidity.
- Pokud tržní subjekty vyhodnotí likvidní banku jako nesolventní, dochází ke ztrátě důvěry, odlivu peněžních prostředků, špatné dostupnosti až nedostupnosti financování úvěry na mezibankovním trhu, což vede k problémům s likviditou, následné realizaci ztrát z nelikvidity a bez poskytnutí záchranných opatření pravděpodobně i k insolvenčnímu postupu příslušné banky.

Revenda (2011) uvádí s odkazem na zásady Waltera Bagehota, že věřitel poslední instance (centrální banka) by měl poskytnout úvěrovou pomoc pouze dočasně nelikvidní, avšak solventní bance - tedy pouze v prvním výše zmíněném případě.³⁹

1.2 Specifika finančního sektoru

Při pohledu na současný finanční sektor lze identifikovat tři základní charakteristiky:

- Nepostradatelnost sektoru pro ekonomiku
- Velikost a provázanost finančních institucí
- Inherentní nestabilitu finančních institucí

1.2.1 Nepostradatelnost finančního sektoru pro ekonomiku

Nepostradatelnost finančního sektoru pro ekonomiku vychází z povahy služeb, které poskytuje domácnostem, podnikům i státům. V následujících dvou odstavcích bude nastíněna nepostradatelnost tří zásadních finančních služeb pro vyspělou ekonomiku, ovšem je nutné podotknout, že i bez dalších - zde nezmiňovaných - finančních služeb si lze fungování moderní ekonomiky jen velmi obtížně představit.

Ve vyspělých zemích má převážná většina domácností a podniků zřízený běžný účet u některé z obchodních bank, který přímo nebo prostřednictvím platební karty využívá k bezhotovostním platbám. Pro ilustraci, v EU bylo za rok 2012 provedeno celkem 94,5 miliardy bezhotovostních platebních transakcí, necelých 40 miliard bylo „retailových“.⁴⁰ Význam bezhotovostních peněz obíhajících prostřednictvím finančních institucí lze ukázat i na složení měnového agregátu M1 v EU – v dubnu 2014 činila výše oběživa (hotovostních prostředků) 926 mld. EUR a výše vkladů na běžných účtech 5 497 mld. EUR. Finanční sektor je nepostradatelný pro vyspělé ekonomiky, jelikož spravuje infrastrukturu potřebnou k fungování bezhotovostního platebního styku a jiných bezhotovostních operací s penězi a zajišťuje samotnou realizaci platebního styku.

Jak uvádí Revenda (2011), finanční sektor přijímá dočasně volné peněžní zdroje a redistribuuje je, čímž plní funkci prostředníka mezi nabídkou peněžních úspor a poptávkou po nich. Uložením u finančních institucí nebo investováním jejich prostřednictvím mohou

³⁹ Více o Bagehotových zásadách a pomoci od věřitele poslední instance v Revenda (2011) v kapitole 22.

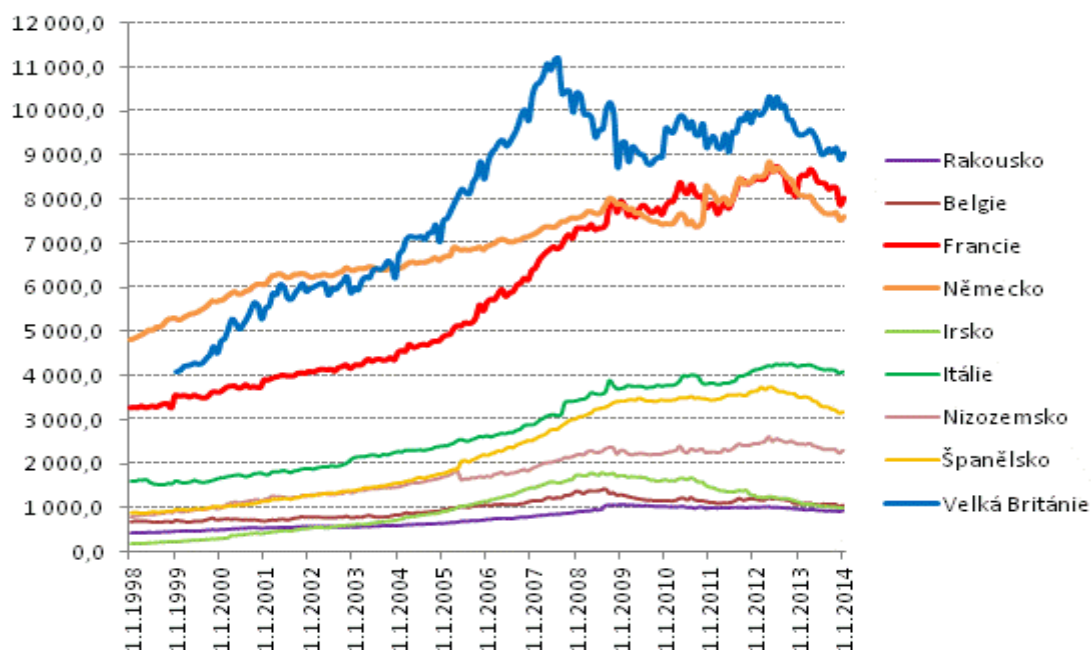
⁴⁰ Data ECB - <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/paysec/html/index.en.html>

ekonomické subjekty zhodnocovat své volné peněžní zdroje. Na druhé straně finanční instituce poskytováním úvěrů a zprostředkováním investic umožňují podnikům využívat cizí zdroje pro financování provozních nebo investičních výdajů, domácnostem financování nákupu nemovitostí nebo spotřebního zboží a státům financovat svůj provoz a investice. Zvláště pro podniky a státy ve vyspělé ekonomice je financování cizími zdroji nepostradatelné a finanční sektor má v procesu jejich získávání jen velmi obtížně nahraditelnou úlohu.

1.2.2 Velikost a provázanost institucí

Velikost a provázanost institucí je druhým specifickým rysem finančního sektoru. Mandel a Tomšík (2011) popisují tuto „deformaci“ finančního trhu i těmito slovy: „*Dlouhodobý proces koncentrace a centralizace kapitálu snižuje počet bank na trhu a má tendenci vytvářet oligopolní strukturu. Banky jsou silně propojeny na základě vzájemných finančních pohledávek a závazků. Křížové vlastnictví pak tuto provázanost dále ještě zvyšuje.*“

Velikost finanční instituce nebo skupiny lze vyjádřit pomocí bilanční sumy (celkových aktiv) nebo tržní kapitalizací v případě, že je instituce veřejně obchodována. V průběhu minulého desetiletí došlo k výraznému nárůstu objemu aktiv držených finančními institucemi. Měnové finanční instituce (MFI)⁴¹ nacházející se na území EU držely k 1. lednu 2014 aktiva v celkovém objemu 43 053 mld. EUR (329 % HDP EU za rok 2013). Následující graf ukazuje (v mld. EUR) nárůst aktiv držených MFI v členských státech EU s významným finančním sektorem mezi roky 1998 a 2014.

Graf 1–2 Nárůst objemu aktiv držených MFI po vyloučení centrálních bank ve vybraných členských státech EU v letech 1998 – 2014 (mld. EUR) [zdroj: ECB]

⁴¹ Centrální banky byly z celkového objemu aktiv i z dat v grafu vyloučeny ačkoliv jsou jinak do MFI společně s úvěrovými institucemi, investičními podniky a dalšími finančními institucemi přijímajícími vklady a poskytujícími úvěry nebo zprostředkujícími investice zahrnovány. Do MFI se nezařazují pojišťovny ani penzijní fondy.

Více o MFI - http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy_mbs/seznam_mfi/

Graf 1–3 – Nárůst objemu aktiv držených MFI po vyloučení centrálních bank ve vybraných členských státech EU v letech 1998 – 2014 (mld. EUR) [zdroj: ECB]

Následující tabulka zachycuje bilanční sumy dvaceti největších evropských bankovních skupin k 31. prosinci 2013 a poměruje je k hrubému domácímu produktu a příjmům veřejných rozpočtů domovského státu za rok 2013. Je nutné upozornit, že případná záchranná opatření jako rekapitalizace nebo odkup aktiv (viz kapitola 2) jsou poskytována z příjmů veřejných rozpočtů, především ze státního rozpočtu, nikoliv z celého HDP.

Banka	Domovský stát	Bilanční suma (mld. EUR)	v % HDP domovského státu	v % příjmů veřejných rozpočtů
HSBC Holdings	Velká Británie	1 937,0	102%	247%
BNP Paribas	Francie	1 802,6	88%	166%
Credit Agricole Group	Francie	1 708,7	83%	157%
Deutsche Bank	Německo	1 613,6	59%	132%
Barclays PLC	Velká Británie	1 569,6*	83%	200%
Societe Generale	Francie	1 237,0	60%	114%
Royal Bank of Scotland Group	Velká Británie	1 229,4	65%	157%
Groupe BPCE	Francie	1 125,1	55%	103%
Banco Santander	Španělsko	1 117,2	109%	289%
Lloyds Banking Group	Velká Británie	1 013,1	53%	129%
UniCredit S.p.A.	Itálie	847,0	54%	114%
UBS AG	Švýcarsko	825,4	168%	497%**
ING Bank N.V.	Nizozemsko	788,7	131%	276%
Credit Suisse Group	Švýcarsko	713,3	146%	429%**
Rabobank Group	Nizozemsko	675,1	112%	237%
Credit Mutuel Group***	Francie	675,3	33%	64%
Nordea Bank	Švédsko	631,3	150%	292%
Intesa Sanpaolo	Itálie	627,1	40%	84%
BBVA	Španělsko	583,4	57%	151%

Tabulka 1–1 Největší evropské bankovní skupiny v roce 2013 (*data se významněji neshodují s konsolidovanou bilanční sumou dle výroční zprávy za rok 2013 – viz kapitola 4, **použita výše veřejných příjmů za rok 2012, *** všechna data jsou za rok 2012)

[zdroje: <http://www.relbanks.com/top-european-banks/assets>, Eurostat, vlastní výpočet autora]

V regulačních pravidlech *Basel II* nebyla velikost bilanční sumy přímo omezena - banka musela plnit ukazatele kapitálové přiměřenosti, které váží růst aktiv dle jejich rizikovosti na množství regulačního kapitálu. Bilanční suma mohla být významně zvyšována prostřednictvím aktiv s nulovými nebo nízkými rizikovými váhami. Stejně tak neexistovalo žádné přímé omezení pro velikost podrozvahy. Pravidla *Basel III* zavádí **ukazatel pákového poměru** (tzv. *leverage ratio*) přímo omezující výši aktiv a podrozvahových položek vzhledem k regulačnímu kapitálu⁴². Pákový poměr bude počítán jako poměr celkového kapitálu tier 1 a celkové expozice banky (zahrnující rozvalu i podrozvalu). Tento poměr bude muset být vyšší

⁴² Více v čl. 429 nařízení č. 575/2013 nebo KPMG Regulatory Advisory (2013)

než 3 %, přičemž do roku 2017 bude na území EU probíhat fáze vyhodnocování a po jejím ukončení bude rozhodnuto o závaznosti a případných změnách v tomto ukazateli.

Finanční instituce jsou mezi sebou silně provázané a bývají součástí velkých bankovních a finančních skupin. **První typ provázanosti vyplývá z vzájemného obchodování**, při němž vznikají mezi institucemi rozvahové i podrozvahové vazby v podobě vzájemných podmíněných nebo nepodmíněných pohledávek a závazků. Jako příklady rozvahových vazeb lze zmínit loro - nostro účty, poskytnuté - přijaté mezibankovní úvěry, emitované – držené dluhopisy, reálné hodnoty finančních derivátů ze vzájemných obchodů apod. Podrozvahové vazby (podmíněné pohledávky nebo závazky) vznikají při existenci nevyčerpané úvěrové linky, poskytnutí – přijetí záruky nebo zajištění, na podrozvaze nalezneme také nominální hodnoty finančních derivátů ze vzájemných obchodů apod.

Majetkové vazby mezi členy bankovních a finančních skupin vytváří druhý typ provázanosti. Velké banky bývají v dnešní době mateřskými společnostmi v čele rozsáhlých bankovních skupin, nebo jsou součástí velkých finančních skupin, holdingových společností nebo finančních konglomerátů se složitou vlastnickou strukturou.

Pro ilustraci lze uvést, že CRR definuje v čl. 4 i následující pojmy: finanční holdingová společnost⁴³, smíšená finanční holdingová společnost⁴⁴, finanční holdingová společnost se smíšenou činností⁴⁵. Směrnice 2002/87/ES⁴⁶ se přímo zabývá doplňkovým dohledem nad institucemi ve finančním konglomerátu. Jako konkrétní příklad lze uvést například italskou bankovní skupinu UniCredit, jejíž organizační struktura je veřejně dostupná.⁴⁷

Dalším rozměrem obou typů provázaností je **mezinárodní působnost velkých finančních a bankovních skupin**, která se projevuje vysokým objemem zahraničních pohledávek a závazků v rozvahách bank. Pokud se mezinárodně působící bankovní skupina dostane do problémů, může dojít k „nákaze“ finančních sektorů většího počtu států.

Následující graf ukazuje objem zahraničních pohledávek držených v rozvahách bank se sídlem v daném státu v poměru k jeho HDP ke konci roku 2013 a 2007. Významný pokles v některých státech byl způsoben finanční krizí z roku 2008 (viz podkapitola 1.3).

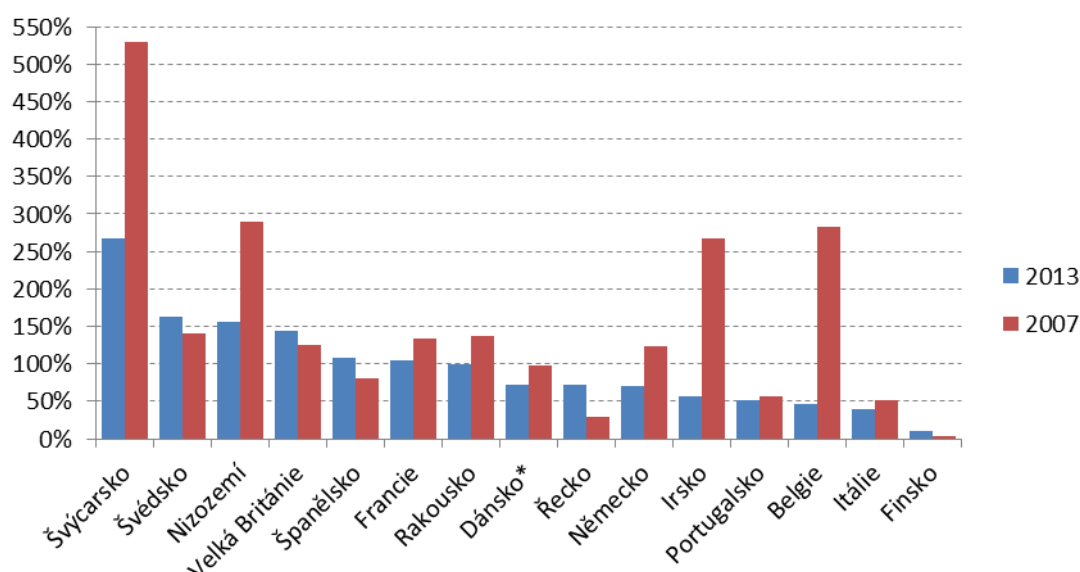
⁴³ Finanční instituce, jejíž dceřiné podniky jsou buď výlučně, nebo převážně institucemi nebo finančními institucemi, přičemž alespoň jeden z nich je institucí, a která není smíšenou finanční holdingovou společností (pozn.: instituce je definována jako úvěrová instituce nebo investiční podnik).

⁴⁴ Mateřský podnik jiný než regulovaný podnik, který společně se svými dceřinými podniky, z nichž nejméně jeden je regulovaným podnikem se sídlem ve Společenství, a jinými podniky tvoří finanční konglomerát;

⁴⁵ Mateřský podnik, který není finanční holdingovou společností ani institucí ani smíšenou finanční holdingovou společností a mezi jehož dceřiné podniky patří alespoň jedna instituce.

⁴⁶ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2002/87/ES ze dne 16. prosince 2002 o doplňkovém dozoru nad úvěrovými institucemi, pojišťovnami a investičními podniky ve finančním konglomerátu

⁴⁷ Struktura UniCredit Group - http://www.unicreditgroup.eu/content/dam/unicreditgroup/documents/en/banking-group/organizational-structure/UniCredit_Banking_Group_Chart.pdf

Graf 1–4 Objem zahraničních pohledávek držných v rozvahách domovských bank v poměru k HDP ke konci roku 2013 a 2007 (*objem zahraničních pohledávek dostupný za 2. čtvrtletí 2013)
[zdroj: BIS]

S růstem velikosti a provázaností s finančním sektorem domovského i ostatních států se daná banka může dostat do situace, kdy je systémově významná, tzv. „příliš velká na úpadek“ (angl. *too-big-to-fail*). Její insolvence by přinesla vysoké náklady, způsobila by vážné narušení finančního trhu, omezení dostupnosti finančních služeb a mohla by vyvolat systémovou krizi. Vzhledem k závažnosti negativních důsledků insolvence takové instituce je pravděpodobné, že v případě problémů jí budou poskytnuta záchranná opatření a proto je pro finanční instituci obecně výhodné stát se systémově významnou (hovoříme o tzv. implicitních státních garancích).

1.2.3 Inherentní nestabilita finančních institucí

Inherentní nestabilita finančních institucí vychází z povahy jejich činnosti spočívající v podnikání na vlastní riziko s relativně velkým množstvím cizích zdrojů v poměru k vlastnímu kapitálu. Vysoký podíl cizích zdrojů na pasivech znamená, že instituce má omezenou možnost absorbovat ztráty z případného špatného umístění těchto zdrojů. Například v rozvaze společnosti UniCredit S.p.A., vrcholné mateřské společnosti výše zmíněné bankovní skupiny UniCredit, tvořily cizí zdroje 88 % celkových pasiv k 31. prosinci 2013.⁴⁸

Problémy se stabilitou se v minulosti vyskytly především u bank, spořitelén, družstevních záložen a obdobných institucí přijímajících převážně krátkodobé klientské vklady, které poté využívají pro poskytování dlouhodobějších úvěrů nebo k nákupu instrumentů kapitálového trhu. U těchto institucí kromě rizika nepokrytí nadměrných ztrát z obchodní činnosti (rizika úvěrového, tržního a operačního) hrozí též riziko plynoucí z časového nesouladu na straně pasiv a aktiv (riziko likvidní). Pokud tyto instituce nahrazují klientské vklady prostřednictvím mezibankovního trhu, hrozí jim vážné problémy při krizi likvidity na tomto

⁴⁸ <https://www.unicreditgroup.eu/content/dam/unicreditgroup/documents/en/investors/financial-reports/2013/UniCredit-S.p.A.-2013-Reports-and-Accounts.pdf>

trhu. Problémy s finanční stabilitou pojišťoven nebo penzijních fondů jsou méně častým problémem.

Největším nebezpečím pro finanční instituci ovšem nejsou nadměrné ztráty, nýbrž ztráta důvěry klientů a jiných obchodních partnerů. Při ztrátě důvěry obchodní partneři včetně klientů stahují své prostředky z dané finanční instituce - v případě banky je tento proces označován jako „run na banku“. Problémem je, že žádná soukromá finanční instituce není schopná v krátkém období vyplatit všechny nebo většinu svých obchodních partnerů a klientů, jelikož převážná část jejich aktiv má dlouhodobou splatnost.

Pro úvěrové instituce funguje jako prevence před hromadnými výběry klientských depozit při ztrátě důvěry **systém pojištění vkladů**, který na úrovni EU zavedla směrnice 94/19/ES⁴⁹. Vklady domácností a nebankovních firem (tzv. primární vklady) jsou pojištěny z 100% až do výše ekvivalentu 100 tis. EUR, přičemž tento limit se vztahuje na agregovaný zůstatek na všech účtech klienta u jedné instituce. Pokud má klient zřízeny účty u více úvěrových institucí a jejich agregovaný zůstatek u žádné nepřesáhne 100 tis. EUR, jsou všechny jeho prostředky uložené na účtech pojištěny v plné výši.

Plné pojištění vkladů ovšem způsobuje morální hazard na straně vkladatelů, kteří se přestávají zajímat o bezpečnost uložení svých finančních prostředků u příslušné banky a řídí se pouze nabízenou úrokovou sazbou s přihlédnutím ke kvalitě a rozsahu poskytovaných doplňkových služeb. Podle Marinče a Vlahu (2012) systém pojištění vkladů a implicitní státní garance mohou působit negativně na finanční stabilitu úvěrových institucí.

1.3 Finanční krize

Dvořák (2008) uvádí, že v případě finanční krize nespočívají příčiny ekonomických problémů v reálné ekonomice, nýbrž vznikají ve finančním systému. Finanční krizi definuje podle Mischkina (2001)⁵⁰ jako poruchu finančních trhů, při které se zintenzivňují problémy negativního výběru a morálního hazardu do té míry, že tyto trhy nejsou schopny efektivně alokovat zdroje k nejproduktivnějším investičním příležitostem.

Finanční krize rozdělují Claessens a Kose (2013) na čtyři základní typy:

- a) **Měnové krize** charakterizované spekulativním útokem na měnu, který vyústí v silnou devalvaci nebo depreciaci měnového kurzu, případně při obraně měny centrální bankou ve značné snížení objemu devizových rezerv, zvýšení úrokových sazeb nebo zavedení limitů na toky kapitálu.
- b) **Krize finančního účtu platební bilance** (tzv. *sudden stop*), při níž dochází k velkému a nečekanému propadu v přítoku zahraničního kapitálu nebo prudkému obratu ve směru toků zahraničního kapitálu. (V širším pojetí může být klasifikována jako měnová krize.)

⁴⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů

V dubnu 2014 byla přijata nová Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů aktualizující a rozšiřující směrnici z roku 1994.

⁵⁰ MISHKIN, Frederic S.: *Financial Policies and the Prevention of Financial Crisis in Emerging Markets Economies*. NBER Working Paper No. 8087, leden 2001. Přístup z internetu: <<http://www.nber.org/papers/w8087.pdf>>

- c) **Dluhové krize** mohou nabývat podobu zahraniční nebo domácí. Při zahraniční dluhové krizi nejsou stát nebo domácí soukromé subjekty schopny splácet nebo nechtějí splácet zahraniční dluhové závazky. Při domácí dluhové krizi stát buď přímo neplní své domácí finanční závazky, nebo uměle snižuje jejich hodnotu vyvoláním inflace nebo jinými operacemi s měnou.
- d) **Bankovní krize** jsou charakteristické výrazným odlivem likvidity z bank, jejich problémy se solventností, finanční stabilitou a schopností poskytovat služby svým klientům.

V textu se dále zaměříme především na příčiny vzniku finanční krize, její vliv na banky a v dalších kapitolách na možnosti řešení bankovní krize. Výše zmíněné typy krizí ovšem bývají vzájemně propojené, často se vyskytují současně, spouštějí jedna druhou a prohlubují jedna druhou. Laeven a Valencia (2012a) identifikovali celkem 147 bankovních krizí mezi roky 1970 – 2011, z nich asi jednu třetinu provázela též měnová nebo dluhová krize.⁵¹

Ke vzniku finanční krize dochází často na konci konjunkturální fáze ekonomického cyklu a předchází jí nadměrný růst objemu úvěrů v ekonomice a související vznik cenových bublin na trzích s aktivy.

Cenová bublina je situací na trhu, při níž ceny aktiv nafouknuté spekulativními obchody výrazně převyšují jejich reálné hodnoty vycházející z fundamentálních charakteristik. V takové situaci může i relativně nevýznamná negativní zpráva znamenat cenový pokles vedoucí k „prasknutí“ bubliny, panice na trhu, hromadným prodejům aktiv a souvisejícímu výraznému rychlému propadu jejich cen až pod fundamentální hodnoty.

Nutnými podmínkami pro **nadměrný růst objemu úvěrů** jsou vysoká poptávka ekonomických subjektů po úvěrech a velký objem dostupného levného zápůjčního kapitálu, který je prostřednictvím bank nebo finančního trhu alokován mezi poptávající subjekty. Velký objem zápůjčního kapitálu se do ekonomiky dostává příliš uvolněnou měnovou politikou centrálních bank vzhledem k ekonomickému cyklu (uzavřené ekonomiky) nebo nadměrným přílivem zahraničního kapitálu (otevřené ekonomiky).

Sama o sobě realizace nutných podmínek nevede k finanční krizi, ale spíše k následné recesi odpovídající přirozenému ekonomickému cyklu. Spuštění přirozené recese způsobí vzestup nominálních úrokových sazeb v ekonomice, který způsobí buď direktivní rozhodnutí centrální banky obávající se přehřátí ekonomiky, nebo přirozené promítnutí vyššího objemu peněz v oběhu do růstu míry inflace. Vyšší nominální úrokové sazby zvýší úrokové náklady podniků a výše splátek úvěrů pro domácnosti.⁵²

Problém nastává, pokud při poskytování úvěrů dojde k vážnému narušení efektivnosti alokačního mechanismu popsanému výše v definici finanční krize a značný objem úvěrů financuje rizikové nebo neefektivní investice. K tomu mohou přispět následující faktory nebo jejich kombinace:

- nedostatečná míra regulace nebo nedůsledný dohled některého segmentu finančního sektoru;

⁵¹ 28 provázela měnová krize, 11 dluhová krize a 8 dluhová i měnová krize, více v Laeven a Valencia (2012a).

⁵² Nejdříve dochází ke zvýšení splátek u nových úvěrů, variabilně úročených úvěrů a úvěrů s inflační doložkou, posléze při nutnosti refinancování i u fixně úročených úvěrů.

- nastavení příliš benevolentních úvěrových podmínek nebo podcenění rizikovosti klientů a jejich schopnosti splácet ze strany úvěrových institucí;
- poskytování rizikových úvěrů nebo realizace rizikových investic s vědomím, že případné ztráty neponese plně finanční instituce (morální hazard);
- špatné ekonomické vyhodnocení investičních projektů poptávajícími nebo jejich podvodné jednání při žádosti o úvěr;
- vysoká poptávka po úvěrech tvořena především rizikovými klienty (nepříznivý výběr);
- vládní zásahy do ekonomiky (vysoký objem státem řízených podniků v ekonomice, záruky za hypotéční úvěry apod.);
- špatné vyhodnocení investic realizovaných finančními institucemi na vlastní účet a
- případné podvodné nebo nelegální aktivity finančních institucí.

S nadměrným růstem objemu úvěrů v ekonomice roste zadlužení domácích ekonomických subjektů a objem aktiv držených úvěrovými institucemi, především bankami. Úvěry mohou financovat vytváření cenové bubliny, čímž se dále zvyšuje velikost bank vlivem růstu cen aktiv a objemu doplňkových finančních produktů navázaných na segment trhu, na kterém se cenová bublina tvoří. Dvořák (2008) zdůrazňuje jako příčinu komplexní finanční krize tzv. dluhový problém, situaci kdy dochází ke zvyšování objemu nezdravých dluhů a přesunutí dluhového břemene na věřitele v rozsahu ohrožujícím likviditu a solventnost bank a důvěryhodnost finančního systému daného státu.

1.3.1 Dopad krize na banky

Zvýšená pozornost je bankám věnována právě v období finanční krize, kdy subjekty na trhu vnímají možné ohrožení bezpečnosti svých vkladů a investic, riziko zhoršené dostupnosti úvěrů a možné narušení fungování platebního styku.

Účinky krize jsou patrné na aktivní i pasivní straně rozvahy banky. **Výrazný pokles cen aktiv provázející „prasknutí bubliny“ znamená neočekávané finanční ztráty pro tržní subjekty**, včetně finančních institucí, a zvýšení nejistoty na finančních trzích a ve finančním sektoru, které doprovází zvýšený tlak na likvidní prostředky bank. Banky se pokoušejí doplnit likviditu na mezibankovním peněžním trhu (poptávkou po krátkodobých úvěrech nebo odprodejem likvidních cenných papírů), narážejí ovšem na nedůvěru a nedostatek dostupných likvidních prostředků. V takové situaci je očekávána reakce centrálních bank, které by měly začít dodávat likviditu a předejít tomu, aby se zdravé banky z důvodů ztrát z nelikvidity a ztráty důvěry staly též nesolventními (viz podkapitola 1.1.3).

Zároveň dochází k zvýšení objemu nesplacených úvěrových pohledávek v rozvahách bank, což vytváří nutnost tvorby opravných položek a vedle poklesu cen aktiv další tlak na plnění regulačních pravidel kapitálové přiměřenosti. Výše objemu nesplacených úvěrů se odvíjí od vážnosti předchozího narušení alokačního mechanismu (viz výše). Kvůli poklesu v cenách aktiv se snižuje hodnota a likvidita aktiv (nemovitostí, cenných papírů) poskytnutých jako zajištění bankovních úvěrů. V případě selhání dlužníka nelze uskutečnit rychlý prodej zástavy za cenu, který by pokryla celou výši pohledávky. Banky proto požadují doplnění zajištění u již poskytnutých úvěrů a zpřísňují podmínky pro poskytnutí nových úvěrů - požadují vyšší rizikové přírážky k úrokovým sazbám, vyšší hodnotu a kvalitu zajištění,

provádějí důkladnější finanční analýzu klienta. Dostupnost úvěrů pro podniky i domácnosti klesá, což má přímé dopady do reálné ekonomiky a může spustit závažnou ekonomickou recesi.

Claessens a Kose (2013) uvádějí, že finanční krize často spouští recesi, která bývá silnější a delší, než by odpovídalo přirozené cykličnosti ekonomiky. Zároveň označují recese spojené s bankovní krizí za nejzávažnější a nejdéle trvající ve srovnání s recesemi spojenými s jinými typy finančních krizí. **Recese v ekonomice dále zhorší schopnost podniků a domácností splácet úvěry, sníží hodnotu dalších druhů zajištění úvěrů (obchodních pohledávek podniků) a tím dále prohloubí bankovní krizi.**

1.3.2 Nedávné evropské bankovní krize

Mezi roky 2007 a 2012 zasáhla Evropu vlna **systémových bankovních krizí**, která si vynutila rozsáhlé zásahy evropských států a centrálních bank pro udržení stability finančního sektoru. Laeven a Valencia (2012a) klasifikují bankovní krizi jako systémovou při splnění následujících dvou podmínek:⁵³

- a) V bankovním systému jsou patrné finanční problémy indikované vážným odlivem likvidity, finančními ztrátami a nesolventností bank.
- b) V reakci na rozsáhlé finanční ztráty jsou poskytována objemná opatření na podporu finančního sektoru.

Následující tabulka ukazuje přehled zemí, které byly postiženy systémovou bankovní krizí:

⁵³ Pro kvantitativní vymezení podmínek viz Laeven a Valencia (2012a).

Země	Začátek krize	Systémová od	Rozsáhlá likvidní pomoc	Významné garance na závazky	Významné restruktu-ralizační náklady	Významné odkupy aktiv	Významné znárodňování (rekapitali-zace)
Systémové krize							
Rakousko	2008	2008	✓	✓	✓		✓
Belgie	2008	2008	✓	✓	✓		✓
Dánsko	2008	2009	✓	✓			✓
Německo	2008	2009	✓	✓			✓
Řecko	2008	2009	✓	✓	✓		
Island	2008	2008	✓	✓	✓		✓
Irsko	2008	2009	✓	✓	✓	✓	✓
Lotyšsko	2008	2008	✓	✓			✓
Lucembursko	2008	2008	✓	✓	✓		✓
Nizozemí	2008	2008	✓	✓	✓		✓
Španělsko	2008	2011	✓	✓	✓		
Ukrajina	2008	2009	✓		✓		✓
Velká Británie	2007	2008	✓	✓	✓	✓	✓
USA	2007	2008	✓	✓	✓	✓	✓
Hraničící se systémovou krizí							
Francie	2008		✓	✓			
Maďarsko	2008		✓	✓			
Itálie	2008		✓	✓			
Portugalsko	2008		✓	✓			
Rusko	2008		✓	✓			
Slovinsko	2008		✓	✓			
Švédsko	2008		✓	✓			
Švýcarsko	2008		✓			✓	

Tabulka 1–2 Přehled systémových bankovních krizí ve světě v letech 2007 – 2011 [zdroj: Laeven a Valencia (2012a)]

Na počátku evropských bankovních krizí stály převážně vnější příčiny související s hypotéční krizí (2007) a finanční krizí (2008) v USA. Evropské finanční instituce byly v různé míře provázány s americkým finančním sektorem. Nejdříve pocítily krizi banky s vysokým podílem investičních aktivit, jelikož byly nuceny realizovat ztráty z investic do cenných papírů a finančních derivátů navázaných na americké „substandardní“ hypotéky. Jelikož nebylo jasné, jaký objem těchto aktiv jednotlivé finanční instituce drží a do jaké míry je ohrožena jejich solventnost, došlo na finančních trzích ke krizi důvěry a související krizi likvidity. Vlivem toho se do vážných problémů dostaly banky závislé ve svém financování na mezibankovním trhu.

Propuknutí akutní fáze finanční krize v září 2008 způsobilo prasknutí bubliny na světových akciových trzích, což pro evropské finanční instituce znamenalo realizaci ztrát z prudkého poklesu cen akcií (nejen amerických) a ze zvýšené volatility měnových kurzů. Ztrátami z investičních aktivit byly postiženy především globálně působící banky ve Velké Británii, Švýcarsku, Belgii, Nizozemsku, Francii a Německu. Musílek (2011) popisuje situaci

ve světovém finančním sektoru po propuknutí finanční krize v USA i takto: „*Globální finanční systém se začal potýkat s nedostatečnou likviditou, rozsáhlou insolventností finančních institucí, nárůstem volatility výnosových měr finančních instrumentů, výrazným poklesem hodnoty finančních a nefinančních aktiv a podstatným snížením rozsahu alokace úspor ve finančním systému.*“

Postupem času se začaly projevovat vážné vnitřní problémy finančních sektorů v některých evropských státech. Expanzivní měnová politika evropských centrálních bank a liberalizace finančních systémů usnadňující mezinárodní pohyb kapitálu vedly k dostupnosti velkého množství kapitálu pro evropské banky a jejich prostřednictvím pro podniky a domácnosti. Vznik Evropské měnové unie (eurozóny) k 1. lednu 1999 a související aplikace jednotné měnové politiky pro nesourodou skupinu států dále umocnily tento stav.

Vlivem silného hospodářského růstu se vytvořila vysoká poptávka po úvěrech, která v kombinaci s morálním hazardem bank vedla k nadměrné úvěrové expanzi, nárůstu objemu aktiv držených bankami a výraznému domácímu nebo zahraničnímu zadlužení podniků, domácností a států. Silný hospodářský růst byl zároveň stále více tažen nadměrným úvěrováním, což vedlo k přehřátí ekonomiky. Tento proces byl umožněn nedokonalými regulatorními pravidly, nedostatečnými požadavky na informační povinnost finančních institucí a nedůslednou dohledovou činností příslušných orgánů.

V **eurozóně** měnová politika nízkých úrokových sazeb, pohybujících se v letech 2003 - 2006 v rozmezí 2 - 3 %, vyhovovala jejím vyspělým členským státům v čele s Německem, Finskem nebo Nizozemskem, ovšem v méně vyspělých zemích vedla k nadměrnému růstu objemu úvěrů. Míra růstu objemu úvěrů se zvýšila z hodnot okolo 5 % v roce 2003 až na hodnoty 10 – 11% v letech 2006 – 2008. Kohout (2011) vysvětluje vysoká tempa růstu objemu úvěrů tím, že sazby dlouhodobých investičních a hypotéčních úvěrů se řídí především výnosy z dlouhodobých dluhopisů, které zůstaly nízké i přesto, že centrální banky začaly od roku 2005 zvyšovat úrokové sazby. Nízké výnosy dlouhodobých dluhopisů zdůvodňuje důvěrou investorů ve schopnost centrálních bank držet trvale nízkou míru inflace, která byla ovšem v eurozóně měřena harmonizovaným indexem spotřebitelských cen (HICP) nezohledňujícím růst cen nemovitostí a jiných investičních statků.⁵⁴

Vlivem liberalizace finančního systému a kladného úrokového diferenciálu proudil zahraniční kapitál i do **malých otevřených ekonomik**, které nebyly členy eurozóny, což vedlo k nárůstu velikosti jejich finančních sektorů a zahraničního zadlužení tamních ekonomických subjektů. Podniky a domácnosti se prostřednictvím domácích bank nebo přímo u zahraničních bank zadlužovaly v cizích měnách. Pobaltské státy⁵⁵ odvrátily měnovou a částečně i bankovní krizi za cenu výrazné finanční konsolidace a vnitřní devalvace (pokles cen, mezd a jiných důchodů). Na Islandu⁵⁶ a v Maďarsku vedl nárůst velikosti finančních institucí a značné zahraniční zadlužení k bankovní a měnové krizi.

V evropských finančních sektorech došlo k výraznému nárůstu velikosti finančních institucí a projevil se vážný problém neefektivní alokace velkého množství kapitálu do

⁵⁴ Stejně tak index spotřebitelských cen ve Velké Británii, USA nebo České republice ceny nemovitostí neobsahuje (obsaženy jsou nájemné a jiné náklady spojené s bydlením, ceny oprav nemovitostí nebo stavebních materiálů apod.). Naproti tomu například islandský index spotřebitelských cen obsahuje i přímo ceny nemovitostí.

⁵⁵ Více v Purfield a Rosenberg (2010)

⁵⁶ Více v Thorgeirsson a Noord (2013)

nemovitostí, akcií, státních dluhopisů a jiných investičních instrumentů, který přispěl k vytvoření bublin na realitních a akciových trzích, bankovním a měnovým krizím a následně k dluhové krizi některých evropských států. Banky ve Velké Británii⁵⁷ realizovaly ztráty z investic do amerických „substandardních“ hypoték a z expozičních na svůj domácí hypotéční trh. Největší bublina na realitním trhu se vytvořila v Irsku a Španělsku, což při jejím splasknutí dostalo tamní banky do vážných problémů se solventností. Rakouské banky realizovaly ztráty z expozičních v zemích střední a východní Evropy. Lucemburský finanční sektor se dostal do problémů vlivem přeshraniční „nákazy“; bankovní krize zasáhla dceřiné společnosti a pobočky islandských, belgických a nizozemských bank.⁵⁸

S vytvořením eurozóny přišly členské státy společně se svou měnou i o kurzový vyrovnávací mechanismus platební bilance. Méně vyspělé země na jihu Evropy ztratily možnost vyrovnávat svou mezinárodní konkurenceschopnost depreciací měny, což vedlo k snížení jejich exportní schopnosti, zvýšení objemu importu a nárůstu deficitů jejich obchodních bilancí, které byly nuceny financovat zahraničním dluhem. Deficit běžného účtu dosáhl v Řecku 15 %, Portugalsku 12,6 % a ve Španělsku 9,6% HDP za rok 2008.⁵⁹

Členství v eurozóně neoprávněně zvýšilo důvěru finančních trhů v její členské státy a sblížilo výnosy jejich dlouhodobých státních dluhopisů na velmi nízkých úrovních zkrslujících jejich skutečnou výkonnost ekonomiky a finanční zdraví. Výnosy desetiletých státních dluhopisů Řecka se pohybovaly okolo hranice 4 % v letech 2003 – 2007. To umožnilo rozpočtově neodpovědnému Řecku se zadlužit až nad hranici 100 % HDP. Po nástupu finanční krize a přiznání falšování statistik v únoru 2010 začaly výnosy z řeckých desetiletých státních dluhopisů prudce růst nad 10 % ještě v červenci téhož roku. Řecko zbankrotovalo, jelikož nebylo schopné financovat svůj rostoucí veřejný dluh a obdrželo rozsáhlou pomoc od mezinárodních věřitelů. Málo zadlužené řecké banky se dostaly do vážných problémů, jelikož ztratily možnost financovat se na mezibankovním trhu, zaznamenaly výrazný odliv vkladů a utrpěly ztráty z rostoucího objemu nesplácených úvěrových pohledávek a restrukturalizace řeckého veřejného dluhu.⁶⁰

Portugalsko se dostalo do dluhové a bankovní krize z důvodů zahraničního zadlužení domácích ekonomických subjektů i samotného státu, nekonkurenceschopnosti ekonomiky a vzrůstu nedůvěry na finančních trzích po bankrotu Řecka. Dluhová krize veřejných financí postihla také Irsko a Španělsko, jejichž zadlužení výrazně vzrostlo kvůli záchranným opatřením poskytnutým bankám, a Itálii, jejíž zadlužení se dlouhodobě pohybovalo nad 100 % HDP. Ke zvýšení zadlužení evropských států přispěla těžká fiskální podpora reálné ekonomiky v podobě diskrečních rozhodnutí a automatických stimulatorů.

V roce 2012 utrpěla malá otevřená ekonomika Kypru závažnou bankovní krizi, pramenící ze silné angažovanosti nadměrně velkých kyperských bank v Řecku a na domácím nemovitostním trhu, kterou banky financovaly zahraničním kapitálem.⁶¹

⁵⁷ Více v IMF (2011b)

⁵⁸ Více v IMF (2011a)

⁵⁹ Zdroj: OECD (pozn.: Pobaltské státy zaznamenaly z důvodů přílivu zahraničního kapitálu ještě vyšší deficity běžného účtu, ovšem příčinou jejich finančních krizí nebyla nekonkurenceschopnost ekonomiky.)

⁶⁰ Více v IMF (2013a)

⁶¹ Více na stránkách IMF - <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2013/car051713a.htm>

2 OPATŘENÍ NA PODPORU FINANČNÍHO SEKTORU

Z předchozí kapitoly vyplývá, že finanční krize doprovázená bankovní krizí je negativním jevem s potenciálně závažnými dopady nejen do finančního sektoru, ale také do reálné ekonomiky. V případě hrozící bankovní krize se proto angažují dohledové orgány odpovídající za stabilitu finančního sektoru a orgány výkonné moci dotčených států odpovídající do značné míry za stabilitu reálné ekonomiky.

Inherentní nestabilita bank a jiných finančních institucí způsobuje, že výskyt krizí ve finančním sektoru je čtenější než v jiných sektorech – obzvláště náchylné ke krizi se ukázaly být banky. Velikost a provázanost finančních institucí, především těch systémově významných, činí řešení jejich krize velmi problematickým. Nepostradatelnost finančního sektoru pro ekonomiku dále omezuje možnosti příslušných orgánů krizi řešit, jelikož je možné nechat zkrachovat jednu instituci, ovšem ne celý finanční systém.

Příslušné instituce nebo orgány zodpovědné za finanční stabilitu mají na výběr z řady **opatření na podporu finančního sektoru, která obecně chápeme jako cílené kroky směřující k dosažení krátkodobé stability, důvěryhodnosti a efektivního fungování finančních institucí.** Opatření primárně směřují k dosažení nebo zachování životaschopnosti instituce, v druhé řadě je sledováno plnění požadavků regulátorů (např. dodržení kapitálové přiměřenosti) a dále lze využít těchto opatření také k stimulaci reálné ekonomiky prostřednictvím podpory úvěrové nabídky.

V následujících částech této práce **předpokládáme, že finanční instituci v problémech je obchodní banka**, na níž se vztahují regulační pravidla *Basel III* účinná od 1. ledna 2013. **Způsoby řešení krizí bank a související poskytovaná nebo uplatňovaná opatření jsou hlavní náplní této práce.** Obdobná záchranná opatření lze ovšem využít i pro řešení krizí jiných finančních institucí.

Obecně platí, že při problémech s likviditou nebo solventností by se měla nejdříve angažovat sama banka a hledat řešení v rámci soukromého sektoru. V úvahu přichází odprodej likvidních finančních aktiv, majetkových účastí a aktivit nesouvisejících s hlavní činností, navýšení kapitálu akcionáři, výměna akcií za emitované dluhopisy nebo vstup nových investorů. Snaha o řešení v rámci soukromého sektoru může být koordinována centrální bankou nebo jiným dohledovým orgánem.⁶²

Pokud se banka dostane do vážnějších problémů s likviditou a není schopna získat úvěr nebo odprodat likvidní finanční aktiva na mezibankovním trhu, může centrální banka poskytnout nouzový úvěr. Až při hrozící nelikviditě nebo nesolventnosti většího počtu bank, tedy při systémové bankovní krizi, se angažuje stát (garance, odkup aktiv, rekapitalizace) a případně centrální banka tzv. nekonvenční měnovou politikou (odkup aktiv, dlouhodobé nouzové úvěry, uvolnění podmínek pro kvalitu přijímaného kolaterálu). Pro centrální banku je typičtější úvěrová pomoc, pro stát naopak neúvěrová.

V krajním případě může být státní rozpočet posílen úvěry od mezinárodních věřitelů. V nedávné historii došlo k výraznému posílení angažovanosti nadnárodních nebo mezinárodních

⁶² Sdělení o bankovníctví z roku 2013 vyžaduje, aby se před poskytnutím opatření na podporu finančního sektoru z veřejných prostředků angažovala při řešení problémů se solventností nejdříve samotná finanční instituce a realizovala i tzv. „opatření vedoucí k navýšení kapitálu“ obsažená v bodu 35 tohoto sdělení.

institucí při řešení bankovních krizí, které souvisí s rostoucím nadnárodním charakterem bankovních a finančních skupin a se založením Evropské měnové unie (eurozóny).

Pomoc finančnímu sektoru může být poskytnuta i nepřímo přes stimulaci reálné ekonomiky a podporu podniků a domácností, čímž se obecně zlepši finanční situace dlužníků, kteří mohou lépe splácet bankovní úvěry.

2.1 Rozdělení opatření

2.1.1 Ekonomická a administrativní opatření

Hlavním tématem této kapitoly jsou ekonomická opatření na podporu finančního sektoru, při nichž dochází k podmíněným nebo nepodmíněným finančním tokům mezi subjektem poskytujícím opatření a bankou v problémech vedoucím k obnově nebo zachování její likvidity nebo solventnosti a tím i finanční stability v krátkém období. Ekonomická opatření lze dále rozdělit na opatření typu *bail-out* a opatření centrální banky.

Poskytování ekonomických opatření by mělo mít krátkodobý až střednědobý charakter - nelze jimi napravovat dlouhodobé nestability způsobené nekvalitou právního prostředí, regulatorních předpisů, dohledové činnosti nebo dlouhodobě neodpovědnou monetární a fiskální politikou.

Administrativní opatření mají povahu právních úkonů nebo nařízení dohledových a regulatorních orgánů, která zasahují do řízení a fungování banky v problémech; nedochází při nich k finančním tokům mezi poskytujícím subjektem a bankou. Ve vyspělých ekonomikách se soukromým bankovním sektorem mohou regulatorní, dohledové a státní orgány zasahovat do řízení bank pouze v zákonem definovaných případech. Administrativní opatření bývají uplatňována:

- v souvislosti s porušením regulatorních pravidel, obezřetnostních požadavků nebo zákonů a jiných právních předpisů (např.: udělení sankcí a pokut, omezení výplaty dividend, odměn a jiných variabilních složek mzdy, omezení plateb za správu nebo poradenství, požadavky na navýšení kapitálu, výměna managementu, omezení a nucené změny v obchodní činnosti apod., v krajním případě odebrání bankovní licence);
- pro zvýšení efektivnosti poskytnutých ekonomických opatření nebo snížení jejich dopadu na hospodářskou soutěž (např.: požadavek protiplnění za poskytnutá opatření, omezení výplaty dividend, omezení v obchodní činnosti, výměna managementu, nucená restrukturalizace nebo likvidace atd.);
- jako krátkodobé netržní řešení vážné finanční krize (např.: při měnové krizi lze uvažovat o zavedení limitů nebo jiného omezení na toky kapitálu mezi domácím a zahraničním finančním sektorem, při nebezpečí bankovního „runu“ je možné uvalit omezení na objem bezhotovostních plateb a výběry hotovosti z bank, popřípadě banky uzavřít);
- v rámci insolvenčního režimu, jehož zahájení často doprovází odebrání bankovní licence (např.: výše zmíněná opatření uplatnitelná při porušení regulatorních pravidel, dále zavedení nucené správy, následná restrukturalizace nebo likvidace, znárodnění, jiná opatření pro maximalizaci hodnoty aktiv pro věřitele), anebo

- nových mechanismů pro řešení krizí bank, které vychází z insolvenčních režimů pro banky (viz kapitola 3).

2.1.2 Subjekty poskytující opatření

Opatření může bance v problémech poskytnout stát, speciálně zřízená instituce s účastí státu, centrální banka nebo mezinárodní (nadměrná) instituce. Každý subjekt musí před poskytnutím opatření zvážit soulad opatření s národní i nadnárodní legislativou, přihlídnout by měl i ke konformitě daného opatření s ekonomickým prostředím, v němž daná banka v problémech působí.

Stát buď přímo financuje opatření poskytovaná finančnímu sektoru z příjmů veřejných rozpočtů, nebo se podílí na financování **speciálně zřízené instituce s účastí státu**, která tyto opatření poskytuje. Rozdíl mezi pomocí od státu a speciálně zřízenou institucí spočívá v tom, že pomoc od speciální instituce by měla vykazovat kvalifikovanější povahu a zároveň se předpokládá lepší hospodaření se svěřenými prostředky. Rozpočet speciální instituce je oddělený od státního, což by mělo zajistit funkční autonomii dané instituce a zvýšit transparentnost při vyhodnocování nákladů a výnosů poskytnuté pomoci. Na druhou stranu vlastnickou strukturu nebo charakter speciální instituce lze navrhnout takovým způsobem, aby se poskytnutí opatření neprojevovalo v nárůstu veřejného zadlužení a případné ztráty nezvýšily deficit veřejných rozpočtů, což snižuje transparentnost vykazování veřejného zadlužení.⁶³ Rozhodnutí o použití veřejných prostředků je navíc delegováno na management speciální instituce, který nemá přímou politickou odpovědnost. Speciální instituce je nejčastěji zřizována v souvislosti s odkupem aktiv (viz podkapitola 2.2.4).

Stát musí, kromě zákonnosti a konformity s ekonomickým prostředím, vždy zvážit své rozpočtové možnosti. Opatření vedoucí k nadměrnému zadlužení státu nebudou racionálně uvažující investoři hodnotit kladně, naopak zvýšení státního dluhu povede ke snížení důvěryhodnosti státu i subjektů v něm působících, což zvýší jejich náklady financování. Speciální instituce s účastí státu je omezena svým mandátem a svěřenými rozpočtovými prostředky.

Při poskytnutí ekonomických opatření (nouzových úvěrů, odkupů aktiv) **centrální bankou** dochází k emisi peněz, které se mohou v ekonomice dále multiplikovat. V dlouhém období nadměrný růst úvěrů způsobený expanzivní měnovou politikou navýší objem měnových agregátů a vytvoří nabídku velkého množství levného kapitálu pro domácí i zahraniční ekonomické subjekty, což může způsobit inflační tlaky nebo dokonce novou finanční krizi (viz podkapitola 1.3).

Centrální banky jsou tedy v poskytovaných opatření limitovány cílem měnové politiky. Ať už má centrální banka jen jeden cíl (ECB, ČNB) nebo duální cíl (FED), vždy je jedním z těchto cílů cenová stabilita. Pro ekonomiku je nebezpečná především vysoká neočekávaná inflace, při níž dochází k nežádoucím redistribucím v bohatství ekonomických subjektů⁶⁴ a ohrožení důvěryhodnosti centrální banky z důvodů nesplnění cíle měnové politiky. Kohout (2011) ovšem poznamenává, že pokud má centrální banka na výběr mezi rizikem

⁶³ Více v podkapitole 2.2.4 a Gandrud a Hallerberg (2014)

⁶⁴ Více v Revenda (2011)

bankovní krize a inflace, volí vždy menší zlo – inflaci (pravděpodobně i proto, že inflace hrozí až v dlouhém období, zatímco bankovní krize hrozí okamžitě).

Mezinárodním věřitelem angažujícím se celosvětově - nejen při finančních krizích - je Mezinárodní měnový fond (IMF) financovaný převážně z příspěvků jeho 188 členských států. Sbor guvernérů (vrcholný orgán IMF) schvaluje maximální výši prostředků, kterou může IMF od členských států požadovat – v prosinci 2010 bylo schváleno navýšení na zhruba 730 mld. USD. Členské státy poté přispívají dle aktuální potřeby až do výše jim přiřazené kvóty závislé na velikosti jejich ekonomik oproti světové ekonomice.⁶⁵

Za **nadnárodní věřitele** relevantní pro evropské banky lze považovat záchranné fondy ustavené na úrovni EU a eurozóny:

- 1) V květnu 2010 byl vytvořen provizorní záchranný fond pro členské státy eurozóny *European Financial Stability Mechanism* (ESFS). Jeho funkce plně převzal od 1. července 2013 stálý *European Stability Mechanism* (ESM), který zahájil svou činnost v říjnu 2012. K úplnému zániku ESFS dojde po splacení všech jeho pohledávek za členskými státy. Opatření poskytovaná novým ESM jsou financována emisí krátkodobých a dlouhodobých dluhopisů se splatností až 30 let. ESM má k dispozici splacený kapitál členskými státy eurozóny o velikosti 80 mld. EUR (výše nesplaceného kapitálu činí 620 mld. EUR). Výše současně splaceného kapitálu mu dává možnost poskytnout opatření až ve výši 500 mld. EUR. Prostředky mohou být poskytnuty i za účelem rekapitalizací finančních institucí.⁶⁶
- 2) Pro všechny členské státy EU je zřízen záchranný fond *European Financial Stabilisation Mechanism* (ESFM), který si může na finančních trzích půjčit až 60 mld. EUR. Jeho závazky jsou garantovány rozpočtem EU. Prostředky jsou určeny pro členské státy v problémech s vnější stabilitou, tedy pomoc finančnímu sektoru zde může být pouze nepřímá přes stabilizaci ekonomiky.
- 3) Pro úvěrové instituce a investiční podniky podléhající dohledu ECB byl zřízen *Single Resolution Fund* (SRF), jehož prostředky jsou určeny pro financování řešení krizí bank novými mechanismy (viz podkapitola 3.5).

2.1.3 Individuální opatření a záchranné programy

Ekonomická opatření na podporu finančního sektoru mohou být poskytována buď ve formě individuálních („ad hoc“) opatření pro každou banku zvlášť, nebo v podobě záchranných programů s objektivně stanovenými kritérii pro vstup.

Individuální opatření jsou vhodná pro záchranu velkých bank, jelikož umožňují poskytované opatření, případně kombinaci více ekonomických opatření, ušít na míru přímo dané bance v problémech. Na druhou stranu jde o selektivní podporu jedné bance, která je v rozporu s principy volné hospodářské soutěže.

Záchranné programy nebo systémy záchranných opatření by měly mít stanoveny objektivní kritéria, po jejichž splnění do nich mohou banky vstoupit. Jejich použití je výhodné

⁶⁵ Více na stránkách IMF - <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/finfac.htm>

⁶⁶ Více na stránkách:

http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/intergovernmental_support/index_en.htm

<http://www.esm.europa.eu/about/index.htm>

pro malé banky z důvodů administrativní efektivnosti a omezení dopadu na volnou hospodářskou soutěž. Za vhodná opatření poskytovaná ve formě záchranných programů lze považovat opatření na podporu likvidity (garance a přímé půjčky, viz podkapitola 2.2).

2.1.4 Opatření typu *bail-out*, *bail-in* a opatření centrální banky

Rozdělení opatření na *bail-out*, *bail-in* a opatření centrální banky je provedeno **na základě původu prostředků** využívaných při financování těchto ekonomických opatření. Toto rozdělení je stěžejní pro tuto i další kapitoly práce a zčásti již bylo naznačeno v podkapitole 2.1.2.

2.2 Opatření typu *bail-out*

V užším pojetí lze za opatření typu *bail-out* považovat **státem přímo poskytovaná nebo organizovaná opatření, která používají veřejné prostředky k podpoře finančního sektoru**. Jedná se tedy o pomoc bance od státu, speciálně zřízené instituce s účastí státu nebo mezinárodní (nadmárodní) instituce. Náklady pomoci nese společnost a v této souvislosti hovoříme o socializaci nákladů. Ovšem zdaleka ne u všech případů poskytnutí níže zmíněných opatření dojde ke skutečné realizaci nákladů. (V širším pojetí lze hovořit o *bail-out* opatření i v souvislosti s opatřeními od centrální banky.)

Základní druhy opatření typu *bail-out* můžeme rozdělit podle toho, zda směřují primárně **k podpoře likvidity** (přímé půjčky, garance) **nebo solventnosti** (rekapitalizace, odkup aktiv) banky.⁶⁷ Poskytnutí více druhů *bail-out* opatření se nazývá sanací banky.

2.2.1 Přímé půjčky

Stát nebo státem zřízená instituce může poskytnout bance v problémech úvěrovou pomoc, popřípadě u ní uložit peněžní prostředky ve formě vkladu (v případě podřízeného vkladu by se však jednalo spíše o rekapitalizaci). Tento typ *bail-out* opatření není příliš využívaný, úvěrová pomoc na podporu likvidity bank zůstává doménou centrálních bank (viz podkapitola 2.3).⁶⁸

Mezinárodní (nadmárodní) instituce poskytují úvěry státům, které pak tyto úvěry využívají většinou k poskytnutí neúvěrové pomoci (především rekapitalizací nebo odkupů aktiv).

2.2.2 Garance

Garance popisují Jílek a Svobodová (2009) jako **finanční nástroje, u nichž se jedna strana (ručitel, poskytovatel garance) zavazuje zaplatit protistraně (věřiteli, příjemci garance) její ztrátu z pohledávky za třetí stranou (dlužníkem), pokud dlužník nedostojí svému závazku a dlužnou částku ve sjednané lhůtě a výši věřiteli nesplatí**. Při aktivaci

⁶⁷ Jak bylo zmíněno v podkapitole 1.1.3, likvidita a solventnost banky jsou vzájemně propojeny.

⁶⁸ Laeven a Valencia (2012b) uvádí, že ve finanční krizi 2008 přistoupily k přímé podpoře likvidity bank ze státního rozpočtu Slovinsko, Maďarsko, Lotyšsko, Nizozemsko, Řecko a Rakousko. Podpora likvidity ze strany centrálních bank ovšem výrazně převažovala ve všech zmíněných státech kromě Maďarska.

garance věřiteli vzniká pohledávka za poskytovatelem garance a tomu po zaplacení vzniká pohledávka za původním dlužníkem.⁶⁹

Garance se vztahují jen na případy, kdy dlužník (banka) nedostojí svému závazku z garantovaného instrumentu, nevztahují se na ostatní případy jako snížení ratingu dlužníka apod. Věřitel zpravidla musí před aktivací garance doložit jejímu poskytovateli, že se snažil dlužnou částku nejdříve získat od dlužníka.

Vzhledem k tomu, že v EU jsou vklady občanů a nefinančních podniků (tzv. primární vklady) pojištěny ze 100 % do výše ekvivalentu 100 tis. EUR, garance mohou být poskytnuty na nadlimitní primární vklady, mezibankovní vklady a především na přednostní krátkodobé a dlouhodobé dluhové instrumenty. Garance by neměly být poskytnuty na složky regulatorního kapitálu.

Velkou **výhodou garancí** lze spatřovat v rozpočtové neutralitě při poskytnutí – náklady pro společnost vznikají až v případě aktivace garance, k níž dochází většinou při vyhlášení úpadku banky (při insolvenční). Garance jsou též nenáročné z časového a technického hlediska – mohou být poskytnuty relativně rychle.

Nevýhodou garancí je, že přímo působí pouze na likviditu banky – umožňují jí přístup k levnějšímu financování. Garance na emitované dluhopisy zvyšuje jejich bonitu a garance na vklady zvyšuje jistotu klientů. Míra zlevnění financování je ovšem závislá na důvěryhodnosti a ekonomické síle subjektu (státu), který garanci poskytuje. Na solventnost působí garance spíše nepřímě – snižují náklady financování, banka není nucena realizovat ztráty z nelikvidity a poskytnutí garancí může pozitivně ovlivnit pohled investorů na její schopnost pokračovat v činnosti (viz podkapitola 1.1.3).

2.2.3 Rekapitalizace

Obecně pojem rekapitalizace znamená podstatnou změnu v kapitálové struktuře společnosti vedoucí k její vyšší stabilitě. Banka by v první řadě měla vyvinout snahu o navýšení regulatorního kapitálu z externích či interních soukromých prostředků.

Externí soukromé prostředky lze získat upsáním nového základního kapitálu soukromým investorům, výměnou složek základního kapitálu za dluhopisy nebo zvýšením objemu podřízeného dluhu či jiných instrumentů zahrnovaných do regulatorního kapitálu soukromými investory. Dohledové orgány v procesu udílení bankovní licence zkoumají, zda by soukromí akcionáři banky byli schopni a ochotni v případě problémů navýšit její kapitál.

Navýšení kapitálu z interních prostředků může proběhnout zadržením zisků, zvýšením objemu inkasovaných dividend z dceřiných společností nebo odprodejem majetkových účastí.

V souvislosti s *bail-out* opatřeními **pod rekapitalizací chápeme použití prostředků z veřejných rozpočtů k navýšení regulatorního kapitálu banky.**⁷⁰

- 1) V případě banky, kdy je stát akcionářem, může přistoupit k navýšení základního kapitálu, doplnění rezervních fondů nebo zvýšení dodatkového kapitálu.

⁶⁹ Garance mohou být poskytnuty také na aktiva bank, ovšem poté se v principu jedná o podmíněný odkup aktiv – při aktivaci garance stát nebo státem zřízená instituce odkoupí příslušná aktiva (viz podkapitola 2.2.4). Dle Laeven a Valencia (2012b) využití garancí na aktiva není příliš časté a ve finanční krizi 2008 k němu přistoupily v omezené míře Velká Británie, Belgie a Německo.

⁷⁰ Vycházíme z Revenda (2011).

- 2) Ve vyspělých ekonomikách je ovšem běžnější soukromá vlastnická struktura obchodních bank bez účasti státu. V takovém případě *bail-out* rekapitalizace probíhá přes účasti státu na některé ze složek regulatorního kapitálu. Stát nebo státem zřízená speciální instituce může získat vlastnický podíl na bance a pak lze hovořit o částečném znárodnění banky.

Rekapitalizace jsou relativně nejpřímější pomocí, jelikož dochází k navýšení regulatorního a většinou i vlastního kapitálu banky. Na rozdíl od garancí přímo zlepšují její solventnost a zvyšují ukazatel kapitálové přiměřenosti, čímž pozitivně působí na stabilitu a důvěryhodnost banky. Z časového ani technického hlediska jejich provedení není náročné, ovšem stát musí před jejich poskytnutím shromáždit potřebné likvidní prostředky pro jejich realizaci, což pravděpodobně povede k růstu deficitu státního rozpočtu.

Vzhledem k účelu záchranného opatření a omezení vážnosti zásahu do soukromého řízení banky se jeví výhodné preferovat rekapitalizaci prostřednictvím prioritních akcií bez hlasovacích práv, ovšem s přednostním právem na podíl na zisku a likvidačním zůstatku.

Ukončení poskytování opatření doprovází prodej státních účastí na bance, jelikož ve vyspělých ekonomikách není žádoucí vlastnický podíl státu na soukromých podnicích, které pro něj nemají strategicko-bezpečnostní význam. Laeven a Valencia (2012b) ovšem upozorňují, že státní účasti na bankách vzniklé jejich rekapitalizacemi za finanční krize v mnoha případech trvaly deset a více let.

Především pokud k prodeji dochází po skončení finanční krize, může dojít ze strany státu k realizaci zisku, který by měl být použit na úhradu ztrát spojených s poskytnutím opatření na podporu finančního sektoru. Prodej může probíhat následovně:

- Postupný nebo jednorázový odkup vlastních akcií přímo zachraňovanou finanční institucí - držené vlastní akcie ovšem snižují vlastní a v případě banky též regulatorní kapitál, což v podmínkách po finanční krizi může představovat problém;
- Postupný nebo jednorázový odkup stávajícími akcionáři, který je jimi preferovaný, jelikož oproti stavu před krizí nedojde ke zředění jejich vlastnických práv;
- Jednorázový odkup významnými zahraničními nebo domácími investor nebo postupný prodej prostřednictvím akciové burzy. Oba tyto přístupy směřují k maximalizaci prodejní ceny a zisku z poskytnutí opatření.

Výhody rekapitalizace lze spatřovat v přímém účinku na zlepšení kapitálové vybavenosti a solventnosti banky vedoucí k předpokládanému obnovení důvěry jejich věřitelů a finančních trhů. Provedení rekapitalizace banky je zároveň technicky nenáročné, což umožňuje rychlé použití tohoto nástroje a přispívá k jeho transparentnosti. Pokud se banku podaří zachránit, může stát kromě protiplnění ve formě dividendy realizovat zisk též z následného prodeje akcií, jelikož zvláště při prodeji po odeznění akutní fáze krize lze očekávat vyšší prodejní cenu, než za jakou byly akcie nakoupeny v rámci rekapitalizace.

Nevýhody rekapitalizací spočívají v okamžité potřebě likvidních prostředků, přímém dopadu na saldo státního rozpočtu a souvisejícím pravděpodobným nárůstu státního a veřejného dluhu se všemi možnými negativními důsledky pro ekonomiku příslušného státu. Rekapitalizace soukromých bank představují významné zásahy do volné hospodářské soutěže, při nichž v mnoha případech nedochází k dostatečné účasti jejich akcionářů a věřitelů na krytí ztrát. Vzhledem k tomu jsou též velmi negativně přijímány veřejností, jelikož stát socializuje ztráty

soukromých bank. Poskytnutí rekapitalizace může narazit dokonce i na odpor akcionářů z důvodu zásahu do vlastnické struktury banky.

2.2.4 Odkup aktiv

Podstata odkupu aktiv⁷¹ **spočívá v návratném nebo nenávratném vyvedení znehodnocených aktiv z rozvahy finanční instituce ve formě převzetí, prodeje nebo výměny za likvidní finanční instrumenty**, které mohou být použity na mezibankovním trhu jako kolaterál.

Cílem opatření je vyčištění rozvahy banky, snížení rizikově vážených aktiv (celkové rizikové expozice), zlepšení ukazatele kapitálové přiměřenosti a předejití dalším dopadům ztrát z vyvedených aktiv na kapitál instituce (z účetního hlediska se sníží nutnost tvorby rezerv a opravných položek). Bance se též uvolní personální kapacity, jelikož management a zaměstnanci se nemusí dále zabývat správou, vymáháním, oceněním a účetním zachycením vyvedených znehodnocených aktiv. V případě prodeje nebo výměny za likvidní finanční instrumenty se zvýší objem držných kvalitních likvidních prostředků. Revenda (2011) podotýká, že v závislosti na druhu vyvedených aktiv mohou pozitivně zareagovat i další sledované ukazatele - při odkupu špatných úvěrových pohledávek se sníží podíl špatných úvěrů na celkových úvěrech.

Alternativou k odkupu aktiv může být pojištění aktiv, poskytnutí garance na aktiva anebo na ztráty z nich. Při těchto postupech aktiva neopouští rozvahu banky, pouze se zvyšuje jejich kvalita, a nedochází k okamžitému dopadu na státní rozpočet nebo rozpočet speciální instituce.

Pokud **odkup aktiv provádí speciální instituce**, hovoříme o konceptu tzv. „*bad bank*“, jejímž hlavním úkolem je správa, vymáhání a za výhodných podmínek i prodej znehodnocených nebo problematicky ocenitelných aktiv.⁷² Při bankovní krizi může jedna nebo více institucí spravovat znehodnocená aktiva odkoupená od většího počtu bank, případně lze zřídit *bad bank* pro každou banku v problémech zvlášť.⁷³ Vymáhání znehodnocených aktiv mělo probíhat důsledně a v případě právnických osob zahrnovat též návrhy na insolvenční řízení. Marinč a Vlahu (2012) upozorňují, že nadměrný odkup aktiv, odpouštění dluhů nebo jejich nedůsledné vymáhání podporuje budoucí morální hazard na straně dlužníků a doporučují proto rychlou restrukturalizaci banky a následný prodej soukromé instituci.

Financování speciální instituce probíhá převážně z emitovaných dluhových instrumentů nebo úvěrů centrální banky garantovaných státem, splacených složek vlastního kapitálu a zisků z prodeje spravovaných aktiv. Na krytí čistých ztrát z hospodaření speciální instituce se stát může podílet různou měrou:

⁷¹ V širším pojetí nazýváno legislativou EU jako „opatření na záchranu aktiv“

⁷² *Bad bank* může vzniknout i rozdělením bankovní rozvahy na „dobrou“ a „špatnou“ část nebo prostým vyvedením znehodnocených aktiv z rozvahy banky v problémech.

⁷³ Technicky může být zřízena například holdingová společnost, které budou svěřeny výkonné kompetence při analýze a ocenění znehodnocených aktiv a jejich následném odkupu. Tato holdingová společnost bude vlastnit a spravovat společnosti typu *bad bank*, které získá buď přímým odkupem nebo odkupem aktiv banky v krizi a jejich převedením do účelově vytvořené společnosti (tzv. *special purpose vehicle*, SPV).

- a) Stát nese všechny čisté ztráty speciální instituce a její zřízení sleduje pouze výše zmíněné cíle.⁷⁴
- b) Stát sdílí čisté ztráty s finančním sektorem. Takového modelu lze dosáhnout například přes účast finančních institucí na základním kapitálu zřizované speciální instituce. Zde nad rámec obecných cílů zřízení speciální instituce přibývá též spoluúčast finančního sektoru na své záchraně.⁷⁵
- c) Stát neparticipuje na ztrátách vzniklých z odkupu aktiv, protože odkup znehodnocených aktiv je prováděn soukromým subjektem za účelem zisku. V takovém případě však již nelze hovořit o opatření na podporu finančního sektoru typu *bail-out*.

Gandrud a Hallerberg (2014) upozorňují na snahu států v průběhu finanční krize z roku 2008 přizpůsobit charakter a vlastnickou strukturu speciální instituce způsobem, který by zajistil, že se její závazky a případné ztráty neprojeví v daném roce v nárůstu veřejného zadlužení a deficitu veřejných rozpočtů. Eurostat od roku 2009 postupně zpřísnil kritéria pro vykazování závazků speciální instituce jako podmíněný dluh (bez okamžitého vlivu na veřejné zadlužení).⁷⁶ Členské státy EU ve snaze splnit tato kritéria postupně přistoupily k zřizování speciálních institucí vlastněných zčásti nebo zcela soukromým sektorem a přenášení rizik na stát jinou formou (např. státními garancemi na závazky speciální instituce). Podle nových pravidel národních účtů ESA 2010 platných od poloviny roku 2014 je ovšem pro vykázání závazků speciální instituce ve veřejných rozpočtech rozhodující, zda (i) má stát kontrolu nad aktivy instituce a zda (ii) nese rizika spojená s jejich správou.⁷⁷

Odkupu aktiv musí v každém případě předcházet analýza a ocenění cenných papírů a pohledávek držených bankami v problémech, které by měly určit tzv. převodní hodnotu příslušných aktiv založenou na jejich reálné ekonomické hodnotě.⁷⁸ Objem poskytnuté *bail-out* pomoci poté bývá vyčíslován jako rozdíl mezi převodní hodnotou a tržní cenou aktiva v době odkupu.⁷⁹ Uvažovaná tržní cena ovšem nemusí být v některých zemích a pro některá aktiva dostupná nebo relevantní – například kvůli nízké likviditě cenného papíru na trhu. Marinč a Vlahu (2012) proto doporučují využití odkupu aktiv pouze v ekonomikách s vyspělými finančními trhy.

Gandrud a Hallerberg (2014) dochází k závěru, že speciální instituce, na jejichž vlastnictví se většinou podílí soukromý (finanční) sektor, odkupují aktiva za nižší převodní hodnoty (aplikují vyšší *haircut*) a spravují tato aktiva lépe než veřejně vlastněné speciální

⁷⁴ Viz příklady Francie, Itálie a České republiky v příloze II sdělení o znehodnocených aktivech.

⁷⁵ Viz speciálně zřízená instituce NAMA pro celý irský bankovní sektor. Podrobnější popis na stránkách <<http://www.nama.ie/>> nebo například v Pochman (2012).

⁷⁶ Speciální instituce musela být od června 2009 z 51% a více vlastněna soukromým sektorem, aby její závazky mohly být vykazovány jako podmíněný dluh. Od září 2009 zavedl Eurostat ještě další kritéria.

⁷⁷ Více v Gandrud a Hallerberg (2014)

⁷⁸ Reálnou ekonomickou hodnotu lze zjistit například metodou diskontovaných cash-flow, procentní srážkou z nominální hodnoty (tzv. *haircut*) nebo využitím jiných oceňovacích modelů založených na matematicko-statistických metodách.

Při využití pojištění aktiv představuje zjištěná reálná ekonomická hodnota pojistnou částku.

⁷⁹ Banka v problémech realizuje účetní ztrátu rovnající se rozdílu mezi netto účetní hodnotou a převodní hodnotou.

institute. Zpřísnění kritérií vykazování Eurostatem ovšem přispělo i ke zvýšení *haircut* aplikovaného veřejně vlastněnými speciálními institucemi.

Výše *haircut* záleží též na tom, zda banka v problémech je soukromě nebo veřejně vlastněná. Následující tabulka ilustruje, že většinové veřejné vlastnictví speciální instituce a aplikace 0% *haircut* se často vyskytují při odkupu aktiv z veřejně vlastněné banky.

Veřejné vlastnictví	Aplikovaný <i>haircut</i>	Příslušné speciální instituce
100 %	0 %	Erste Abwicklungsanstalt* (Německo) FMS Wertmanagement* (Německo) Heta Asset Resolution* (Rakousko) KA Finanz* (Rakousko) Parvalorem/Parups/Parparticipadas* (Portugalsko) UK Asset Resolution* (Velká Británie)
	37 %	Propertize (Nizozemsko)
	71 %	DUTB* (Slovinsko)
95 %	0 %	Dexia* (Belgie / Francie / Lucembursko)
49 %	58 %	NAMA SPV (Irsko)
45 %	45,6 % a 63,1%	Sareb (Španělsko)
43,5 %	17 %	Royal Park Investments (Belgie)
34 %	10 – 40 %	SFEF (Francie)

Tabulka 2–1 Veřejné vlastnictví a aplikovaný *haircut* speciální institucí (*bad bank*)

(* speciální instituce zřízené pro odkup aktiv z veřejně vlastněných bank)

[zdroj: Gandrud a Hallerberg (2014) a vlastní úpravy autora]

Výhodami odkupu aktiv oproti rekapitalizaci jsou jeho tržnější charakter a větší ochota stávajících akcionářů přijmout toto opatření, jelikož nezasahuje do soukromé vlastnické struktury banky. Zároveň z důvodů nutnosti provedení ocenění aktiv přináší dodatečné informace o vážnosti finanční situace banky. Pokud je realizován prostřednictvím speciálně zřízené instituce, nemusí dojít na straně státu k okamžité potřebě likvidních prostředků, jelikož instituce může být financována úvěrem od centrální banky, na který stát poskytne pouze garance. V závislosti na charakteru speciální instituce nemusí dojít ani k růstu veřejného zadlužení, ovšem v rámci transparentnosti by stát měl uvádět informace o hospodaření speciální instituce společně s informacemi o veřejném zadlužení, pokud je pravděpodobně, že speciální instituce ukončí svou činnost s kumulovanou ztrátou, která bude poté hrazena z veřejných rozpočtů.

Nevýhody opatření lze spatřovat ve vyšší časové a technické náročnosti a možné nižší transparentnosti plynoucí z možné nedostupnosti relevantních tržních cen pro odkupovaná aktiva a ze snahy států nepromítnout zřízení speciální instituce do nárůstu deficitu veřejných rozpočtů a veřejného dluhu. Nedůslednost při vymáhání znehodnocených aktiv může vést k finančním ztrátám (výsledné socializaci nákladů) a podpoře budoucího morálního hazardu na straně dlužníků i bank. Jako nevýhodu lze vnímat i fakt, že ačkoliv odkup aktiv působí přímo na ukazatel kapitálové přiměřenosti, nezvyšuje přímo kapitálovou vybavenost. Nevýhodami opatření pro stát jsou vyšší přijímané riziko a potenciální náklady než při rekapitalizaci, jelikož ztráty z vyvedených znehodnocených aktiv nejsou zmírňovány z ostatních příjmů banky a jsou zvyšovány o správní náklady spojené s fungováním speciální instituce.

2.2.5 Pravidla pro *bail-out* opatření v EU

Smlouva o fungování EU v čl. 107 výrazně omezuje poskytování státní podpory zvýhodňující soukromé subjekty na vnitřním trhu EU. Jednou z výjimek pro možné poskytnutí státní podpory je náprava vážné poruchy v hospodářství členského státu.⁸⁰ Evropská komise uznala, že nedávné systémové krize ve finančním sektoru lze považovat za vážnou poruchu v hospodářství. Vzhledem ke specifitě finančního sektoru a vážnosti krize Komise přijala tzv. „sdělení ke krizi“, která rozšiřují obecná pravidla EU pro státní podporu a stanovují za jakých podmínek je poskytnutí opatření finančním institucím slučitelné s vnitřním trhem.⁸¹

Sdělení ke krizi vyžadují, aby poskytnutí opatření bylo schváleno Evropskou komisí, která posoudí jeho soulad s legislativou EU. Komise pro posouzení opatření požaduje dokumenty, které vznikají ve spolupráci finančních institucí v problémech, příslušných orgánů dohledu a jejich domovského členského státu, který je poté Komisi předkládá. Tato schvalovací pravomoc Komise se vztahuje pouze na opatření poskytovaná státem nebo státem zřízenou institucí, případně mezinárodními věřiteli, pokud jejich pomoc je realizována prostřednictvím státu. Poskytnutí opatření centrálními bankami členských států EU je vyloučeno z procesu schvalování Evropské komise a zůstává v plně kompetenci těchto nezávislých institucí.⁸²

Od začátku finanční krize v roce 2008 byla vydána následující sdělení ke krizi:

- **Sdělení o bankovníctví 2008** (říjen 2008, nahrazeno v červenci 2013) reagovalo na vznik finanční krize zavedením základních principů pro poskytování státní podpory, především v podobě záchranných garančních nebo rekapitalizačních systémů, a případné řízení likvidace institucí. Stanovené principy slouží k minimalizaci narušení volné hospodářské soutěže poskytovanými opatřeními.
- **Sdělení o rekapitalizaci** (prosinec 2008) rozšiřuje a zpřesňuje použití individuálních rekapitalizací a rekapitalizačních systémů. Rekapitalizace bank v problémech se solventností musí doprovázet předložením plánu restrukturalizace nebo likvidace. Na žádost států byla povolena podpora úvěrové nabídky prostřednictvím rekapitalizací i v zásadě zdravých bank. Důraz je kladen na rozlišování rizikových profilů bank a jejich promítnutí do výše protiplnění za poskytnutý kapitál.
- **Sdělení o znehodnocených aktivech** (únor 2009) rozšiřuje evropskou úpravu opatření na podporu finančního sektoru o opatření na záchranu aktiv (odkup,

⁸⁰ Smlouva o fungování EU čl. 107 odst. 1 uvádí, že podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby jsou, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné s vnitřním trhem, nestanoví-li Smlouvy jinak.

Smlouva o fungování EU čl. 107 odst. 3 písm. b) uvádí, že za slučitelné s vnitřním trhem mohou být považovány podpory, které mají napomoci uskutečnění některého významného projektu společného evropského zájmu anebo napravit vážnou poruchu v hospodářství některého členského státu;

⁸¹ Souhrn platné legislativy týkající se státní podpory, včetně sdělení ke krizi, lze nalézt na stránkách: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/compilation/index_en.html

⁸² Selektivní opatření centrální banky určené pouze pro jednu nebo několik institucí ovšem může být Komisí za určitých okolností považováno za poskytnutí podpory na záchranu a zohledněno při restrukturalizaci v souvislosti s požadavky na následná opatření minimalizující dopad poskytnutých záchranných opatření na hospodářskou soutěž.

výměna, pojištění apod.), stanovuje podmínky jejich použití, typy způsobilých aktiv a způsoby jejich ocenění.

- **Sdělení o restrukturalizaci** (srpen 2009) upravuje požadavky na restrukturalizační plány, jejichž vypracování a předložení ke schválení Komisi po finanční instituci vyžadují ostatní sdělení v případě, že je příslušné instituci poskytnuta státní podpora. Zabývá se též vyhodnocením dopadu již poskytnuté státní podpory a následnými opatřeními k minimalizaci jejich dopadu na volnou hospodářskou soutěž.
- **Sdělení o prodloužení z roku 2010** potvrdilo platnost sdělení o bankovníctví, rekapitalizaci a znehodnocených aktivech, prodloužilo platnost sdělení o restrukturalizaci i na rok 2011 a zpřísnilo některé podmínky poskytnutí opatření v reakci na zlepšení situace ve finančním sektoru.
- **Sdělení o prodloužení z roku 2011** potvrdilo a prodloužilo platnost čtyř základních sdělení ke krizi i po konci roku 2011 a provedlo některé dílčí změny v podmínkách poskytování opatření, převážně v cenách za nově poskytnutá opatření.
- **Sdělení o bankovníctví** (červenec 2013) nahrazuje původní sdělení z roku 2008. Nová pravidla reagují na skončení akutní fáze finanční krize zpřísněním podmínek pro poskytnutí státní podpory, omezením využívání záchranných systémů a požadavkem na sdílení ztrát akcionáři a věřiteli (viz níže). Dále zohledňují účinnost nových regulatorních pravidel CRR/CRD IV od 1. ledna 2014 a postupné zavádění bankovní unie.⁸³

Dle sdělení o bankovníctví (z roku 2013) obecně platí, že pokud banka obdrží státní podporu, členský stát by měl předložit plán restrukturalizace, aby došlo k potvrzení nebo doložení reálné možnosti obnovení její dlouhodobé životaschopnosti⁸⁴ bez poskytnutí státní podpory.

V oblasti **garancí za závazky a jiných podpor likvidity** může Komise schválit poskytnutí individuálních opatření i záchranného systému na dobu 6 měsíců. Po této lhůtě dochází k vyhodnocení fungování záchranného systému a může dojít k prodloužení jeho funkčnosti na dalších 6 měsíců. Garance mohou být poskytnuty pouze na přednostní dluhové instrumenty se splatností od 3 měsíců do 5 let (pro kryté dluhopisy až 7 let).

Podporu ze záchranného systému ovšem obdrží pouze finanční instituce netrpící nedostatkem kapitálu (solventní finanční instituce), což musí být Komisi potvrzeno dohledovým orgánem. Plán restrukturalizace je v takovém případě vyžadován pouze pokud (i) dojde k uplatnění (aktivaci) některé z garancí nebo (ii) objem garantovaných závazků překročí 5 % z celkových závazků a zároveň limit 500 mil. EUR. Na jeho předložení se vztahuje lhůta 2 měsíců od naplnění některé z výše uvedených podmínek.

Finanční instituci v problémech se solventností může být poskytnuta pouze individuálně schvalovaná garance nebo podpora likvidity. Pokud není podpora splacena do dvou měsíců,

⁸³ V České republice byla v lednu 2015 novela zákona č. 21/1992, o bankách, implementující důležitá ustanovení sdělení o bankovníctví ve schvalovacím procesu - <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/bankovnictvi/zakladni-informace/2014/ministerstvo-financi-predlozilo-do-vnejs-19599>

⁸⁴ Sdělení o rekapitalizaci v bodu 13 definuje dlouhodobou životaschopnost jako situaci, kdy je banka schopna pokrýt veškeré své náklady včetně odpisových a finančních a vykazuje přiměřenou návratnost kapitálu.

musí členský stát předložit Komisi ke schválení plán na navýšení kapitálu a restrukturalizační plán.

Rekapitalizace a opatření na záchranu aktiv mohou být ve formě záchranných systémů na dobu 6 měsíců poskytnuty pouze malým bankám s bilanční sumou do 100 mil. EUR a ta poté nesmí překročit 1,5 % celkových aktiv na domácím trhu. Zároveň musí být uplatněna níže zmíněná opatření na sdílení nákladů akcionáři a věřiteli a zajištěn soulad principy sdělení o krizi.

Každé opatření na podporu finančních institucí překračujících tento limit podléhá individuálnímu schválení Komise, kterému musí předcházet:

- předložení **plánu na navýšení kapitálu** obsahující opatření na navýšení kapitálu⁸⁵, sdílení nákladů akcionáři a podřízenými věřiteli, pojistky bránící odlivu finančních prostředků z banky,⁸⁶
- vyčíslení nezbytně nutné výše státní podpory vycházející z přezkumu kvality aktiv a posouzení kapitálové přiměřenosti banky a
- předložení plánu restrukturalizace nebo likvidace.

Sdílení nákladů akcionáři a věřiteli spočívá v nutnosti absorpce ztrát do vedlejšího kapitálu tier 1 (hybridního kapitálu) a kapitálu tier 2 (podřízeného dluhu) formou jejich převodu na kmenový kapitál tier 1 (CET1) nebo snížením jejich jistiny ještě před poskytnutím státní podpory. V případě ohrožení finanční stability lze poskytnout státní podporu i předtím, její výše by ovšem měla zohledňovat budoucí absorpci ztrát hybridním kapitálem a podřízeným dluhem. Existence ohrožení finanční stability musí být doložena analýzou od příslušného dohledového orgánu stanovující, že v případě neposkytnutí opatření by kvůli akutnímu nedostatku kapitálu byl dohledový orgán příslušné bance nucen odebrat licenci.

Sdělení o restrukturalizaci požaduje, aby **plán restrukturalizace** předkládaný ke schválení Evropské komisi obsahoval podrobný popis aktuální situace banky a navrhovaných postupů⁸⁷, kterými banka zamýšlí obnovit svou dlouhodobou životaschopnost bez závislosti na státní podpoře, včetně vyčíslení jejich nákladů. Dále musí obsahovat srovnání navrhovaných postupů s alternativními variantami předpokládajícími menší narušení hospodářské soutěže (např. rozdělení banky nebo převzetí banky jinou finanční institucí) při současném zachování stability finančního systému. Výsledky jednotlivých alternativ musí předpokládat základní i zátěžové scénáře budoucího vývoje v ekonomice a finančním sektoru. Obvyklý časový rámec schvalovaných restrukturalizačních plánů se pohybuje mezi 2 a 3 roky, sdělení uvádí horní limit 5 let. Pokud plán restrukturalizace dospěje k závěru, že obnovení životaschopnosti není možné, měl by obsahovat návrh postupu při likvidaci instituce.

Komise při schvalování plánu restrukturalizace též posuzuje míru narušení volné hospodářské soutěže, která vznikla již poskytnutými záchrannými opatřeními a která vznikne

⁸⁵ Seznam opatření v bodu 35 sdělení o bankovníctví zahrnuje: emise instrumentů základního kapitálu; poskytnutí pobídek k dobrovolné konverzi podřízeného dluhu na vlastní kapitál; výměna dluhových instrumentů nesplňujících požadavky *Basel III* na regulační kapitál za instrumenty, které je splňují; prodej aktiv a portfolií; zadržení výnosů apod.

⁸⁶ Seznam pojistek v bodu 47 sdělení o bankovníctví.

⁸⁷ Sdělení o restrukturalizaci uvádí výčet obvyklých strategií restrukturalizace: (i) přeorientování obchodních modelů, (ii) uzavření nebo prodej podnikových divizí, dceřiných společností nebo poboček, (iii) změny ve správě aktiv a závazků, (iv) prodej banky jako pokračujícího podniku nebo rozdělení a prodej podniku po částech životaschopným zájemcům.

schválením poskytnutí opatření v budoucnu. Před schválením plánu restrukturalizace mohla banka obdržet opatření například od jiného členského státu nebo od centrální banky. Státní podporu lze navíc v rámci udržení finanční stability poskytnout i bankám, které podstupovaly nadměrné riziko, operovaly podle neudržitelných obchodních modelů nebo fungovaly jiným způsobem neefektivně, čímž dochází k podpoře jejich postavení na trhu. V závislosti na vyhodnocené míře narušení hospodářské soutěže, nejen vlivem výše zmíněného, je Komisi dána možnost vyžadovat realizaci dodatečných restrukturalizačních opatření minimalizujících toto narušení.⁸⁸

2.2.6 Využití opatření typu *bail-out* v EU za krize

Vzhledem k vážnosti a akutnosti finanční krize z roku 2008 a záměru omezit dopad na volnou hospodářskou soutěž bylo upřednostňováno poskytování opatření ve formě záchranných systémů dostupných všem bankám působícím na území členského státu po splnění objektivních kritérií.

V průběhu finanční krize uplatnily členské státy EU především garanční systémy, rekapitalizační programy a “ad hoc” rekapitalizace, jejichž podmínky použití byly upraveny v původním sdělení o bankovníctví 2008 a sdělení o rekapitalizaci. Brei, Gambacorta, von Goetz (2011) uvádí, že **rekapitalizace se staly základem většiny záchranných balíčků nejen v EU** a bez nich by finanční instituce neustály tržní tlak na podzim roku 2008. Odkup aktiv a ostatní podpora likvidity (přímé půjčky, vklady státu u soukromých bank) realizované vládami členských států hrály v EU méně významnou úlohu.

Laeven a Valencia (2012b) uvádí, že v nedávných finančních krizích bylo k rekapitalizacím a odkupu aktiv přistoupeno výrazně rychleji než v minulosti, což bylo způsobeno i tím, že krize postihla vyspělé státy se silnými právními, politickými a ekonomickými institucemi.⁸⁹ Rychlost reakce vlád příslušných států na hrozící kolaps finančního systému lze hodnotit pozitivně, ovšem pravděpodobně i vinou rychlosti reakce se **vyskytly případy poskytnutí objemných záchranných opatření výrazně nesolventním a neživotaschopným bankám.**⁹⁰

Konkrétně mezi říjnem 2008 a říjnem 2013 přijala Komise více než 400 rozhodnutí schvalujících poskytnutí státní podpory finančnímu sektoru. V letech 2008 – 2012 vynaložily členské státy EU na opatření na podporu solventnosti (rekapitalizace a odkup aktiv) celkem 591,9 mld. EUR (4,6 % HDP EU za rok 2012). Garance a jiná opatření na podporu likvidity byla v největším objemu poskytnuta v roce 2009, kdy jejich objem činil 906 mld. EUR (7,7 %

⁸⁸ Může být požadováno urychlení splácení poskytnutého opatření, vyšší protiplnění nebo sdílení nákladů, speciální finanční odvody státu po obnovení životaschopnosti, omezení na obchodní činnost, expanzi na nové trhy, akvizici konkurenčních podniků nebo také odprodej části podniku apod.

⁸⁹ Rekapitalizace v minulých finančních krizích následovaly asi rok poté, co se podpora likvidity stala rozsáhlou. V nedávné krizi byly rekapitalizace uplatněny přibližně ve stejnou dobu jako rozsáhlá podpora likvidity. Za rozsáhlou podporu likvidity považují Laeven a Valencia (2012b) stav, kdy poměr (pohledávky finančního sektoru za centrální bankou) / (domácí vklady a zahraniční závazky v bankách) přesáhne 5 % a zároveň se zdvojnásobí oproti předkrizovým hodnotám.

⁹⁰ Například Anglo Irish Bank a IBNS v Irsku, Dexia a Fortis působící ve státech Beneluxu – uvedeným institucím byla opakovaně poskytnuta objemná záchranná opatření. Pro analýzu poskytnutých opatření v Irsku viz kapitola 4 v Pochman (2012).

HDP EU za rok 2012), v roce 2012 poklesl tento objem na 534,5 mld. EUR (4,1 % HDP EU za rok 2012).⁹¹

Následující tabulka uvádí objemy poskytnutých opatření v jednotlivých státech EU:

Členský stát	2008-2012							
	Rekapitalizace		Poskytnuté garance v roce 2009*		Opatření na záchranu aktiv (odkupy aktiv)**		Jiná opatření na podporu likvidity než garance v roce 2009*	
	v mld. EUR	v % HDP 2012	v mld. EUR	v % HDP 2012	v mld. EUR	v % HDP 2012	v mld. EUR	v % HDP 2012
Belgie	23,32	6,20%	46,78	13,87%	17,13	4,55%	0	0%
Bulharsko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Česká republika	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Dánsko	10,77	4,41%	6,45	2,89%	0	0%	1,97	0,88%
Německo	64,17	2,43%	135,03	5,61%	79,97	3,02%	0	0%
Estonsko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Irsko	62,78	38,38%	284,25	173,81%	2,60	1,59%	0	0%
Řecko	37,30	19,25%	1,50	0,63%	0	0%	4,26	1,79%
Španělsko	59,74	5,69%	36,13	3,44%	28,40	2,71%	19,31	1,84%
Francie	25,05	1,23%	92,73	4,86%	1,20	0,06%	0	0%
Itálie	6,05	0,39%	0	0%	0	0%	0	0%
Kypr	1,80	10,06%	0,56	3,29%	0	0%	0	0%
Lotyšsko	0,54	2,44%	0,54	2,91%	0,41	1,83%	0,97	5,26%
Litva	0,00	0,01%	0	0%	0	0%	0	0%
Lucembursko	2,60	5,85%	1,65	4,36%	0	0%	0,14	0,36%
Maďarsko	0,21	0,22%	0	0%	0	0%	2,46	2,64%
Malta	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Nizozemí	18,86	3,14%	36,00	6,31%	5,00	0,83%	30,40	5,33%
Rakousko	9,35	3,02%	15,45	5,58%	0,50	0,16%	0	0%
Polsko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Portugalsko	6,75	4,08%	5,24	3,12%	3,10	1,87%	3,73	2,23%
Rumunsko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Slovinsko	0,73	2,07%	1,00	2,87%	0	0%	0	0%
Slovensko	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Finsko	0	0%	0,06	0,03%	0	0%	0	0%
Švédsko	0,78	0,19%	14,26	4,87%	0	0%	0	0%
Velká Británie	82,39	4,33%	158,22	10,10%	40,41	2,13%	6,90	0,44%
Celkem EU-27	413,20	3,20%	835,84	7,08%	178,71	1,39%	70,15	0,59%

Tabulka 2–2 Objem poskytnutých opatření na podporu finančního sektoru členskými státy EU v letech 2008 – 2012 (*v roce 2009 dosáhly na úrovni EU-27 nejvyššího objemu; ** objem pomoci představuje rozdíl mezi převodními hodnotami aktiv a tržními hodnotami v době odkupu)

[zdroj: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/financial_economic_crisis_aid_en.html]

Důležité je podotknout, že především rekapitalizace většinou doprovází okamžité navýšení deficitu veřejných rozpočtů, nejčastěji rozpočtu státního, naopak garance představují

⁹¹ Více na stránkách: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/financial_economic_crisis_aid_en.html

pro stát náklady pouze v případě jejich aktivace. V letech 2008 – 2012 došlo k aktivaci garancí za 2 mld. EUR.

Členské státy EU též realizovaly výnosy ze záchranných opatření ve formě přijatého protiplnění za poskytnutí opatření (garance, rekapitalizace), prodejů nakoupených majetkových účastí (rekapitalizace) a ze správy a případných ziskových prodejů odkoupených aktiv. Z garancí realizovaly členské státy výnosy v celkové výši 32,9 mld. EUR (0,3 % HDP EU za rok 2012) a z ostatních poskytnutých opatření 92,1 mld. EUR (0,7 % HDP EU za rok 2012).

Z výše uvedených čísel ovšem **nelze posoudit relativní ani absolutní výhodnost poskytnutí jednotlivých opatření**. Jedním z důvodů je, že poskytování opatření ještě nebylo ukončeno – členské státy ještě neprodaly všechny své majetkové účasti na finančním sektoru vzniklé poskytnutím rekapitalizací a speciálně zřízené instituce stále drží znehodnocená aktiva ve svých rozvahách. Zároveň nízký objem aktivovaných garancí může být (a v případě Irska i byl) způsoben vysokým objemem rekapitalizací nebo odkupů aktiv a naopak. Čistý zisk nebo ztrátu má tedy smysl počítat jen v souhrnu za všechny druhy opatření použitých na území daného státu. Při porovnávání mezi členskými státy je ovšem nutné přihlídnout i k případným rozdílům v objemu opatření poskytnutých centrální bankou.

Pokud ovšem porovnáme přímé náklady veřejných rozpočtů členských států EU v podobě součtu rekapitalizací a aktivovaných garancí rovnajícímu se 415,2 mld. EUR s celkovými výnosy ze záchranných opatření v objemu 125 mld. EUR, vychází nám **čistá ztráta z poskytnutí opatření typu *bail-out* ve výši 290 mld. EUR** (2,2 % HDP EU za rok 2012). S ohledem na tento výsledek, negativní dopady opatření na veřejné rozpočty členských států EU a potenciální dopady na finanční disciplínu a úroveň morálního hazardu ve finančním sektoru, nelze hodnotit řešení krizí bank pouze prostřednictvím opatření typu *bail-out* pozitivně.

2.3 Opatření centrálních bank

Centrálním bankám byly v některých členských státech EU kromě odpovědnosti za měnovou politiku svěřeny též dohledové a sekundární regulatorní pravomoci. V těchto státech centrální banky přímo zodpovídají za stabilitu finančního sektoru. I pokud centrální bance tyto pravomoci svěřeny nebyly, příslušné regulatorní a dohledové orgány s ní úzce spolupracují, jelikož nemusí mít možnost poskytnout ekonomické záchranné opatření a zároveň pro centrální banku je zdravý finanční sektor důležitý z důvodu efektivní realizace měnové politiky.

Opatření centrálních bank na podporu finančního sektoru budou představena pouze ve stručnosti pro pochopení kontextu, v jakém opatření *bail-out* jsou a v budoucnu i opatření *bail-in* budou poskytována. Centrální banky poskytují především úvěrovou pomoc ve formě přímých půjček a případně též neúvěrovou pomoc odkupem aktiv. Pomoc od centrální banky směřuje nejčastěji k bankám, méně často k jiným finančním institucím a v historii jsou známy i případy nouzového úvěrování velkých nefinančních společností.⁹²

⁹² Více v Revenda (2011)

2.3.1 Přímé půjčky

Banky si mezi sebou i od centrální banky běžně půjčují na mezibankovním peněžním trhu a optimalizují tím objem svých likvidních prostředků. Centrální banka vstupuje na peněžní trh též při realizaci měnové politiky.

Úvěrová pomoc od centrální banky má formu bezhotovostní půjčky a je nejjednodušším a nejpoužívanějším opatřením na pomoc dočasně nelikvidní bance. Centrální banka u takové půjčky požaduje krytí prvotřídními likvidními aktivy a poskytuje ji za sankční úrokovou sazbu (např. lombardní). Centrální banka zde plní funkci tzv. věřitele poslední instance.⁹³

Pokud se banka dostane do vážnějších problémů s likviditou, kdy již není schopna si půjčit na mezibankovním trhu a jedná se o individuální případ, centrální banka jí může poskytnout střednědobý až dlouhodobý nouzový úvěr. I nouzové úvěry by v takovém případě měly být poskytnuty za sankční úrokovou sazbu, kryty vysoce kvalitními likvidními aktivy a obdržet by je měla pouze solventní banka.⁹⁴

V případě akutní fáze systémové finanční krize, která bývá doprovázena krizí likvidity, důvěry a panikou na finančních trzích, je žádoucí, aby centrální banka poskytovala plošně likviditu bankovnímu sektoru a předešla tím mnohačetným insolvenčním bank způsobených odlivem prostředků soukromých věřitelů a nutnosti realizace značných ztrát z nelikvidity.

V průběhu finanční krize z roku 2008 se úrokové sazby centrálních bank dostaly na technickou nulu a nelze tedy tvrdit, že by centrální banky půjčovaly za sankční úrokové sazby. Nouzové úvěry společně s dalšími opatřeními centrálních bank a *bail-out* opatřeními států byly poskytovány i nesolventním bankám.

Centrální banka též může za krizových i nekrizových podmínek poskytnout mimořádnou likvidní podporu solventní bance kupující jinou banku v insolvenční nebo její část. Marinč a Vlahu (2012) uvádí, že takové poskytnutí likvidity by mělo mít přednost před poskytnutím *bail-out* opatření státem nebo speciální institucí.

2.3.2 Odkup aktiv

Při poskytnutí tohoto opatření dochází k převodu odkupovaného aktiva do bilance centrální banky, příslušná banka obdrží peněžní prostředky nebo pokladniční poukázky centrální banky, které může použít na mezibankovním trhu jako kolaterál.⁹⁵ Odkup aktiv centrální bankou je spojen s pojmy nekonvenční měnové politiky (ECB) nebo kvantitativním uvolňováním (FED, BoE). Při zkoumání tohoto opatření je nutné zabývat se cílem jeho poskytnutí:

- a) Může jít o nouzové poskytnutí likvidních prostředků příslušné bance nebo o podporu likvidity trhů s cennými papíry a v takovém případě lze hovořit o opatření na podporu finančního sektoru;

⁹³ Více v Revenda (2011)

⁹⁴ Podle Bagehotových zásad o pomoci od věřitele poslední instance v Revenda (2011) v kapitole 22.

⁹⁵ Centrální banka může financovat odkup aktiv v rámci *bail-out* opatření poskytnutím státem garantovaného úvěru speciální instituci. V takovém případě ovšem odkupovaná aktiva nesnižují kvalitu aktiv držených centrální bankou za účelem realizace měnové politiky a případné ztráty z nich nedopadají na centrální banku.

- b) může jít o odkup státních dluhopisů, který si klade za cíl snížit výnosy těchto dluhopisů, zvýšit jejich tržní likviditu a umožnit bankovnímu sektoru financovat emitující stát i nadále. V takovém případě nejde o pomoc finančnímu sektoru nýbrž danému státu, který se nachází v dluhových problémech anebo
- c) může jít o realizaci expanzivní měnové politiky sledující plnění cílů měnové politiky (cenovou stabilitu – zamezení deflace, podporu hospodářského růstu).

2.3.3 Opatření ECB za finanční krize

Evropský finanční systém se vyznačuje vysokým podílem bankovního sektoru na financování ekonomiky – banky jsou hlavním zdrojem úvěrů pro domácnosti a bankovní úvěry tvoří více než 70 % externího financování podniků.⁹⁶ Hlavním kanálem měnové politiky Evropské centrální banky (ECB) je poskytování krátkodobých úvěrů obchodním bankám působícím v eurozóně. Úvěry bankám musí být kryty tržně obchodovanými aktivy uznanými ECB za přijatelný kolaterál.⁹⁷ Pravidelně využívanými nástroji měnové politiky, které dodávají bankám likviditu, jsou tzv. *main refinancing operation* (MRO) se splatností 7 dní a tzv. *longer-term refinancing operation* (LTRO) se splatností 90 dní.

ECB nabídla bankám neomezený objem jednodenní likvidity, úvěry denominované v USD a prodloužila splatnost poskytovaných LTRO až na 6 měsíců ještě před vypuknutím akutní fáze finanční krize v září 2008. ECB přistoupila po vypuknutí finanční krize k výraznému snížení svých úrokových sazeb – ze 4 % v roce 2007 až na 1 % v květnu 2009 a později po mírném nárůstu sazby znovu poklesly až pod 0,5 % v roce 2013.

Expanzivní měnovou politiku doplnila ECB i opatřeními tzv. „nekonvenční měnové politiky“, jimiž postupně reagovala na tři identifikované fáze finanční krize:⁹⁸

- 1) Období po vypuknutí finanční krize v září roku 2008
 - Nabídka neomezeného množství likvidity za fixní hlavní refinanční sazbu,
 - prodloužení splatnosti LTRO až na 12 měsíců (v květnu 2009),
 - rozšíření seznamu přijatelného kolaterálu i o aktiva s nižší likviditou,
 - poskytování úvěrů v cizích měnách zajištěných aktivy denominovanými v EUR (otevřeny „swapové“ linky se světovými centrálními bankami) a
 - *Covered bond purchase programme* (CBPP) pro postupný nákup hypotéčních zástavních listů (a jiných krytých dluhopisů) v objemu 60 mld. EUR mezi červnem 2009 a květnem 2010.
- 2) Reakce na dluhovou krizi Řecka a další států na jihu eurozóny (roky 2010 – 2011)
 - Obnovení neomezeného objemu množství likvidity za fixní sazbu v podobě LTRO se splatností 3 a 6 měsíců a „swapových linek“ pro poskytování likvidity v cizích měnách,
 - *Securities Market Programme* (SMP) umožňující ECB nákup státních a jiných veřejných dluhopisů na sekundárních trzích sterilizovaný stahovacími operacemi.

⁹⁶ Cour-Thimann a Winkler (2013)

⁹⁷ Kritéria pro přijatelnost aktiva za kolaterál a aktuální seznam takových aktiv lze nalézt na stránkách ECB - <https://www.ecb.europa.eu/mopo/assets/assets/html/index.en.html>

⁹⁸ Podrobnější popis nekonvenčních opatření lze nalézt v Cour-Thimann a Winkler (2013).

- 3) Dluhové krize států spouštějí bankovní krize v některých státech EU (od druhé poloviny roku 2011)
- Dvě objemné LTRO operace v celkovém objemu 1 019 mld. EUR se splatností 36 měsíců,
 - snížení sazby povinných minimálních rezerv z 2 % na 1 % primárních vkladů,
 - další rozšíření seznamu aktiv přijímaných jako kolaterál (některé ABS deriváty, řecké státní dluhopisy a dle uvážení i bankovní úvěry) a
 - v září 2012 nahrazen SMP program tzv. *Outright Monetary Transactions* (OMTs), které za přísnějších podmínek umožňovaly objemově nelimitovaný nákup státních dluhopisů na sekundárních trzích.

Cour-Thimann a Winkler (2013) poznamenávají, že ECB se v oblasti opatření na podporu finančního sektoru zaměřila především na úvěrovou pomoc bankám v problémech, kterou podpořila zmírněním podmínek pro přijatelnost kolaterálu. Odkupy aktiv měly omezený rozsah a sloužily spíše pro podporu států v dluhové krizi.

3 „BAIL-IN“ A NOVÉ MECHANISMY ŘEŠENÍ KRIZÍ BANK

Ekonomická opatření na podporu finančního sektoru popsaná v předchozí kapitole narušují volnou hospodářskou soutěž a různou měrou a způsobem socializují náklady vzniklé z nutnosti záchrany soukromých finančních institucí, čímž přispívají ke zhoršování problému morálního hazardu, který může vyvolat další náklady plynoucí ze zhoršení finanční disciplíny těchto institucí a potenciálnímu vzniku nové finanční krize v budoucnosti.

V průběhu finanční krize z roku 2008 se staly náklady z poskytování ekonomických opatření jedním z hlavních důvodů nárůstu veřejného zadlužení a vzniku souvisejících dluhových krizí v některých evropských státech. Nutnost poskytnutí objemných záchranných opatření neplynula pouze z vážnosti bankovních krizí, ale také z absence alternativního postupu pro řešení solventnostních problémů systémově významných (tzv. *too-big-to-fail* nebo SIFI) bank, jejichž případná likvidace podle platných insolvenčních zákonů se ukázala být velmi problematickou a nákladnou a to i z důvodů jejich provázanosti uvnitř skupiny i navenek (viz podkapitola 1.2.2). Požadovaná protiplnění a jiné výnosy z ekonomických záchranných opatření zatím pokryly jen malou část poskytnuté podpory. Zároveň nedošlo ve většině případů k požadované angažovanosti akcionářů a věřitelů příslušné banky v problémech na její záchraně.⁹⁹

Financial Stability Board (FSB)¹⁰⁰ označuje výše zmíněnou situaci, v níž stát nemá jinou možnost než poskytnout záchranná opatření systémově významné finanční instituci, jako tzv. *too-big-to-fail* problém a jeho řešením se zabývá od roku 2009. V říjnu 2010 představila FSB rámec doporučení pro omezení pravděpodobnosti a dopadu selhání systémově významné finanční instituce (tzv. *SIFI Framework*),¹⁰¹ jehož implementace by měla přispět k omezení morálního hazardu a implicitních státních záruk pro tyto instituce.

Na proběhlou finanční krizi a výše zmíněné problémy při řešení krizí nejen systémově významných bank reagovaly též státy přijetím nové legislativy upravující jejich národní insolvenční režimy pro banky. Některé státy měly již před krizí anebo v průběhu krize přijaly efektivní insolvenční režim pro malé a středně velké banky obsahující prvky **nových mechanismů pro řešení krizí bank**. Základem těchto nových mechanismů jsou „nové“ typy administrativních opatření, které by měly umožnit **řešení hrozící nesolventnosti (nejen) systémově významné banky při zachování její činnosti a za využití prostředků jejich věřitelů**.

⁹⁹ Výjimkou byly například banky v pobaltských státech, jejichž mateřské společnosti se výrazně angažovaly na záchraně svých dceřiných společností.

Na záchraně islandských bank se nedobrovolně podíleli zahraniční věřitelé, jelikož jim nebyly vyplaceny jejich pohledávky při krachu bank.

V případě kyperských bank byla záchranného plánu provedena též částečná rekapitalizace bank z nepojištěných klientských vkladů, která postihla především zahraniční věřitele.

¹⁰⁰ FSB působí při Bance pro mezinárodní platby (BIS) a má za úkol koordinaci národních i nadnárodních orgánů v oblasti tvorby a implementace efektivních regulatorních a dohledových politik za účelem podpory stability globálního finančního systému.

¹⁰¹ *SIFI Framework* obsažený ve FSB (2010) uvádí doporučení pro následující oblasti: (i) vytvoření metodiky pro posouzení systémové významnosti finanční instituce; (ii) zvýšení schopnosti absorpce ztrát systémově významnými finančními institucemi (SIFI); (iii) zavedení nových mechanismů pro řešení krize SIFI; (iv) posílení dohledu nad SIFI; (v) posílení infrastruktury finančního sektoru;

V listopadu 2011 přijala skupina zemí G20 za mezinárodní standardy pro nové mechanismy řešení krizí bank tzv. *Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions* („*Key Attributes*“)¹⁰², které FSB vytvořila v rámci implementace *SIFI Framework*. V průběhu následujících let FSB vypracovala několik navazujících dokumentů, které rozšířily a upřesnily klíčové části *Key Attributes* a upravily jejich použití i pro nebankovní finanční instituce. V říjnu 2014 byl základní dokument *Key Attributes* rozšířen o nové přílohy adresující témata sdílení informací a institucionálních charakteristik pojišťoven, institucí finanční infrastruktury a finančních společností držících aktiva klientů.

3.1 Insolvenční režimy pro banky

Zatímco nelikvidita a nesolventnost jsou ekonomické situace, stavy, vlastnosti nebo problémy banky, **insolvence je stav právní, k němuž dochází po porušení zákonem definovaných podmínek a následném rozhodnutí soudu nebo dohledového orgánu.** Legislativa zpravidla popisuje dvě charakteristiky insolvence – platební neschopnost příslušné společnosti (*cash-flow insolvency*) a stav, kdy její závazky převyšují držená aktiva (*balance sheet insolvency*). Marinč a Vlahu (2012) uvádí, že za cíl obecného insolvenčního zákona lze považovat zefektivnění vztahů mezi dlužníky a věřiteli před i po vyhlášení insolvence a řešení problému koordinace mezi věřiteli při insolvenci společnosti.

Vzhledem k významným odlišnostem bank od jiných obchodních společností je žádoucí, aby podléhaly zvláštnímu insolvenčnímu režimu.¹⁰³ Ačkoliv před krizí z roku 2008 existovaly země uplatňující při insolvenci banky stejný postup jako při insolvenci obchodní společnosti (Švédsko, Velká Británie), ve většině evropských zemí již existoval zvláštní insolvenční režim pro banky upravený ve speciální části nebo dodatku v obecném insolvenčním nebo bankovním zákonu.¹⁰⁴ Ve Spojených státech amerických a Kanadě upravovaly insolvenční režimy pro banky samostatné zákony.

Všechny zmíněné typy insolvenčních režimů ovšem měly omezenou působnost v několika následujících rozměrech:

¹⁰² Viz FSB (2011) v Seznamu literatury.

¹⁰³ Tyto odlišnosti jsou vysvětleny například v Marinč a Vlahu (2012) a zahrnují: (i) důležitost důvěryhodnosti banky pro její fungování; (ii) potenciální vysoké negativní externality insolvence banky v podobě ohrožení finanční stability a vysokých společenských nákladů záchrany; (iii) nutnost zachování ekonomických funkcí banky spočívající v poskytování likvidity - v podobě úvěrů nebo přístupu klientů ke svým vkladům a realizaci platebního styku; (iv) složitost a komplexnost aktiv banky, potenciální vysoká výnosnost některých aktiv a existence pojištění vkladů a implicitních státních záruk (pro systémově významné banky) mohou vést k morálnímu hazardu při rizikovém umístění prostředků klientů; (v) struktura pasiv banky a související vysoký počet věřitelů neschopných realizovat efektivní dohled nad jejím fungováním.

¹⁰⁴ Marinč a Vlahu (2012) uvádí, že podle bankovního zákona se při insolvenci banky postupovalo v Rakousku, Řecku, Lucembursku a Nizozemsku. Speciální částí nebo dodatkem v obecném insolvenčním zákonu se řídí insolvence banky ve Francii, Německu, Irsku, Španělsku a Maďarsku. Podle speciální části insolvenčního zákona se postupuje také v České republice.

- Vztahovaly se pouze na instituce se sídlem v příslušném státu a neřešily problém existence systémově významných bankovních skupin, jejichž součástí tyto instituce v mnoha případech byly.¹⁰⁵
- Zmíněné insolvenční režimy se nevztahovaly na všechny finanční instituce, jelikož upravovaly pouze insolvenční bank, za které považovaly společnosti (právní entity) přijímající vklady.
- Byly dimenzovány na období finanční stability - předpokládaly pouze ojedinělé insolvenční bank.
- V evropských státech neumožňovaly využití všech důležitých administrativních opatření ani efektivní možnost před-insolvenčního zásahu.

Výše zmíněné nedostatky insolvenčních režimů byly jedním z důvodů nutnosti poskytnutí objemných ekonomických záchranných opatření systémově významným bankám. **Nicméně administrativní opatření využívaná v rámci některých insolvenčních režimů a jejich legislativní úprava posloužily jako významná inspirace pro nové mechanismy řešení krizí bank** (viz kapitola 3.2).

Marinč a Vlahu (2012) a IMF a World Bank (2009) se shodují na prospěšnosti existence nějaké formy **před-insolvenčního režimu**, při němž se za účasti dohledových orgánů pokouší sama banka vyřešit své problémy s likviditou a solventností.¹⁰⁶ Dohledový orgán v této fázi monitoruje finanční situaci banky a vydává doporučení nebo klade požadavky na přijetí opatření. Pokud se bance problémy vyřešit nepodaří, dochází ke spuštění insolvenčního režimu, které je doprovázeno uvalením nucené správy a případným odebráním bankovní licence.

IMF a World Bank (2009) popisují **nucenou správu** jako formu insolvenčního režimu, při němž správce jmenovaný soudem nebo dohledovým orgánem přebírá přímou manažerskou kontrolu nad bankou v insolvenční za účelem zhodnocení její finanční situace, ochrany hodnoty jejích aktiv a provedení nutných restrukturalizačních kroků nebo její likvidace. **Nuceným správcem** je vhodné jmenovat dohledový nebo regulační orgán, centrální banku nebo fond pojištění vkladů vzhledem k jejich expertíze ve finanční oblasti a přístupu k informacím.¹⁰⁷

V rámci insolvenčního režimu pro banky není možné uplatnit dlouhodobé zmrazení závazků, jako v případě řešení insolvenční obchodních společností, jelikož jednou z důležitých ekonomických funkcí banky poskytování likvidity svým klientům.¹⁰⁸

Marinč a Vlahu (2012) identifikují čtyři základní možné postupy, které lze použít pro řešení krize banky po uvalení nucené správy:

¹⁰⁵ Vztahují se pouze na domácí mateřské bankovní společnosti, jejich pobočky v zahraničí a na dceřiné společnosti zahraničních bank působící v příslušném státě. Nevztahují se na zahraniční dceřiné společnosti domácích bank, pobočky zahraničních bank působících v příslušném státě, pojišťovny, penzijní fondy, investiční banky a další nebankovní společnosti.

¹⁰⁶ V jednotlivých zemích byl před-insolvenční režim před krizí do různé míry formalizován - zatímco v USA je obsažen přímo v zákonu upravujícím insolvenční režim pro banky, v Německu formálně upraven není, ovšem předpokládá se jeho existence v rámci omezitelné činnosti dohledového orgánu.

¹⁰⁷ Při insolvenční malé banky, při níž je likvidace relevantním postupem řešení, je vhodné jmenovat správcem fond pojištění vkladů, který porovnává náklady z výplaty věřitelů při likvidaci a náklady jiných postupů. V případě insolvenční velké banky, kde vzhledem k rizikům pro stabilitu finančního systému likvidace není vhodným řešením, lze uvažovat o volbě centrální banky nebo jiného regulačního či dohledového orgánu i vzhledem k jejich zodpovědnosti za finanční stabilitu. Roli při výběru ovšem hraje i stupeň nezávislosti instituce, její personální kapacita, rychlost přístupu k informacím apod.

¹⁰⁸ Více v Marinč a Vlahu (2012)

- a) **Likvidace** následuje po uvalení nucené správy při nemožnosti nebo rozhodnutí správce nerestrukturizovat banku. Jejím cílem je správa a prodej aktiv maximalizující hodnotu likvidačního zůstatku, který bude následně rozdělen mezi věřitele dle jejich podřízenosti, a uspořádané ukončení činnosti banky, při němž dochází k jejímu zániku jako právní entity. Využití likvidace je vhodné pro malé, neprovázané a neživotaschopné banky nebo části velkých bank.
- b) Pokud se podaří najít solventního soukromého zájemce, lze přistoupit k **fúzi nebo prodeji**. Technicky dojde k prodeji akcií banky v problémech soukromému zájemci, jejich přímé fúzi nebo vytvoření holdingové struktury vlastníci oba subjekty. Při tomto postupu nedochází k ukončení činnosti ani zániku banky v problémech jako právní entity. Výhodné je použití tohoto postupu v rámci před-insolvenčního režimu, kdy je banka ještě solventní a disponuje bankovní licencí, ovšem dohledový orgán musí mít dostatečné pravomoci donutit akcionáře banky k jejímu prodeji.
- c) Nejpoužívanějším postupem je **prodej aktiv a převzetí závazků** (tzv. *purchase and assumption*), při němž soukromá solventní banka přebírá některé závazky (většinou pojištěná depozita) a odkupuje některá aktiva nebo jsou tato aktiva a závazky dočasně převedena do překlenovací instituce (tzv. *bridge bank* nebo *good bank*). Neprodaná aktiva a nepřevzaté závazky zůstávají v rozvaze insolventní banky, která následně podléhá likvidaci nebo správě jako *bad bank* (více k tomuto postupu v podkapitolách 3.2.3 a 3.2.4).¹⁰⁹
- d) **Znárodnění** je kombinací administrativního a ekonomického záchranného opatření spočívající v nuceném prodeji akcií banky státu, který nad bankou přebírá vlastnictví a kontrolu. Tento krok okamžitě řeší insolvenční banku bez přímých dopadů na finanční stabilitu a měl by znamenat též rychlé obnovení důvěryhodnosti banky. Jde ovšem o radikální opatření využívané v případě nemožnosti uplatnění jiného postupu, jelikož využívá veřejné prostředky k záchraně banky a narušuje volnou hospodářskou soutěž.

Marinč a Vlahu (2012) uvádí, že správná implementace insolvenčního režimu pro banky snižuje potřebu rozsáhlé obezřetnostní regulace zdravých bank. Existence efektivního insolvenčního režimu omezuje působení implicitních státních garancí, což omezuje morální hazard na straně bank a zvyšuje jejich finanční disciplínu; omezení pojištění primárních vkladů snižuje morální hazard na straně věřitelů. Ve výsledku dochází ke snížení rizikového profilu a zvýšení samoregulace bank i věřitelů, což zčásti nahrazuje potřebu mikroobezřetnostní regulace a souvisejícího dohledu.

3.1.1 Insolvenční režimy před krizí v USA a EU

Spojené státy disponovaly před krizí pravděpodobně nejpokročilejším a častým využíváním dobře prověřeným insolvenčním režimem pro banky, jehož legislativní úpravu lze nalézt ve *Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act* (FDICIA) z roku 1991.

¹⁰⁹ Definici tohoto opatření lze nalézt i na serveru Investopedia - <http://www.investopedia.com/terms/p/purchase-and-assumption.asp>

K před-insolvenčnímu zásahu dohledového orgánu (FDIC nebo Fed¹¹⁰) dochází na základě porušení kvalitativních nebo kvantitativních spouštěcích podmínek - poklesu kapitálu pod určitou úroveň. V první fázi může mít formu zvýšené dohledové aktivity a regulatorních zásahů do fungování banky. Pokud i přes tento zásah dojde k dalšímu zhoršení solventnostních problémů, dohledový orgán převede banku pod nucenou správu FDIC, která je povinna vyřešit její krizi za nejnižších utržených nákladů (*Least Cost Resolution*, LCR) a při respektování zákonných nároků věřitelů. FDIC se může od LCR odchýlit pouze pokud by takový postup vyvolal vážné systémové riziko pro stabilitu finančního sektoru a zároveň alternativní řešení toto systémové riziko nevyvolává nebo ho výrazně omezuje.¹¹¹

FDIC nejčastěji používá techniku prodeje aktiv a převzetí závazků, při níž hledá solventní soukromé banky se zájmem o aktiva a pasiva banky v problémech, **nebo výplaty věřitelů a likvidace banky**.¹¹² V rámci prodeje a převzetí zákon umožňuje využít přechodně zřízené překlenovací instituce (tzv. *bridge bank*, viz podkapitola 3.2.4).

Insolvenční režim FDICIA se ovšem vztahoval pouze na společnosti přijímající vklady, nemohl být tedy využit například při insolvenci investiční banky *Lehman Brothers* v září 2008, a vykazoval i další výše zmíněná omezení. Neposkytoval úroveň ochrany věřitelů požadovanou v nových mechanismech řešení krize banky (viz podkapitola 3.2.1, bod 9) a neudával členům bankovní skupiny povinnost poskytovat nezbytné vnitroskupinové služby bance pod nucenou správou FDIC.

V Evropské unii před krizí neexistoval (a v roce 2014 stále neexistuje) jednotný insolvenční režim pro banky, směrnice 2001/24/ES¹¹³ pouze v omezené míře koordinovala přeshraniční působnost a jednotné postavení věřitelů při uplatnění národních insolvenčních režimů na úvěrové instituce. Konkrétně tato směrnice zavedla do uplatňování insolvenčních režimů **princip domovského státu**, při němž příslušná úvěrová instituce podléhá insolvenčnímu režimu státu, v němž má své sídlo.¹¹⁴ Orgány domovského státu zahajují a vedou insolvenční režim a o tomto informují hostitelský stát.

Velká Británie v reakci na pád hypotéční banky *Northern Rock* začala v roce 2007 s přípravou a následně v únoru 2009 přijala *Banking Act 2009* ustavující nový insolvenční režim pro banky.¹¹⁵ Tento pokročilý režim založený na americkém a dalších úspěšných národních insolvenčních režimech přináší několik významných inovací, které se promítly do tvorby nových mechanismů. Zároveň ovšem neobsahuje všechny charakteristiky nových mechanismů pro řešení krize bank a to i proto, že byl vytvořen s předpokladem budoucího

¹¹⁰ *Federal Deposit Insurance Corporation* (FDIC) je nezávislou institucí plnící funkci fondu pojištění vkladů, spoluzodpovídá za dohled nad spořitelny a komerčními bankami, které nejsou členy *Federal Reserve System* (Fed, americká centrální banka) a vykonává nucenou správu těchto institucí v rámci insolvenčního režimu.

¹¹¹ Brierley (2009) uvádí, že do finanční krize z roku 2008 v USA nikdy nedošlo k aplikaci výjimky z řešení za nejnižších nákladů (LCR) kvůli systémovému riziku.

¹¹² Více v Marinč a Vlahu (2012)

¹¹³ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí

¹¹⁴ Zahraniční dceřiná společnost podléhá insolvenčnímu režimu příslušného členského státu, v němž působí (jelikož v něm má právní subjektivitu). Zahraniční pobočka zřízená bankou sídlící v EU podléhá režimu domovského členského státu banky, která ji zřídila. Zahraniční pobočka zřízená bankou z třetí země podléhá insolvenčnímu režimu členského státu EU, v němž působí.

¹¹⁵ Velká Británie před rokem 2009 neměla speciální insolvenční režim pro banky - jejich insolvence byla řešena dle obecného insolvenčního zákona pro obchodní společnosti.

přijetí nadnárodní legislativy v oblasti insolvenčních postupů pro systémově významné banky na úrovni EU.

Britský insolvenční režim obsahuje nejpokročilejší sadu **sedmi zastřešujících cílů** určujících, které administrativní opatření bude využito pro řešení krize banky.¹¹⁶ O spuštění režimu rozhoduje *Prudential Regulation Authority* (PRA, britský dohledový orgán)¹¹⁷ po konzultaci s ministerstvem financí a *Bank of England* (BoE, britská centrální banka).

Spouštěcí podmínky režimu umožňují před-insolvenční zásah, ovšem mají pouze kvalitativní povahu a nejsou stanoveny ani kvantitativní indikátory spuštění. PRA rozhoduje o spuštění insolvenčního režimu v případě, že banka (i) přestala splňovat nebo v blízké budoucnosti pravděpodobně přestane splňovat regulatorní podmínky pro povolení pokračování v činnosti¹¹⁸ a zároveň (ii) nelze předpokládat, že by došlo k přijetí jiného opatření bankou nebo soukromým sektorem, které by obnovilo její soulad s výše zmíněnými podmínkami. PRA po spuštění insolvenčního režimu uvalí na banku v problémech nucenou správu a správcem jmenuje BoE.

Insolvenční režim se **vztahuje na instituce přijímající vklady** a respektuje princip domovského státu. V případě hrozby pro finanční stabilitu může BoE uvalit nucenou správu i na mateřskou holdingovou společnost banky v problémech, pokud má sídlo ve Velké Británii. PRA může požadovat po instituci tvorbu ozdravného plánu a spolupráci při tvorbě plánu pro řešení krize dané instituce.¹¹⁹

BoE v rámci režimu nucené správy má pravomoc použít následující administrativní opatření:

- a) prodej aktiv a převod závazků (viz podkapitola 3.2.3);
- b) zřízení překlenovací instituce centrální bankou a následné převedení celé banky nebo její části do této instituce (viz podkapitola 3.2.4);
- c) použití institutu dočasného veřejného vlastnictví (*Temporary Public Ownership*, TPO), při němž dochází k znárodnění banky nákupem všech akcií banky státem;
- d) likvidace banky, při níž dojde k výplatě vkladatelů z prostředků *Financial Services Compensation Scheme* (FSCS, britská obdoba fondu pojištění vkladů) anebo převodu pojištěných vkladů do zdravé soukromé banky;
- e) rekapitalizace a garance na závazky z prostředků FSCS v objemu, který nesmí převýšit případné náklady likvidace dané banky a
- f) statutární *bail-in* (viz podkapitola 3.2.2), který do britské legislativy přinesl *Financial Services (Banking Reform) Act 2013* schválený v prosinci 2013.

¹¹⁶ Zastřešující cíle britského insolvenčního režimu lze shrnout následovně: i) zachovat finanční stabilitu, ii) chránit důvěru v bankovní sektor, iii) chránit vkladatele, iv) chránit veřejné finanční zdroje, v) vyhnout se narušení vlastnických práv obsažených v *European Convention on Human Rights*, vi) chránit aktiva klientů a vii) minimalizovat negativní účinky na instituce finanční infrastruktury.

¹¹⁷ Podle *Banking Act* rozhoduje o spuštění insolvenčního režimu *Financial Services Authority* (FSA), která ovšem byla v dubnu 2013 rozdělena na regulatorní instituci *Financial Conduct Authority* (FCA) a na orgán obezřetnostního dohledu *Prudential Regulation Authority* (PRA) začleněný do *Bank of England* (BoE).

¹¹⁸ Sekce 41 ve *Financial Services and Markets Act 2000*

¹¹⁹ Sekce 139 ve *Financial Services Act 2010*

Věřitelům je při aplikaci administrativních opatření poskytována ochrana odpovídající požadavkům na nové mechanismy řešení krizí bank (viz podkapitola 3.2.1, bod 9) a ostatní členové bankovní skupiny jsou povinni poskytovat bance v krizi nezbytné vnitroskupinové služby. **Code of Conduct přijatý společně s novou legislativní úpravou obsahuje doporučení ohledně toho, které opatření použít v jakém případě, což přispívá k transparentnosti a předvídatelnosti chování BoE při řešení krize.**

První bankou řešenou novým britským insolvenčním režimem se v březnu 2009 stala *Dunfermline Building Society*. Použitím opatření prodeje aktiv a převodu závazků byla retailová depozita, vlastní hypotéční portfolio, fixní aktiva a likvidní aktiva převedena do *Nationwide Building Society*; sociální hypotéční portfolio a související vklady byly převedeny do překlenovací instituce (*DBS Bridge Bank*) a zbylá aktiva obsahující převážně komerční úvěry a nakoupené hypotéční portfolio byly ponechány společně s vlastním kapitálem, podřízeným dluhem a dalšími závazky v původní bance, na niž byla uvalena nucená správa. K výše zmíněnému řešení krize došlo v průběhu víkendu 28. - 29. března 2009, aby poskytované finanční služby byly klientům od pondělí opět k dispozici. Překlenovací instituce byla následně v červenci 2009 nabídnuta v aukci a prodána *Nationwide Building Society*. Výtěžky z prodeje byly použity k výplatě akcionářů a věřitelů ponechaných v původní bance pod nucenou správou.¹²⁰

Další členské státy EU začaly paralelně s přípravou harmonizovaného rámce na úrovni EU ve formě směrnice 2014/59/EU (viz podkapitola 3.4) s přípravou legislativy a zaváděním národních insolvenčních režimů pro banky, které jsou v souladu s připravovanou směrnicí a obsahují některé prvky nových mechanismů obsažené v *Key Attributes*. Kromě Velké Británie lze zmínit například Německo, Dánsko, Irsko, Řecko, Portugalsko, Nizozemsko, Francii a Itálii.¹²¹

V Dánsku byl nový insolvenční režim aplikován ve dvou případech (Amagerbanken A/S v únoru 2011 a Fjordbank Mors A/S v červnu 2011) a i na základě těchto zkušeností potvrzuje dánská centrální banka britskou zkušenost, že v případě malých nebo středně velkých bank je možné vyřešit jejich krizi v průběhu víkendu a v pondělí rekapitalizovanou banku otevřít.¹²²

3.2 Nové mechanismy řešení krizí bank

Zatímco ekonomická opatření popsaná v kapitole 2 využívají převážně stávající legislativu nebo „ad hoc“ přijaté zákony, jelikož jejich podstatu tvoří poskytované finanční prostředky bance v problémech, **pro využití nových mechanismů je potřeba přijmout komplexní legislativní úpravu rozvíjející insolvenční režimy v příslušných zemích.** Tato legislativní úprava by měla stanovit konkrétní podobu mechanismu pro řešení krize banky vyhovující standardům obsaženým v *Key Attributes*, ovšem zároveň přizpůsobenou ekonomickému a právnímu prostředí v daném státě.

¹²⁰ Zdroj: <http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/qb110302.pdf>

¹²¹ Zdroj: *EU Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD): Frequently Asked Questions*. (MEMO/14/297)

¹²² Viz prezentace Jens Lundager (Assistant Governor of Danmarks Nationalbank, leden 2013), zdroj: http://subweb.diis.dk/graphics/Events/2012/Lundager_presentation.pdf

Key Attributes a doprovodné dokumenty obsahují základní principy, charakteristiky, metodologie a návody k aplikaci nových mechanismů, jejichž jádro tvoří poskytování nových a staronových **administrativních opatření, která mohou být použita k vyřešení krize banky bez použití veřejných prostředků k podpoře její solventnosti a při pokračující činnosti jejích klíčových ekonomických funkcí.**¹²³ Aplikace nových mechanismů je předpokládána především v případě krize globálně systémově významných finančních institucí (G-SIFI). V omezeném rozsahu by ovšem měly být aplikovatelné i na středně velké a menší finanční instituce, případně by daný stát měl přijmout nový efektivní insolvenční režim pro takové instituce.

Nové mechanismy pro řešení krize lze rozdělit na dva základní typy:

- a) **Ozdravný mechanismus** (tzv. *recovery regime*) zahrnuje postupy k obnovení dlouhodobé životaschopnosti a solventnosti převážně v režii samotné banky. Jedná se o před-insolvenční režim, při němž krizový nebo dohledový orgán vykonává převážně poradní a dohledové funkce.
- b) **Mechanismus řešení krize** (tzv. *resolution regime*) nastupuje při neúspěšném obnovení životaschopnosti ozdravným mechanismem, jehož předchozí aplikace ovšem není podmínkou pro spuštění tohoto mechanismu. Jeho spuštění je iniciováno krizovým nebo dohledovým orgánem. Krizový orgán poté v jeho rámci provádí přímé zásahy do řízení banky, případně nad ní přebírá kontrolu. Při řešení krize realizuje i kroky ovlivňující její organizační nebo vlastnickou strukturu.

3.2.1 Základní charakteristiky nových mechanismů

Pro zajištění efektivní a právně konformní aplikace nových mechanismů by mělo dojít k nastavení i jejich následujících vlastností v příslušné národní legislativě:

- 1) **Ukotvení právního rámce** nových mechanismů do národní legislativy. Zhou a kol. (2012) doporučují, aby příslušný právní rámec spadl pod insolvenční zákon z důvodu opodstatnění zásahů do řízení banky, její organizační struktury a práv jejích akcionářů a též kvůli lepší přeshraniční aplikovatelnosti.
- 2) **Finanční instituce, na něž se vztahuje použití nových mechanismů.** Využití mechanismů by měly podléhat především globálně systémově významné banky (G-SIB)¹²⁴ a další finanční instituce, které FSB nebo příslušný dohledový orgán vyhodnotí jako systémově významné a jejichž pád by ohrozil stabilitu národních finančních systémů. V omezené míře by měly být využitelné i při krizi středně velkých a malých finančních institucí.
- 3) **Cíle použití** nových mechanismů většinou zahrnují minimalizaci nákladů na záchranu instituce, především těch hrazených z veřejných rozpočtů, a omezení negativních dopadů na stabilitu finančního systému. Jejich vymezení by mělo přispívat k předvídatelnosti a transparentnosti kroků krizového orgánu (viz podkapitola 3.1.1). Jelikož omezení rizik pro finanční stabilitu zakládá výjimky z některých postupů, je nutné ohrožení finanční stability patřičně prokázat. Marinč a Vlahu (2012) doporučují

¹²³ FSB (2011)

¹²⁴ Seznam G-SIB obsahuje FSB (2013b)

zahrnout do legislativy pojistku proti zneužívání výjimek z postupů pod záminkou „ohrožení systémové stability“ dohledovými a krizovými orgány.¹²⁵

- 4) **Krizový orgán nebo instituce** (tzv. *resolution authority*), kterým budou svěřeny hlavní výkonné pravomoci v oblasti řešení krizí bank novými mechanismy a doprovodné sekundární regulatorní pravomoci. Vysoký stupeň nezávislosti krizového orgánu, ať už působí jako samostatná instituce nebo je integrován do již existující regulatorní nebo dohledové instituce, by měl být podobný tomu centrální banky.
- 5) Povinnost systémově významných institucí připravit, pravidelně aktualizovat a předkládat ke schválení **ozdravný plán** (tzv. *recovery plan*) a spolupracovat s krizovým orgánem na přípravě **plánu řešení krize** (tzv. *resolution plan*). Tyto plány vycházejí z příslušných národních legislativních úprav nových mechanismů, zároveň ovšem musí být individualizované pro každou systémově významnou instituci, která v mnoha případech bude působit mezinárodně.
- 6) **Spouštěcí podmínky** ozdravného plánu a plánu pro řešení krize (tzv. *triggers*), jejichž naplnění by bylo posuzováno prostřednictvím kombinace bankami již používaných nebo nových **kvalitativních a kvantitativních indikátorů**¹²⁶ a jejich kritických hodnot nebo kritických změn v jejich hodnotách. Nastavené indikátory a jejich použití by mělo být transparentní a předvídatelné.
Ke spuštění mechanismu pro řešení krize by mělo dojít po porušení regulatorních pravidel bankou, ovšem předtím než účetní hodnota jejích pasiv převyší hodnotu aktiv.¹²⁷ Spuštění mechanismu pro řešení krize před porušením regulatorních pravidel by mohlo způsobit neopodstatněný zásah do řízení banky, její organizační struktury nebo práv akcionářů. Naopak při spuštění mechanismu pro řešení krize až při nesolventnosti banky by již nemuselo být možné obnovit její životaschopnost. Ke spuštění ozdravného mechanismu by mělo docházet před spuštěním mechanismu pro řešení krize.
- 7) **Administrativní opatření**, která je krizový orgán oprávněn v rámci mechanismu řešení krize použít (tzv. *resolution powers*). Za hlavní nová administrativní opatření lze považovat:
 - opatření statutárního *bail-in* (viz podkapitola 3.2.2),
 - prodej aktiv a převod závazků (viz podkapitola 3.2.3) a související možnost zřídit překlenovací nebo speciální instituci (viz podkapitola 3.2.4) a
 - další doprovodná opatření (viz podkapitola 3.2.5) usnadňující a umožňující efektivní využití výše zmíněných hlavních administrativních opatření.
- 8) Uplatnění nových mechanismů na banku by nemělo být smluvní podmínkou spouštějící **předčasné splacení závazků, jejich vzájemné započtení („nettování“) nebo použití**

¹²⁵ Příkladem takové pojistky může být požadavek nového mechanismu řešení krize v USA, aby výkonná rada makroobezřetnostního dohledového orgánu svou 2/3 většinou odhlasovala, že příslušná finanční instituce představuje vážné ohrožení pro stabilitu finančního systému.

¹²⁶ Jako spouštěcí indikátory může banka používat např.: kritickou úroveň ukazatelů kapitálové přiměřenosti, objem poskytnuté likvidity centrální bankou, případně další indikátory nesolventnosti nebo nelikvidity, indikátory kvality aktiv, obchodního modelu a managementu, výsledky zátěžových testů, makroekonomickou situaci apod.

¹²⁷ Na tomto se shodují FSB (2011), Zhou a kol. (2012), IMF a World Bank (2009) i Marinč a Vlahu (2012)

kolaterálu k jejich uspokojení, pokud banka i nadále plní povinnosti vyplývající ze smlouvy k příslušnému závazku.¹²⁸

Krizový orgán by též měl mít **pravomoc pozastavit** provedení předčasného splacení, vzájemného započtení nebo použití kolaterálu k uspokojení závazků **na velmi omezenou dobu** (např. nepřesahující dva pracovní dny), jelikož jejich okamžitá realizace by mohla zabránit obnovení životaschopnosti příslušné banky.

- 9) **Pojistky pro věřitele** zaručující, že v mechanismu řešení krize bude při alokaci ztrát respektována hierarchie závazků dle stupně jejich podřízenosti (více ke způsobu alokace ztrát v podkapitole 3.2.2) a že se závazky **domácích i zahraničních věřitelů** bude zacházeno rovnocenně.

Role soudů při aplikaci nových mechanismů by měla být především kompenzační.¹²⁹ Věřitelům a akcionářům by tedy bylo umožněno domáhat se soudně odškodnění za újmu, která jim vznikla zásahem krizového orgánu. Případná výše újmy by se určila vzhledem k situaci, kdy by banka byla likvidována dle insolvenčního zákona (tzv. „*no worse off than in liquidation*“ pojistka). Existence takové pojistky nutí krizový orgán ji dopředu zohlednit při aplikaci administrativních opatření v rámci mechanismů pro řešení krize.

Závazkům podléhajícím vzájemnému započtení a zajištěným závazkům (viz bod 8) **je poskytována dodatečná ochrana** – na tyto závazky nesmí být uplatněn statutární *bail-in* a při řešení krize je nelze oddělit od smluvně propojeného aktiva.

Uplatnění administrativního opatření by též **nemělo poškodit klienty, jejichž aktiva banka spravuje** v rámci poskytování finančních služeb správy aktiv nebo majetku.

- 10) **Financování** mechanismů pro řešení krize by mělo probíhat ze zdrojů vybraných od finančních institucí - lze využít existující fondy pojištění vkladů nebo založit nové krizové fondy (tzv. *resolution funds*). Legislativa by měla nastavit podmínky využívání těchto zdrojů krizovým orgánem pro financování řešení krize banky.
- 11) **Přeshraniční působení** mechanismů pro řešení krize včetně koordinace přípravy plánů řešení krize lze označit vzhledem k mezinárodní angažovanosti systémově významných bank a jejich působení ve formě bankovních skupin za jejich nejproblematictější aspekt (viz podkapitola 3.2.6).
- 12) **Přezkumy řešitelnosti** krize systémově významných bank dle připravených ozdravných plánů a plánů řešení krize. K přezkumům by mělo docházet pravidelně a při významných interních nebo externích změnách. Na jejich základě by byly aktualizovány ozdravné plány a plány řešení krize. Zároveň by dohledový nebo krizový orgán měl mít pravomoc požadovat přijetí změn v obchodních modelech, nastavení

¹²⁸ Zhou a kol. (2012) v tomto ohledu upozorňují na *cross-default clauses* - smluvní ustanovení provazující závazky jednoho věřitele za propojenými institucemi, kdy v případě selhání jedné instituce je možné žádat předčasné splacení i závazku za propojenou instituci. Jejich aktivace by též nesměla proběhnout pouze na základě uplatnění nových mechanismů, jelikož v opačném případě by se do problémů mohly dostat i ostatní instituce ve skupině, což by přispělo k šíření finanční nákazy a krize.

¹²⁹ *Key Attributes* požadují, aby krizovému orgánu bylo umožněno aplikovat nové mechanismy řešení krize s nezbytnou rychlostí a flexibilitou. Nevylučují, aby spuštění nových mechanismů bylo podmíněno souhlasem soudu (což přibližuje nové mechanismy insolvenčního řízení), ovšem upozorňují, že soud musí být schopen rozhodnout dostatečně rychle, jelikož prodlení by mohlo ohrozit efektivnost řešení krize. Soudy by neměly mít pravomoc zrušit administrativní opatření již přijaté krizovým orgánem, jelikož takový postup by mohl ohrozit finanční stabilitu.

vnitřních procesů, organizační struktury apod. vedoucí k zlepšení řešitelnosti krize příslušné banky a snížení její finanční náročnosti.

- 13) **Sdílení informací** mezi dohledovými, regulatorními a krizovými orgány, centrálními bankami, vládami států a dalšími zúčastněnými stranami by neměly být kladeny legislativní překážky, jelikož je zásadní při přípravě ozdravných plánů i plánů řešení krize a především při uplatnění nových mechanismů za finanční krize. Pro zajištění ochrany důvěrných informací by jejich sdílení probíhalo pouze na úrovni nejvyššího vedení jednotlivých zúčastněných stran. **Informační systémy bank** by měly být schopné produkovat včasné a dostatečně kvalitní informace pro potřeby řešení krize.

V následujících částech práce se budeme zabývat především ekonomickými vlastnostmi, okolnostmi a důsledky uplatnění nových mechanismů a souvisejících administrativních opatření; jejich právní analýzu ponecháváme stranou, přičemž budeme předpokládat, že přijatá legislativní úprava nových mechanismů je v souladu s příslušnou národní legislativou a jejich uplatnění by proběhlo v souladu s platným právem.

3.2.2 Opatření typu *bail-in*

Administrativní opatření typu *bail-in* **spočívá v restrukturalizaci závazků banky v problémech odepsáním jejího nezajištěného dluhu nebo jeho převodem na vlastní kapitál.**¹³⁰ **Dochází tedy k přímému pokrytí ztrát věřiteli nebo rekapitalizaci banky z prostředků věřitelů,** čímž jsou na ně přeneseny náklady záchrany. Lze rozlišit dva základní druhy tohoto opatření:

- a) Smluvní *bail-in*, při němž právní základ pro restrukturalizaci závazků vychází ze smluvních ustanovení k finančním instrumentům, které jsou jeho předmětem. Za příklad lze uvést hybridní nástroje zahrnované do vedlejšího kapitálu tier 1, u nichž *bail-in* smluvní ustanovení požadují regulatorní pravidla *Basel III* (viz subkapitola 1.1.2), jiné konvertibilní dluhopisy nebo tzv. *CoCos* (podmíněné konvertibilní dluhopisy).
- b) Statutární *bail-in*, jehož právní základ vychází z pravomoci krizové orgánu spustit mechanismus pro řešení krize banky upravený národní legislativou vycházející z *Key Attributes*.

Restrukturalizace závazků vyplývající z uplatnění statutárního *bail-in* probíhá vždy na úrovni příslušné právní entity (právnícké osoby). Její realizaci nesmí bránit stanovy příslušné banky, které by mohly například omezovat významné zředení vlastnických práv. Krizový orgán se při využití *bail-in* musí rovněž vypořádat s přijatelností případných nových vlastníků banky (bývalých věřitelů) pro dohledový orgán.

V legislativní úpravě statutárního *bail-in* musí být jasně definováno, které typy závazků podléhají jeho případnému uplatnění, přičemž by měla být respektována hierarchie závazků dle stupně jejich podřízenosti v insolvenčním zákonu:

- Ztráty banky v problémech nejprve absorbuje kmenový kapitál tier 1,
- v průběhu toho dojde ke smluvnímu *bail-in* instrumentů vedlejšího kapitálu tier 1 (hybridních nástrojů), popřípadě k jejich statutárnímu *bail-in*,

¹³⁰ Zhou a kol. (2012)

- kapitál tier 2 (podřízené dluhopisy) může podléhat smluvnímu *bail-in*, ovšem předpokládá se uplatnění statutárního *bail-in*,
- až následně může být uplatněn statutární *bail-in* na ostatní podřízené závazky, přednostní nezajištěné dluhopisy, jiné nezajištěné závazky a na nepojištěné vklady.

Key Attributes požadují, aby byla v rozumné míře před využitím statutárního *bail-in* chráněna pojištěná klientská depozita a zdroje financování zajištěné kolaterálem (aktivy příslušné banky). V případě uplatnění *bail-in* na pojištěná klientská depozita by mělo dojít k výplatě klientů fondem pojištění vkladů, který by se tím stal věřitelem banky v problémech. Z působnosti statutárního *bail-in* by též měly být vyloučeny závazky za veřejnými orgány (státem a samosprávnými celky, centrálními bankami a centrálními protistranami).

FSB (2011) doporučuje v odůvodněných případech ponechat krizovému orgánu určitou volnost v rozhodnutí, na které konkrétní závazky v rámci dané úrovně podřízenosti opatření *bail-in* uplatní, jelikož musí být brán zřetel na nebezpečí domácí i přeshraniční finanční nákazy a související ohrožení stability domácího nebo zahraničního finančního systému.

Z výše uvedeného vyplývá, že statutární *bail-in* může být uplatněn na **závazky plynoucí z OTC derivátů**, které nebyly uzavřeny prostřednictvím centrální protistrany.¹³¹ Závazky z derivátů představují jejich záporné reálné hodnoty – banka by při uzavření pozice realizovala ztrátu a právě tato ztráta by jí uplatněním *bail-in* mohla být „odpuštěna“ nebo by její protistrana získala akcie. Statutární *bail-in* by měl být uplatněn pouze na uzavřenou derivátovou pozici a krizový orgán by tedy měl disponovat doplňkovou pravomocí uzavřít pozice vyplývající z obchodování s finančními deriváty.

Pro úspěšnou aplikaci statutárního *bail-in* a dalších administrativních opatření musí dohledové a krizové orgány zajistit, aby banky držely dostatečný objem způsobilých nezajištěných závazků, které mohou být využity pro krytí ztrát a rekapitalizaci z vnitřních zdrojů. FSB (2014b) ve spolupráci s BCBS z toho důvodu navrhuje zavedení **regulatorního požadavku na celkovou schopnost globálně systémově významných bank (G-SIB) absorbovat ztráty** (tzv. *total loss-absorbing capacity*, TLAC), jehož měření by probíhalo na konsolidované bázi pro bankovní skupinu nebo pro každou její samostatně řešenou část nebo instituci v závislosti na postupu předpokládaném skupinovým plánem řešení krize (viz podkapitola 3.2.7).

FSB navrhuje hodnotu **základního požadavku TLAC** mezi 16 a 20 % rizikově vážených aktiv instituce nebo skupiny, přičemž do způsobilých instrumentů povoluje zařazení CET1 kapitálu, vedlejšího kapitálu tier 1, kapitálu tier 2 a způsobilých nezajištěných závazků se splatností nad 1 rok.¹³² Do způsobilých instrumentů základního TLAC požadavku nelze započítat žádné kapitálové rezervy (tzv. *capital buffers*) dle *Basel III*. Z toho důvodu může v případě G-SIB celková požadovaná schopnost absorbovat ztráty dosáhnout až 25% jejich

¹³¹ OTC je zkratkou pro obchody *over-the-counter* uzavřené přímo mezi dvěma protistranami bez využití burzy nebo jiné centrální protistrany.

Od přijetí nařízení Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 ze dne 4. července 2012 o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů (EMIR) ovšem musí být některé OTC derivátové obchody též uzavírány přes centrální protistranu.

Pro více informací viz - http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/docs/derivatives/emir-faqs_en.pdf

¹³² Pro přesnější definici způsobilých instrumentů viz TLAC *term sheet* ve FSB (2014b).

rizikově vážených aktiv.¹³³ FSB dále navrhuje, aby absolutní výše základního TLAC požadavku činila minimálně dvojnásobek požadovaného celkového kapitálu tier 1 v ukazateli pákového poměru dle *Basel III* (viz podkapitola 1.2.2). Dohledový orgán by měl možnost nastavit též hodnotu doplňkového TLAC požadavku. Zavedení TLAC požadavků je ovšem předpokládáno nejdříve od roku 2019.

Vzhledem ke klíčové úloze, kterou sehrály rekapitalizace v *bail-out* záchranných opatřeních poskytovaných při nedávných systémových bankovních krizích (viz podkapitola 2.2), **lze považovat statutární *bail-in* za základ mechanismů pro řešení krize** a i z toho důvodu se kvantitativní analýzou jeho využitelnosti zabývá kapitola 4.

Vyšší kvalitativní nároky *Basel III* na regulatorní kapitál a umožnění krizovému orgánu použít statutární *bail-in* na *gone concern* složky regulatorního kapitálu a další cizí zdroje ovšem vyvolá náklady v podobě zvýšení rizika pro akcionáře i věřitele, kteří toto jistě promítnou do vyšších požadovaných výnosů z poskytnutého kapitálu¹³⁴

3.2.3 Prodej aktiv a převzetí závazků

Prodej aktiv a převzetí závazků (převod aktiv a závazků) bylo převzato z insolvenčních režimů pro banky a představuje pravomoc krizového orgánu prodat celou banku v problémech, její dceřiné společnosti, obchodní divize nebo pobočky soukromé solventní bance nebo jiné vhodné finanční instituci. Technicky dochází k prodeji všech nebo části aktiv banky v problémech a k převzetí všech nebo části jejích závazků soukromou solventní bankou. Krizový orgán má též pravomoc dočasně převést aktiva a závazky do založené překlenovací nebo speciální instituce (viz podkapitola 3.2.4), kterou může následně prodat celou nebo po částech.

Prodej aktiv a převzetí závazků by neměl podléhat souhlasu věřitelů banky v problémech nebo jiných zúčastněných stran ani naplňovat smluvní podmínky pro předčasné splacení závazků, jejich vzájemné započtení nebo využití kolaterálu pro jejich splacení. Zároveň by však při uplatnění tohoto opatření nemělo dojít k oddělení zajištěného pasiva od příslušného kolaterálu (aktiva banky).

Key Attributes nevylučují možnost podpory tohoto opatření ze strany centrální banky ve formě poskytnutí úvěru soukromé solventní bance kupující celou banku v problémech nebo její část.

3.2.4 Překlenovací a speciální instituce

Dalším převzatým administrativním opatřením z insolvenčních režimů je **pravomoc krizového orgánu založit a spravovat jednu nebo více překlenovacích institucí** (tzv. *bridge institution* nebo *bridge bank*), do nichž mohou být převedeny kritické ekonomické funkce banky v problémech a některá její aktiva a pasiva využitím administrativního opatření prodeje aktiv a převzetí závazků (viz podkapitola 3.2.3).

Založená překlenovací instituce funguje na principu tzv. *good bank*, který předpokládá pokračování v činnosti a poskytování ekonomických funkcí reálnému sektoru. Základní kapitál poskytne krizový orgán z prostředků krizového fondu, ovšem **převážná část vlastního**

¹³³ <http://www.bloomberg.com/news/2014-11-10/banks-face-25-loss-buffer-as-fsb-fights-too-big-to-fail.html>

¹³⁴ Zdroj: Zhou a kol. (2012) a KPMG Regulatory Advisory (2013)

kapitálu překlenovací instituce vzniká buď převodem většího objemu aktiv než pasiv nebo uplatnění statutárního *bail-in* na převedené závazky.

Při její správě může krizový orgán nastavit:

- podmínky, za nichž bude instituci umožněno pokračovat v činnosti,
- způsoby jejího financování a získání kapitálu,
- obezřetnostní a jiné regulatorní požadavky na její fungování,
- plnění ekonomické funkce, obchodní model, strategii řízení, interní procesy apod.

Konečným cílem je prodej překlenovací instituce jako podniku pokračujícího v činnosti, popřípadě prodej po fungujících částech vhodným zájemcům. Pokud se nepodaří obnovit dlouhodobou životaschopnost překlenovací instituce nebo najít vhodné investory, krizový orgán má též pravomoc ukončit její činnost a vyplatit akcionářům a věřitelům likvidační zůstatek.

Po uplatnění prodeje aktiv a převzetí lze očekávat, že v rozvaze původní banky v problémech, které byla ovšem odebrána bankovní licence, zůstanou znehodnocená aktiva, vlastní kapitál a některé další závazky věřitelů. Předpokládána je likvidace této instituce zahrnující úhradu ztrát a výplatu věřitelů (dle stupně podřízenosti) z likvidačního zůstatku a výnosů z prodeje překlenovací instituce.

Pokud rozvaha původní banky obsahuje též komplexní nebo špatně ocenitelná aktiva, je možné ji po omezenou dobu před likvidací spravovat na principu *bad bank* nebo převést taková aktiva do speciální instituce pro správu aktiv. Princip fungování *bad bank* a speciální instituce pro správu aktiv spočívá ve správě znehodnocených pohledávek, složitě ocenitelných instrumentů a jiných aktiv a za výhodných podmínek i jejich prodeji.

Lze ovšem využít i opačný postup než naznačený v této podkapitole, při němž budou převedena znehodnocená a komplexní, problematicky ocenitelná aktiva do speciální instituce pro správu aktiv a původní banka v problémech bude spravována jako *good bank*. Marinč a Vlahu (2012) doporučují, aby se v takovém případě jedním z akcionářů nebo věřitelů speciální instituce stala i původní „očistěná“ banka z důvodů sdílení ztrát.

Na rozdíl od zřízení speciální instituce za účelem odkupu aktiv v rámci opatření typu *bail-out* (viz podkapitola 2.2.4), by v souladu se základním principem nových mechanismů nemělo docházet k využití veřejných prostředků pro financování překlenovací nebo speciální instituce.

3.2.5 Další administrativní opatření

Key Attributes doporučují udělit krizovému orgánu pravomoc použít **doplňková administrativní opatření**, která by měla umožnit efektivní použití výše zmíněných opatření. Krizový orgán by měl mít pravomoc:

- a) učinit personální změny ve vedení banky a nevyplatit nebo zpětně vymáhat vyplacené variabilní složky mzdy (odměny, bonusy);
- b) uvalit na banku režim nucené správy a jmenovat nuceného správce;
- c) donutit ostatních členy bankovní skupiny, aby pokračovaly v poskytování základních služeb, funkcí a licencí bance v problémech nebo založené překlenovací instituci, případně je nahradit nákupem od třetí strany;
- d) zrušit nutnost schválení některých transakcí akcionáři (upsání nového základního kapitálu, restrukturalizace závazků, prodej banky nebo její části, fúze s jinou společností apod.);

- e) pozastavit na omezenou dobu (např. dva pracovní dny) nutnost předčasného splacení závazků, jejich vzájemného započtení nebo uspokojení z kolaterálu vzniklou z důvodů spuštění mechanismu řešení krize;
- f) odložit splatnost nepojištěných a nezajištěných závazků (nevztahuje se na závazky za centrálními protistranami, clearingovými centry a platebními nebo vypořádacími systémy) a nároků věřitelů na aktiva držaná bankou.

3.2.6 Přeshraniční působení nových mechanismů

Mezinárodní působnost systémově významných bankovních skupin lze považovat za největší komplikaci při přípravě a následné aplikaci právní úpravy nových mechanismů a navazujících individualizovaných ozdravných plánů a plánů řešení krize. Pro zlepšení koordinace přípravy i aplikace nových mechanismů na mezinárodní úrovni je orgánům účastnícím se řešení krize doporučeno:

- Uzavřít **přeshraniční dohodu o spolupráci**, která by upravovala procesy při tvorbě a aplikaci ozdravných plánů a plánů řešení krize na přeshraniční úrovni. Měla by nastavit podmínky pro sdílení informací mezi jednotlivými národními orgány při tvorbě i aplikaci nových mechanismů a obsahovat závazky jednotlivých orgánů spolupracovat na tvorbě plánů i na jejich případné aplikaci při řešení krize příslušné systémově významné banky. Zároveň může obsahovat i konkrétní řešení konfliktů v národních legislativách a určovat role a povinnosti jednotlivých orgánů při aplikaci nových mechanismů pro řešení krize příslušné systémově významné banky. Přeshraniční dohody o spolupráci jsou úzce propojené s konkrétními ozdravnými plány a plány řešení krize.¹³⁵
- Zřídit pro každou systémově významnou banku tzv. *Crisis Management Group* (CMG) - operativní skupinu složenou ze zástupců vedení institucí příslušné bankovní skupiny, dohledových orgánů, centrálních bank, krizových orgánů a ministrů financí ze zemí, kde bankovní skupina působí. CMG by měla za úkol aktivně dohlížet a podávat FSB zprávy o průběhu zlepšování mezinárodní koordinace a sdílení informací, dodržování přeshraničních dohod o spolupráci při tvorbě ozdravných plánů a plánů řešení krize a o samotné řešitelnosti krize příslušné systémově významné banky.¹³⁶

Již ve fázi přípravy jednotlivých plánů by mělo docházet k simulacím řešení krize příslušné systémově významné instituce za účelem testování proveditelnosti těchto plánů. Tyto simulace by měly identifikovat i případné konflikty v národních legislativách a regulatorních a dohledových politikách příslušných orgánů, které by mohly bránit efektivní aplikaci nových mechanismů.

¹³⁵ FSB používá pojem *institution-specific cross-border cooperation agreement* (COAG).

FSB (2014a) uvádí, že v listopadu 2014 byla podepsána jedna přeshraniční dohoda o spolupráci, ostatní dohody se nacházely podle příslušných domovských orgánů ve finální fázi přípravy.

¹³⁶ Podle FSB (2014a) byly v listopadu 2014 CMG zřízeny pro všechny globálně systémově významné banky identifikované v listopadu 2013 ve FSB (2013b).

Legislativa, přeshraniční dohody nebo prováděcí předpisy musí transparentně určovat, kterému krizovému orgánu a které legislativě je banka, bankovní dceřiná společnost nebo pobočka místně příslušná. Zároveň musí být zajištěno, že rozhodnutí místně příslušného krizového orgánu v souladu s platnou legislativou a přeshraničními dohodami, bude uznáno ostatními dotčenými zahraničními orgány, které zajistí jeho provedení na území příslušného státu. FSB (2011) a Zhou a kol. (2012) navrhuji následující možná řešení přeshraničních konfliktů v aplikaci nových mechanismů:

- a) V případě statutárního *bail-in* lze požadovat vydávání přednostních dluhopisů a jiných finančních instrumentů pouze s doložkou konkrétně řešící postup při jeho uplatnění nebo odkazující na příslušný národní právní systém;
- b) úpravu nebo rozšíření přeshraniční dohody o spolupráci na řešení krize příslušné systémově významné banky;
- c) uzavírání nových „ad hoc“ bilaterálních nebo multilaterálních dohod na postupu v konkrétních krizových případech;
- d) přijetí nadnárodního právního rámce nových mechanismů, který by upravoval principy jejich přeshraničního působení;
- e) harmonizace národních nebo nadnárodních právních rámců nových mechanismů.

CMG se tedy jednak řídí uzavřenou přeshraniční dohodou o spolupráci, kontroluje její dodržování, ale zároveň ji v procesu tvorby a revize plánů také rozšiřuje a přizpůsobuje specifickým podmínkám přeshraničního působení dané systémově významné banky.

FSB (2014a) podporuje řešení konfliktů v přeshraniční aplikaci nových mechanismů úpravou v legislativě popsanou v možnostech d) a e), ovšem uznává, že tyto způsoby jsou časově náročné a proto doporučuje jako prozatímní řešení využívat i metody obsažené v a), b) a c). Speciální pozornost je věnována především přeshraniční aplikaci a uznatelnosti statutárního *bail-in* a pravomoci pozastavit předčasné splacení závazků, jejich vzájemné započtení nebo využití zajištění k jejich uspokojení (viz podkapitola 3.2.5, bod e).

V neposlední řadě by příslušná CMG měla dohlédnout na nastavení mechanismů komunikace a spolupráce na řešení krize se zeměmi, jejichž zástupci se CMG rozhodli neúčastnit, ovšem přítomnost příslušné bankovní skupiny je na jejich území systémově významná, ale i se zeměmi, jejichž účast na CMG by nebyla efektivní vzhledem k nízké angažovanosti bankovní skupiny na jejich území.

3.2.7 Ozdravné plány a plány řešení krize

Pro úspěšné vyřešení krize banky použitím nových mechanismů je nutná příprava a pravidelná aktualizace ozdravných plánů a plánů řešení krize přizpůsobených specifickým vlastnostem příslušné systémově významné banky. Informace a postupy obsažené v těchto plánech představují základ pro rozhodování vedení banky i krizového orgánu o tom, jakým způsobem a uplatněním kterých administrativních opatření budou její solventnostní problémy řešeny.

Východiskem pro tvorbu plánů by měla být **strategická analýza** obsahující především popis jednotlivých částí bankovní skupiny a jejich vzájemných vazeb, kritických nebo systémově významných ekonomických funkcí poskytovaných reálné ekonomice nebo celému

finančnímu sektoru¹³⁷, okolního ekonomického a právního prostředí, potenciálních dodatečných zdrojů financování, možností prodeje obchodních částí banky na trhu a rizik úspěšného vyřešení jejich solventnostních problémů.

Ozdravný plán připravuje banka a následně ho dává k posouzení a schválení krizovému nebo dohledovému orgánu. Ozdravný plán identifikuje opatření nebo postupy, kterými může sama banka obnovit svou životaschopnost, kapitálovou vybavenost a likviditu v případě, že dojde k jejich narušení vlivem jedinečného nebo systémového šoku. Žádoucí je, aby uplatněná opatření též snížila rizikový profil banky.¹³⁸

Ozdravný plán tedy může využívat opatření z nouzových plánů na doplnění likvidity, opatření na navýšení kapitálu a restrukturalizačních opatření popsanych ve sdělení ke krizi vydaných Evropskou komisí (viz podkapitola 2.2.5). Pro zajištění relevance navrhovaných ozdravných postupů dochází k jejich zátěžovému testování. FSB (2012) uvádí, že G-SIFI používají většinou 2 – 4 zátěžové scénáře zachycující vliv jedinečného a systémového rizika nebo jejich kombinace.¹³⁹

Pro nastavení podmínek spuštění ozdravného plánu lze vytvořit nové indikátory nebo zvolit některé již bankou využívané.¹⁴⁰ Zvolené indikátory by ovšem měly být kompatibilní s již existujícími nouzovými plány a žádoucí je jejich zapracování do obecného systému řízení rizik v bance. V rámci posouzení ozdravného plánu musí být krizovému orgánu též předložena analýza prokazující, že zvolené kritické hodnoty nebo změny hodnot indikátorů zajistí včasné upozornění na potřebu spuštění ozdravného mechanismu. Samotné rozhodnutí o jeho spuštění ovšem činí vedení banky.

Plán řešení krize příslušné systémově významné banky vypracovává národní krizový orgán¹⁴¹, přičemž jeho přípravu koordinuje v rámci CMG. Banka je povinna poskytnout všechny informace potřebné k jeho přípravě, vyhodnocení a následným aktualizacím. Plán řešení krize obsahuje opatření a postupy umožňující vyřešení krize banky v případě nepoužití nebo selhání ozdravného mechanismu, které neohrozí stabilitu finančního systému, k případné rekapitalizaci využije prostředky věřitelů a zachová životaschopnost kritických funkcí banky.

¹³⁷ FSB (2012) obsahuje kritéria pro určení, zda je daná funkce kritická pro reálný sektor nebo celý finanční sektor. Jako příklady uvádí realizaci platebního styku, úschovu a vypořádání obchodů s cennými papíry (*custody services*), některé úvěrové a vkladové aktivity, vypořádací systémy, některé aktivity na kapitálových trzích (*market-making* pro určité instrumenty) nebo aktivity na mezibankovním trhu.

¹³⁸ *Key Attributes* zmiňují jako příklad takových opatření zastavení výplaty dividend, zpětné vymáhání variabilních složek odměn, rekapitalizaci od vlastníků nebo vstup nového investora, prodej obchodních částí nebo dceřiných společností, dobrovolná restrukturalizace závazků a zajištění dostatečného objemu diverzifikovaných zdrojů financování a objemu držených aktiv, která mohou být použita jako kolaterál.

¹³⁹ FSB (2012) uvádí, že zátěžové testy mohou obsahovat následující situace: vážné ztráty vzniklé neadekvátním chováním obchodníka, snížení ratingu, „run“ na banku, odchod kvalifikovaných pracovníků, výrazná deprecie USD nebo EUR, značný pokles HDP, kolaps globálních finančních trhů, výrazný pokles cen aktiv a jiné události s významným dopadem na kapitál a likviditu banky.

¹⁴⁰ FSB (2012) uvádí obvyklý počet indikátorů spouštějících ozdravný mechanismus mezi 3 a 7, přičemž se mezi nimi často vyskytují poměrové ukazatele zahrnující vlastní kapitál, výnosy a náklady banky, míra refinancování na mezibankovním trhu, úrokové sazby na mezibankovním trhu, výběry vkladů a odtoky likvidity, snížení ratingu, indikátory makroekonomického vývoje apod.

¹⁴¹ V USA krizový orgán nevypracovává plán řešení krize, ovšem systémově významné finanční instituce musí pravidelně předkládat plán řešení krize k posouzení FDIC (krizový orgán) a Fed, které v případě jeho nedostatečnosti mohou uvalit na instituci přísnější požadavky na kapitál, likviditu nebo páku, případně mohou instituci nařídít prodej majetkových účastí nebo jiných finančních investic.

V případě následného ukončení činnosti by nemělo dojít k ohrožení finanční stability. Řešení krize by mělo proběhnout bez využití *bail-out* opatření (především rekapitalizace a odkupu aktiv). Plán řešení krize se skládá z následujících částí:¹⁴²

- 1) **Strategie řešení krize**, která popisuje základní přístup k řešení solventnostních problémů příslušné banky, identifikuje její kritické funkce poskytované reálné ekonomice nebo celému finančnímu sektoru, jejichž životaschopnost je potřeba zachovat, a klíčová administrativní opatření a způsob, která k tomu budou použita. Strategii řešení krize schvaluje nejvyšší vedení bankovní skupiny a alespoň jednou ročně by měla projít revizí a opětovným schválením.
- 2) **Operační plán řešení krize** banky navazuje na strategii řešení krize a rozpracovává:
 - i. rozhodovací procesy pro výběr vhodného přístupu k řešení krize banky,
 - ii. popis kritických funkcí a jejich mapování k příslušným institucím a jejich organizačním jednotkám,
 - iii. administrativní opatření a způsoby jejich využití na úrovni jednotlivých institucí v rámci daného přístupu.

Dále by měl uvádět nutné kroky, které je třeba učinit v postupu řešení krize a jejich časovou posloupnost. Konkrétně může jít například o:

- iv. seznam instrumentů, které je třeba ocenit a metody ocenění,
- v. činnosti, pro něž je třeba najmout externí poradce,
- vi. kroky, které vyžadují souhlas dohledových orgánů, soudů nebo jiných třetích stran,
- vii. postupy pro zachování přístupu k platebním a IT systémům,
- viii. informační a datové požadavky na proces řešení krize,
- ix. smlouvy zabraňující okamžitému přerušení poskytování klíčových služeb instituci od skupiny a postupy k jejich nahrazení,
- x. pokyny pro komunikaci s vlastníky, zaměstnanci a veřejností apod.

3) Přeshraniční dohody na spolupráci (viz podkapitola 3.2.6)

Mechanismy řešení krize bank mohou být postaveny na dvou základních přístupech nebo jejich kombinaci. Při tzv. *single-point-entry* (SPE) přístupu jsou administrativní opatření uplatňována převážně na vrcholnou mateřskou nebo holdingovou společnost bankovní skupiny. Řešení krize banky vede domovský krizový orgán vrcholné mateřské společnosti, po ostatních dotčených krizových orgánech může být požadována podpora řešení krize v podobě statutárního *bail-in* nebo převodů aktiv a závazků dceřiných společností bankovní skupiny.

Efektivní aplikace SPE přístupu ovšem vyžaduje, aby vrcholná mateřská společnost disponovala dostatečnou kapacitou pro absorpci ztrát v podobě kapitálu nebo přednostního nezajištěného dluhu, který může být využit pro statutární *bail-in*. Mateřská společnost při spuštění plánu řešení krize tyto prostředky poskytne dle potřeby dceřiným společnostem v podobě rekapitalizace nebo dluhu podřízeného externím závazkům, čímž jsou na ni ve výsledku přenášeny jejich ztráty. Pokud by poskytování prostředků a sdílení ztrát v rámci skupiny bránilo národní legislativu nebo dohledové orgány, přístup SPE nelze použít. V tomto

¹⁴² Pro ilustraci lze nahlédnout na webové stránky Fed, který zveřejňuje části plánů řešení krize - <http://www.federalreserve.gov/bankinforeg/resolution-plans.htm>

přístupu při problémech jedné dceřiné společnosti dochází ke spuštění plánu řešení krize na úrovni celé skupiny.

V *multi-point-entry* (MPE) přístupu jsou administrativní opatření uplatňována několika krizovými orgány na větší počet společností bankovní skupiny. Krizový orgán vrcholné mateřské společnosti má koordinační úlohu a zajišťuje efektivní spolupráci jednotlivých krizových orgánů. Různé krizové orgány ovšem mohou použít odlišná administrativní opatření k vyřešení krize banky, ovšem při jejich výběru musí zvážit dopady účinků těchto opatření na ostatní instituce ve skupině. Při tomto přístupu může být bankovní skupina rozdělena na několik životaschopných částí, přičemž každý krizový orgán by měl poté na starost řešení své místně příslušné části bankovní skupiny.

Použití MPE přístupu je podmíněno strukturou bankovní skupiny složenou z několika právně, finančně a provozně relativně nezávislých celků nebo institucí. Z toho vyplývá, že mezi těmito nezávislými celky by nemělo docházet k rozsáhlému sdílení kritických funkcí nebo služeb poskytovaných v rámci bankovní skupiny. Při solventnostních problémech jednoho nezávislého celku nedochází ke spuštění plánu řešení krize ve zbylých částech bankovní skupiny.

Jak již bylo zmíněno v předešlé podkapitole, součástí vytváření ozdravných plánů a plánů řešení krize jsou simulace řešení krize. **Tyto simulace lze považovat za jeden z největších přínosů zavedení nových mechanismů, jelikož dochází k *ex-ante* identifikaci a ideálně i odstranění problémů, které by jinak mohly zabránit úspěšnému vyřešení krize banky nebo by ho výrazně prodražily či prodloužily.**

Kromě již zmíněných přeshraničních konfliktů v národních legislativách lze upozornit například na skutečnost, že při aplikaci statutárního *bail-in* (především při MPE přístupu) může dojít ke změně vlastnictví dceřiné společnosti a jejímu oddělení od skupiny. Pro tento případ musí být smluvně zajištěno, aby nedošlo k destabilizaci příslušné dceřiné společnosti ani její původní bankovní skupiny kvůli propojenosti na úrovni IT systémů nebo jiné provozní či obchodní závislosti. I z tohoto důvodu budou podle FDIC a BoE (2012) v USA a ve Velké Británii upřednostňovány postupy založené na SPE.

3.3 Nový mechanismus řešení krizí bank přijatý v USA

Marinč a Vlahu (2012) konstatují, že průběh finanční krize z roku 2008 ukázal, že USA disponovaly efektivním insolvenčním režimem pro malé komerční banky, ovšem postrádaly mechanismy pro řešení krizí systémových finančních institucí.

V červenci 2010 byl v reakci na finanční krizi přijat *Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act*, který přinesl významné reformy amerického finančního sektoru, v jejichž rámci byl zaveden i nový mechanismus pro řešení krize systémově významných finančních institucí, který splňuje standardy obsažené v *Key Attributes*.¹⁴³ Marinč a Vlahu (2012) uvádí, že nový zákon se snaží najít rovnováhu mezi cíli insolvenčního režimu, zákony na ochranu spotřebitele, stabilitou finančního systému a důvěrou veřejnosti.

Dodd Frank Act se vztahuje na **systémově významné bankovní holdingové společnosti a nebankovní finanční instituce se sídlem v USA**. Systémově významnou se

¹⁴³ Podle FSB (2014a) jsou USA a Japonsko jedinými zeměmi, které již plně implementovaly standardy obsažené v *Key Attributes* do svých mechanismů pro řešení krizí systémově významných bank.

automaticky stává každá banka s bilanční sumou nad 50 mld. USD a dále bankovní i nebankovní instituce, které tak vyhodnotí nově zřízená *Financial Stability Oversight Council* (FSOC) složená s vrcholných představitelů amerických dohledových a regulačních orgánů, včetně ministra financí. Na instituce vyhodnocené jako systémově významné se vztahují rozšířené obezřetnostní požadavky a dostávají se pod dohled Fed.

Systémově významné finanční instituce musí pravidelně předkládat plán řešení krize k posouzení FDIC a Fed, které v případě jeho nedostatečnosti mohou uvalit na instituci přísnější požadavky na kapitál, likviditu nebo páku, případně mohou instituci nařídít prodej majetkových účastí nebo jiných finančních investic.

Dodd-Frank Act dává americkým dohledovým orgánům k dispozici trojfázový před-insolvenční režim (tzv. *Early Remediation*, ER), v jehož rámci ovšem ještě nedochází k uvalení nucené správy:

- 1) Při počátečních problémech instituce může dohledový orgán požadovat omezení na výplaty zisku, akvizice společností a růst aktiv;
- 2) při dalším zhoršení finanční situace může uvalit limity na transakce se spřízněnými stranami a požadovat změny v managementu, rekapitalizaci ze soukromých zdrojů nebo prodeje aktiv;
- 3) třetí fáze nastává, pokud Fed vyhodnotí a FSOC schválí, že situace instituce představuje závažnou hrozbu pro finanční stabilitu systému a v takovém případě lze požadovat omezení nabídky finančních produktů, prodej aktiv, ukončení některých aktivit instituce nebo jejich převod pod nespřízněnou společnost.

Pokud se v před-insolvenčním režimu krizi americké finanční instituce vyřešit nepodaří, mohou Fed a FDIC¹⁴⁴ z vlastní iniciativy nebo na žádost ministra financí posoudit, zda byly naplněny následující spouštěcí podmínky nového mechanismu OLA:

- Finanční instituce je v defaultu nebo v ohrožení defaultem;
- řešení standardním insolvenčním režimem pro banky by ohrozilo stabilitu amerického finančního systému;
- neexistuje jiné řešení v rámci soukromého sektoru.¹⁴⁵

Na základě vydaného doporučení ministr financí posoudí naplnění spouštěcích podmínek a může rozhodnout se souhlasem představenstva instituce v krizi nebo příslušného soudu¹⁴⁶ o převedení finanční instituce pod nucenou správu FDIC, která plní v USA roli krizového orgánu (tzv. *Orderly Liquidation Authority*, OLA).

Edwards (2012) velmi negativně hodnotí, že *Dodd Frank Act* neobsahuje kvantitativní spouštěcí podmínky pro ER ani OLA režim (v porovnání s FDICIA, který je obsahoval) a neuvádí ani konkrétní formu nebo konkrétní požadavky, které by měl Fed při jejich tvorbě dodržet. Fed je tedy ponechána v této oblasti téměř absolutní volnost, v čemž Edwards (2012)

¹⁴⁴ Druhým posuzujícím orgánem je pro banky FDIC, pro nebankovní společnosti FSOC a pro pojišťovny FDIC ve spolupráci s ředitelem *Federal Insurance Office*.

¹⁴⁵ Kompletní seznam vyhodnocovaných skutečností pro rozhodnutí o spuštění nového mechanismu OLA lze nalézt v sekci 203 *Dodd-Frank Act*,

¹⁴⁶ Podle *Dodd-Frank Act*, sekce 202a) je příslušným soudem *United States District Court for the District of Columbia* mající na rozhodnutí lhůtu 24 hodin od obdržení ministrova návrhu. Pokud v této lhůtě nerozhodne, návrh je automaticky považován za schválený.

spatřuje riziko, že příslušné dohledové orgány nastaví pouze nekonkrétní podmínky spuštění a ve výsledku nebude docházet k včasnému spouštění režimů ER a OLA (riziko tzv. *regulatory forbearance*). Na druhou stranu je nutné uvést, že komplexnost systémově významných finančních institucí do značné míry omezuje aplikovatelnost kvantitativních spouštěcích podmínek.

Key Attributes netrvají na zavedení kvantitativních spouštěcích podmínek, ovšem požadují nastavení jasných standardů a vhodných kvalitativních i kvantitativních indikátorů, které by pomohly příslušným orgánům posoudit nutnost spuštění nových mechanismů. Pokud by Fed zavedl příliš obecné nebo otevřené spouštěcí podmínky nepodpořené sadou indikátorů, mohl by se dostat do rozporu s tímto požadavkem. **Přílišná diskrece dohledových a krizových orgánů v rozhodování o spuštění nových mechanismů a nekonkrétní nastavení podmínek spuštění se může ukázat jako významná slabina v aplikaci těchto mechanismů.**

Nový mechanismus OLA rozšiřuje pravomoci FDIC oproti původnímu insolvenčnímu režimu pro banky (viz podkapitola 3.1.1) a umožňuje jí využít všechna administrativní opatření uvedená v *Key Attributes* s výjimkou statutárního *bail-in*. **FDIC ovšem může dosáhnout stejného *bail-in* rekapitalizačního efektu vhodným použitím opatření prodeje aktiv a převodu závazků a založením překlenovací instituce** (viz níže).

FDIC a BoE (2012) uvádí, že nový mechanismus OLA je primárně postaven na SPE přístupu, při němž krizový orgán převezme kontrolu nad vrcholnou holdingovou společností bankovní skupiny. Pro USA je typická existence vrcholných bankovních holdingových společností s následující strukturou - na aktivech vykazují majetkové podíly v dceřiných společnostech a úvěry dceřiným společnostem, na pasivech emitované akcie a další zdroje financování od věřitelů.

Z vrcholné holdingové společnosti budou při řešení krize její účasti v dceřiných společnostech a vnitroskupinové úvěry převedeny do překlenovací instituce společně s částí financování od věřitelů. Po dokončení tohoto převodu aktiva překlenovací instituce výrazně převyší převedené závazky, což vyvolá požadovaný rekapitalizační efekt. Tato instituce ovšem musí svým věřitelům vydat nové cenné papíry (akcie a případně i dluhopisy).

Likviditu vzniklé překlenovací instituce může FDIC podpořit poskytnutím garancí na závazky z prostředků nově zřízeného *Orderly Liquidation Fund* (OLF, fond zřízený při ministerstvu financí) financovaného finančními institucemi. Vzhledem k předpokládané vysoké kapitálové vybavenosti instituce a případným zárukám od OLF by mělo dojít k obnově důvěry finančních trhů i veřejnosti a zlepšení přístupu k financování na mezibankovním nebo kapitálovém trhu.¹⁴⁷ Vnitroskupinové půjčky poskytnuté dceřiným společnostem mateřskou společností mohou být smluvně konvertovány na kapitál nebo odepsány kvůli jejich rekapitalizaci. Překlenovací instituce též může rekapitalizovat dcery z nově získaných zdrojů.

V původní holdingové společnosti pod nucenou správou FDIC bude ponechán vlastní kapitál, podřízené závazky a případné další nezajištěné cizí zdroje. Následně dojde k likvidaci této společnosti, při níž budou pokryty vzniklé ztráty vlastním kapitálem, podřízeným dluhem a přednostním nezajištěným dluhem; zbývající věřitelé poté obdrží akcie nové překlenovací instituce nebo konvertibilní dluhopisy.

¹⁴⁷ Překlenovacích institucí může být založen i větší počet, což dává FDIC možnost provést žádoucí rozdělení systémově významné bankovní skupiny na menší části, jejichž případná budoucí krize by byla snadněji řešitelná.

Spuštění nového mechanismu OLA tedy pravděpodobně povede k „vymazání“ původních akcionářů a jejich nahrazení původními věřiteli, podobně jako při uplatnění statutárního *bail-in*. Vzhledem k tomuto faktu FSB (2014a) nepovažuje absenci statutárního *bail-in* v americkém mechanismu pro řešení krize systémově významných finanční institucí za problém. V průběhu řešení krize se předpokládá pozastavení burzovního obchodování cenných papírů emitovaných vrcholnou holdingovou společností.

Ukončení používání nových mechanismů bude mít podobu převodu jedné nebo více překlenovacích institucí ze správy FDIC do soukromých rukou nebo jejich prodeje. Převod ovšem může být podmíněn dohodou s novými vlastníky (původními věřiteli) na restrukturalizaci, která zajistí, že vzniklé subjekty budou v budoucnu řešitelné bez nutnosti využití veřejných prostředků. Zároveň by mělo dojít k obnovení obchodování cenných papírů emitovaných nově vzniklými institucemi na burze.

3.4 Nové mechanismy řešení krizí bank v EU

Na úrovni Evropské unie došlo v reakci na finanční krizi 2008 k rozsáhlým změnám v bankovní regulaci a dohledu, jejichž součástí bylo i přijetí harmonizovaného právního rámce pro řešení krizí bank. Na úrovni eurozóny došlo ke vzniku bankovní unie a jednotného mechanismu řešení krizí bank. V současnosti má regulatorní a dohledová politika v EU následující podobu:

- 1) Základem je tzv. *Single Rule Book* (SRB) zahrnující sekundární legislativu, která harmonizuje regulaci úvěrových institucí a investičních podniků ve všech členských státech EU. Do SRB lze zahrnout:
 - Nařízení č. 575/2013 (CRR) a směrnici 2013/36/EU (CRD IV) obsahující **legislativní podobu regulatorních pravidel *Basel III*** (viz podkapitola 1.1.3);
 - směrnici 2014/49/EU (tzv. *Deposit Guarantee Scheme*, DGS) harmonizující **pojištění vkladů na úrovni EU**, zachovávající limit 100 tis. EUR na vkladatele v jedné bance a zkracující časový interval výplaty na 7 dní; příspěvky budou vybírány v objemu 0,8% z pojištěných vkladů po 10 let - pokud by aktuální objem nepostačoval pro výplatu, budou zavedeny následné zvýšené příspěvky;
 - směrnici 2014/59/EU (tzv. *Bank Recovery and Resolution Directive*, BRRD) upravující **mechanismy řešení krizí úvěrových institucí a významných investičních společností**.
- 2) Na úrovni eurozóny došlo k vytvoření bankovní unie a s ní souvisejícímu zavedení:
 - Nařízení č. 1024/2013¹⁴⁸ zavádějící **jednotný rámcový dohled ECB** (tzv. *Single Supervisory Mechanism*, SSM) nad všemi úvěrovými institucemi povolenými v členských státech eurozóny. ECB převzala výkon přímého dohledu nad systémově významnými bankami od listopadu 2014¹⁴⁹; nesystémové banky jsou

¹⁴⁸ NAŘÍZENÍ RADY (EU) č. 1024/2013 ze dne 15. října 2013, kterým se Evropské centrální bance svěřují zvláštní úkoly týkající se politik, které se vztahují k obezřetnostnímu dohledu nad úvěrovými institucemi

¹⁴⁹ ECB převzala přímý dohled nad systémovými bankami s bilanční sumou nad 30 mld. EUR nebo s větším než 20% podílem bilanční sumy na HDP domovského státu a také bankami, kterým byla poskytnuta podpora z veřejných zdrojů (pro přesnější definici viz čl. 6, odst. 4 nařízení č. 1024/2013). Zavedení jednotného dohledu předcházelo provedení zátěžových testů všech bank přecházejících pod přímý dohled ECB.

dohlíženy národními dohledovými orgány, ovšem ECB může kdykoliv ad hoc převzít dohled i nad nesystémovou bankou. Dobrovolně se k dohledu ECB mohou přihlásit i další členské státy EU, které nejsou členy eurozóny.

- Nařízení č. 806/2014¹⁵⁰ a související mezivládní dohoda (tzv. *Intergovernmental Agreement*, IGA) zavádějící **jednotný mechanismus řešení krizí úvěrových institucí** (tzv. *Single Resolution Mechanism*, SRM), který navazuje na BRRD a na území států eurozóny vytváří institucionální a finanční zázemí pro její uplatňování - v rámci SRM dochází ke zřízení nadnárodního krizového orgánu (tzv. *Single Resolution Board*, SRB) a krizového fondu (tzv. *Single Resolution Fund*, SRF).

Směrnice BRRD je plně kompatibilní s *Key Attributes* a zavádí závazné minimální standardy, které musí být transponovány členskými státy do národních mechanismů pro řešení krizí bank. Členským státům EU není bráněno zakomponovat do národních mechanismů (insolvenčních režimů) pro banky dodatečné prvky pokud budou v souladu s BRRD.

BRRD ukládá členským státům EU povinnost zřídit **krizový orgán**¹⁵¹, kterému bude svěřena pravomoc použít administrativní opatření v rámci nových mechanismů pro řešení krizí bank. Krizovým orgánem lze ustavit centrální banku, ministerstvo financí nebo jiné ekonomické ministerstvo a další regulatorní orgány nebo orgány veřejné správy. Výjimečně může být krizovým orgánem ustaven dohledový orgán, ovšem musí být zajištěna jejich vzájemná nezávislost (oddělení personální, fyzické atd.), jelikož některé postupy v BRRD jsou založeny na částečné vzájemné kontrole činností dohledového a krizového orgánu. Krizový orgán musí disponovat dostatečnou odborností, zdrojovou a provozní kapacitou pro řešení krize – EBA vytvoří ve spolupráci s dohledovými a krizovými orgány upřesňující normy.

Pro usnadnění koordinace, přípravy a rozhodování o ozdravných plánech, plánech řešení krize, spuštění mechanismu řešení krize, programu řešení krize, podle něhož bude konkrétní vzniklá krize řešena, a pro další schvalovací a rozhodovací procesy vztahující se ke konkrétní bankovní skupině BRRD zřizuje platformu s názvem **kolegium k řešení krize** složené ze zástupců příslušných národních krizových orgánů, dohledových orgánů (a centrálních bank), příslušných ministerstev a fondů pojištění vkladů. Kolegium k řešení krize je obdobou *Crisis Management Group* (CMG), jejíž zřízení pro každou systémově významnou banku doporučují *Key Attributes*.

Evropskému orgánu **EBA jsou svěřeny významné pravomoci** v oblastech (i) vydávání závazných rozhodnutí při sporech národních dohledových a krizových orgánů a (ii) vypracování upřesňujících technických a regulačních norem a obecných pokynů, na něž se BRRD v mnoha

¹⁵⁰ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 806/2014 ze dne 15. července 2014, kterým se stanoví jednotná pravidla a jednotný postup pro řešení krize úvěrových institucí a některých investičních podniků v rámci jednotného mechanismu pro řešení krizí a Jednotného fondu pro řešení krizí a mění nařízení (EU) č. 1093/2010

¹⁵¹ Evropská legislativa používá pojem „orgán příslušný k řešení krize“ (*resolution authority*). FSB, IMF a další mezinárodní instituce též pracují s anglickým pojmem „*resolution authority*“.

případech odkazuje. Většina těchto norem nebyla dokončena a předložena ke schválení Evropské komisi v době psaní této práce.¹⁵²

3.4.1 Působnost BRRD

BRRD upravuje postupy pro řešení krize následujících institucí sídlících na území některého z členských států EU:

- a) **úvěrových institucí a investičních podniků** (investičních bank);
- b) **mateřských a dceřiných společností** výše zmíněných institucí v podobě:
 - finanční holdingové společnosti,
 - smíšené finanční holdingové společnosti nebo
 - holdingové společnosti se smíšenou činností;
- c) některých dalších dceřiných společností výše zmíněných institucí, které podléhají dohledu na konsolidovaném základě podle CRR / CRD IV a
- d) **poboček** všech výše zmíněných institucí operujících i mimo území EU.¹⁵³

Jelikož BRRD nevylučuje ze své působnosti systémově nevýznamné instituce, členské státy EU by při transpozici do svých národních insolvenčních režimů měly **umožnit aplikaci nových mechanismů i v případě krize malé nebo středně velké banky**. U takové banky by ovšem krizový orgán nemusel požadovat tvorbu ozdravného plánu a vytvářet plán řešení krize (viz podkapitola 3.4.2)

BRRD se nevztahuje na pojišťovny, penzijní fondy ani na instituce finanční infrastruktury a to ani v případě, že jsou mateřskou nebo dceřinou společností úvěrové instituce nebo investičního podniku.¹⁵⁴ Tyto instituce ovšem mohou být přímo ovlivněny aplikací ozdravného mechanismu nebo mechanismu řešení krize na propojenou úvěrovou instituci nebo investiční podnik.

3.4.2 Ozdravné plány a plány řešení krize podle BRRD

Ozdravné plány vypracovávají podle BRRD na skupinové bázi všechny vrcholné mateřské společnosti a na individuální bázi systémově významné instituce na území daného státu¹⁵⁵, instituce nepodléhající dohledu na konsolidované bázi a instituce vyloučené ze skupinového plánu. Požadavek na vypracování skupinového nebo individuálního ozdravného

¹⁵² Pro aktuální stav jednotlivých norem připravovaných EBA viz - <http://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/recovery-and-resolution/-/activity-list/pPtPvnn3MhOm/more>

¹⁵³ Pro definice některých výše zmíněných institucí viz poznámku pod čarou v podkapitole 1.2.2 anebo čl. 4 odst. 1 Nařízení č. 575/2013 (CRR)

¹⁵⁴ Například *Dodd Frank Act* přijatý v USA umožňuje FDIC řešit krizi i nebankovních institucí včetně pojišťoven, penzijních fondů a institucí finanční infrastruktury.

Za instituce finanční infrastruktury *Key Attributes* považují platební systémy, vypořádací systémy, centrální depozitáře cenných papírů, centrální protistrany, registry obchodních údajů (*trade repositories*) apod.

¹⁵⁵ Za systémově významné jsou podle čl. 4, odst. 10 směrnice 2014/59/EU (BRRD) považovány instituce s bilanční sumou vyšší než 30 mld. EUR nebo s větším než 20% podílem bilanční sumy na HDP domovského státu (pokud jejich bilanční suma není nižší než 5 mld. EUR).

plánu vychází od příslušného dohledového orgánu¹⁵⁶, který přizpůsobí požadovaný obsah a rozsah plánu systémovému významu skupiny nebo instituce.

Dohledový orgán, který zadal požadavek na vypracování, následně posoudí adekvátnost předloženého ozdravného plánu s ohledem na efektivnost a proveditelnost opatření a to i v podmínkách finanční krize - v souladu s metodikou FSB budou ozdravné plány obsahovat zátěžové scénáře, jejichž zadání a rozsah upřesní EBA ve spolupráci s *European Systemic Risk Board* (ESRB). Dohledový orgán též zhodnotí, zda struktura kapitálového vybavení a financování dané instituce odpovídají složitosti její organizační struktury a jejímu rizikovému profilu. Krizový orgán následně posoudí vliv ozdravného plánu na řešitelnost krize instituce.

V případě zjištěných nedostatků je instituce požádána o předložení opraveného ozdravného plánu nebo zapracování konkrétních změn. Při nemožnosti opravy ozdravného plánu může dohledový orgán požadovat změny v podnikání dané instituce.¹⁵⁷ K pravidelné aktualizaci ozdravných plánů by mělo docházet alespoň jednou ročně nebo při významné externí nebo interní změně.

Skupinový ozdravný plán, jeho případné opravy a povinnost pro některou instituci vypracovat individuální ozdravný plán (např. z důvodu odstoupení instituce od skupinového plánu) jsou posuzovány v kolegiu dohledových orgánů vedeném skupinovým dohledovým orgánem, který by měl na rozhodnutí dosáhnout shody s národními dohledovými orgány států, v nichž skupina významně působí, do 4 měsíců od předložení plánu. Dohledové orgány se mohou v případě sporu obrátit na EBA, která vydá do 1 měsíce od podání žádosti v dané věci závazné rozhodnutí.¹⁵⁸ Pokud není dosaženo shody a EBA nevydá závazné rozhodnutí, platí obecný princip, že záležitosti týkající se skupinového plánu rozhoduje skupinový orgán a záležitosti spojené s individuálními plány rozhodují příslušné národní orgány.

Ozdravné plány by měly obsahovat indikátory spuštění jednotlivých opatření, která skupina nebo instituce použije pro vyřešení svých likvidních nebo solventnostních problémů.¹⁵⁹ Zahrnuta by měla být i opatření, jež by instituce přijala v případě spuštění režimu včasného zásahu (viz níže). Indikátory mohou být kvalitativní i kvantitativní, ovšem musí být snadno sledovatelné a pro jejich průběžné sledování je instituce povinna zavést adekvátní mechanismy.

Plány řešení krize vypracovávají příslušné krizové orgány na základě informací, které jsou jim úvěrové instituce a další instituce v působnosti BRRD povinny poskytnout. Skupinové plány řešení krize jsou vypracovávány a konzultovány v kolegiích pro řešení krize. Individuální plány řešení krize tvoří krizové orgány pro systémově významné instituce a instituce, které nepodléhají dohledu na konsolidovaném základě nebo byly vyloučeny z působnosti skupinového plánu.

¹⁵⁶ Požadavek na vypracování skupinového ozdravného plánu vychází od skupinového dohledového orgánu realizujícího dohled nad skupinou na konsolidovaném základě, požadavek na vypracování individuálního ozdravného plánu vychází od dohledového orgánu realizujícího dohled na individuální bázi.

¹⁵⁷ Dohledový orgán může požadovat, aby instituce: a) snížila svůj rizikový profil, včetně likviditního rizika; b) umožnila včasná rekapitalizační opatření; c) přezkoumala svou strategii a strukturu; d) změnila strategii financování tak, aby zvýšila odolnost hlavních linií podnikání a zásadních funkcí; e) změnila svou strukturu správy a řízení.

¹⁵⁸ Tato pravomoc vychází z čl. 19 odst. 3 NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1093/2010 ze dne 24. listopadu 2010, o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro bankovníctví).

¹⁵⁹ Výčet informací, které by měl ozdravný plán obsahovat, lze nalézt v příloze A směrnice 2014/59/EU (BRRD).

Pro účely přípravy skupinového plánu řešení krize vrcholná mateřská instituce shromáždí materiály od institucí ve skupině a následně je předá svému národnímu krizovému orgánu (který je též skupinovým krizovým orgánem). Skupinový krizový orgán, který plní vedoucí a koordinační úlohu při přípravě skupinového plánu, obdržené informace poskytne jednotlivým národním krizovým orgánům a dohledovým orgánům přinejmenším v rozsahu relevantním pro příslušnou dceřinou společnost nebo významnou pobočku.

Plán řešení krize obsahuje relevantní informace o instituci, jejích funkcích, činnostech a podmínkách, za nichž budou opatření pro řešení krize použita. Jeho jádro tvoří popis různých krizových scénářů a nutných kroků pro vyřešení krize, včetně administrativních opatření, které krizový orgán může pro řešení krize skupiny nebo instituce použít.¹⁶⁰ Obsah a rozsah plánu řešení krize by měl být přizpůsoben systémové významnosti skupiny nebo instituce.

Plán řešení krize nesmí předpokládat financování nouzovými úvěry nebo jinou nestandardní likvidní podporu poskytnutou centrální bankou ani jinou formu veřejné podpory s výjimkou použití krizového fondu nebo fondu pojištění vkladů k financování řešení krize. (Analýzu využití standardních úvěrů od centrální banky a finančních nástrojů, které mohou být poskytnuty jako zajištění, by naopak obsahovat měl.)

Nedílnou součástí plánu řešení krize je **přezkum řešitelnosti skupiny nebo instituce** a seznam případných požadavků na zlepšení její řešitelnosti. Skupina nebo instituce je dle BRRD způsobilá pro řešení krize, pokud jsou krizové orgány schopny likvidovat v běžném insolvenčním řízení subjekty skupiny nebo řešit jejich krizi použitím administrativních opatření pro řešení krize s cílem zajistit kontinuitu významných činností a funkcí a přitom v co nejvyšší míře zabránit nepříznivým důsledkům pro finanční systém.

K posouzení řešitelnosti skupiny nebo instituce dochází současně s posouzením a schválením navrhovaného skupinového nebo individuálního plánu řešení krize. Posouzení řešitelnosti skupiny a aktualizace plánu řešení krize by měly proběhnout alespoň jednou ročně nebo při každé významné změně. Posouzení řešitelnosti skupiny a schválení skupinového plánu řešení krize provádí společně krizové orgány vedené skupinovým krizovým orgánem, který předkládá navrženou podobu skupinového plánu k projednání na kolegiu k řešení krize (viz níže). Schvalovací principy jsou obdobné jako ty v kolegiu dohledových orgánů při posuzování ozdravných plánů, ovšem zde rozhodují krizové orgány. Schválený skupinový plán řešení krize nesmí narušovat fiskální stabilitu žádného členského státu EU.

Pokud jsou nalezeny překážky v řešitelnosti krize skupiny nebo instituce, požaduje příslušný krizový orgán po skupině nebo instituci předložení návrhu nápravných opatření nebo ukládá konkrétní požadavky na provedení nápravy.¹⁶¹

V nekrizovém období mohou instituce v rámci skupiny uzavřít **dohodu o vnitroskupinové finanční podpoře**, která by byla uplatňována při mechanismu včasného zásahu a při řešení krize skupiny. Dohodu schvaluje skupinový orgán dohledu, který ji předloží

¹⁶⁰ Pro více podrobností o konkrétním obsahu plánu řešení krize viz podkapitolu 3.2.7 nebo čl. 10, odst. 7 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

¹⁶¹ Tato nápravná opatření mohou podle čl. 15, odst. 7 směrnice 2014/59/EU (BRRD) zahrnovat: revizi smluv o vnitroskupinovém financování a zajištění dostupnosti poskytovaných služeb pro fungování instituce; omezení individuální nebo celkové expozice; prodej konkrétních aktiv; omezení v činnostech, produktech nebo oborech podnikání; poskytnutí dodatečných informací; změny v právní nebo provozní struktuře instituce; požadavek na založení finanční holdingové společnosti v určitém státě; požadavek na vydání způsobilých závazků (pro statutární *bail-in*) apod.

též ostatním národním dohledovým orgánům; dále musí být schválena akcionáři všech institucí a předána krizovým orgánům. Konkrétní poskytnutí vnitroskupinové finanční podpory musí před jeho realizací ještě znovu schválit příslušný dohledový orgán.

3.4.3 Spouštěcí podmínky mechanismů BRRD

BRRD podobně jako mechanismus řešení krize v USA obsahuje několikafázový před-insolvenční režim. Při naplnění **spouštěcích podmínek pro opatření z ozdravného plánu** je konečné rozhodnutí o aplikaci ozdravných opatření na vedoucím orgánu příslušné instituce. Během aplikace ozdravných opatření zůstává instituce pod kontrolou vedoucího orgánu a vlastníků, kteří mají plnou zodpovědnost za její fungování. Dohledový orgán monitoruje finanční situaci, případně dává doporučení a vyhodnocuje dostatečnost přijatých ozdravných opatření.

Pokud vlivem zhoršující se finanční situace instituce porušuje nebo v blízké budoucnosti pravděpodobně poruší regulatorní požadavky obsažené v CRR / CRD IV, BRRD, MiFID 2¹⁶² nebo MiFIR¹⁶³, může dohledový orgán v rámci **režimu včasného zásahu** (tzv. *early intervention*) uložit instituci provedení konkrétního ozdravného opatření. EBA v současnosti vyvíjí indikátory spuštění režimu včasného zásahu, které budou navázány na jednotný rámec pro dohledový proces v EU (SREP).¹⁶⁴

V případě značného zhoršení finanční situace nebo závažné porušení regulatorních předpisů, kdy k nápravě nepostačuje opatření včasného zásahu, může dohledový orgán požadovat **výměnu vrcholného managementu**. Nové obsazení vedoucího orgánu je voleno podle národní legislativy a stanov společnosti, ovšem podléhá schválení dohledového orgánu. V případě, že je dohledový orgán přesvědčen o nedostatečnosti výměny managementu může jmenovat nejvýše na dobu 1 roku **dočasného správce**, který sám nebo ve spolupráci s vrcholným managementem řídí instituci.

BRRD respektuje požadavek *Key Attributes*, že ke **spuštění mechanismu řešení krize** by mělo dojít před rozvahovou nesolventností a před vyčerpáním kapitálu instituce. Zároveň pro spuštění mechanismu řešení krize není podmínkou předchozí aplikace ozdravných opatření.

Mechanismus řešení krize spouští krizový orgán, pouze pokud se domnívá, že byly splněny všechny následující podmínky:

- a) Dohledový orgán po konzultaci s krizovým orgánem vyhodnotí, že **instituce je v selhání nebo její selhání je pravděpodobné** (toto vyhodnocení může provést i krizový orgán); za takovou je instituce považována, **pokud nastala nebo v blízké budoucnosti pravděpodobně nastane některá z následujících situací:**
 - o instituce poruší požadavky pro povolení pokračování v činnosti způsobem, který by odůvodnil odebrání povolení (licence) dohledovým

¹⁶² SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů

¹⁶³ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 600/2014 ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů

¹⁶⁴ *European supervisory review and examination process (SREP) framework*

Zdroj: <https://www.eba.europa.eu/-/eba-consults-on-triggers-for-early-intervention-and-resolution>

- orgánem (včetně pravděpodobných budoucích ztrát, které by vyčerpaly její kapitál)
 - aktiva držaná institucí jsou nižší než její pasiva;
 - instituce není schopna splácet své dluhy nebo jiné závazky nebo
 - instituci je nutné poskytnout mimořádnou veřejnou podporu.
- b) **není pravděpodobné, že by selhání instituce v přiměřené lhůtě zabránila alternativní opatření** soukromého sektoru nebo opatření dohledového orgánu (včetně režimu včasného zásahu) a
- c) aplikace administrativních opatření k řešení krize je nezbytná ve veřejném zájmu.

Jinými slovy **v první instanci dohledový orgán posuzuje naplnění první spouštěcí podmínky, přičemž hodnotí především likviditu a solventnost instituce včetně její schopnosti pokračovat v činnosti** bez poskytnutí záchranných ekonomických opatření veřejným sektorem a na tomto hodnocení spolupracuje s krizovým orgánem. Základ pro naplnění první spouštěcí podmínky nedává poskytnutí záchranných ekonomických opatření solventní instituci.¹⁶⁵ **Krizový orgán následně v druhé instanci rozhoduje o míře naplnění všech podmínek pro spuštění mechanismů řešení krize.** Toto dvouinstanční posouzení může do jisté míry omezit prodlení ve spuštění mechanismů (riziko tzv. *regulatory forbearance*), jelikož se rozhodovacího procesu účastní dva nezávislé orgány, které jsou na sebe nuceny reagovat.

BRRD obsahuje v porovnání s *Dodd Frank Act* podrobnější vymezení, za jakých okolností lze instituci označit za „v selhání“, a podobně jako britský insolvenční režim SRR se odvolává na porušení regulatorních podmínek pro povolení pokračování v činnosti. EBA připravuje technickou normu, která by určovala metodiku pro posouzení první spouštěcí podmínky i podle indikátorů sledovaných v rámci SREP.¹⁶⁶ I přesto lze BRRD kritizovat, podobně jako Edwards (2012) kritizuje *Dodd Frank Act*, že neobsahuje kvantitativní spouštěcí podmínky nebo alespoň kvantitativní indikátory a ani neudává povinnost jejich použití, což ponechává přílišnou diskreci v rozhodování krizového a dohledového orgánu o spuštění mechanismu řešení krize a může přispět k netransparentnosti a nejednotnosti rozhodování jednotlivých národních orgánů.

S přihlédnutím ke komplexnosti a různorodosti bankovních skupin se jako nejlepší řešení dle autora názoru jeví, aby **krizové orgány používaly při tvorbě plánů řešení krize jednotnou sadu kvantitativních indikátorů spuštění mechanismu pro řešení krize¹⁶⁷, jejichž kritické hodnoty by mohly být individualizovány pro každou skupinu nebo instituci v závislosti na jejím obchodním modelu a dalších charakteristikách.** Dohledový orgán by měl při dosažení kritických hodnot povinnost vyhodnotit naplnění první spouštěcí podmínky a řádně odůvodnit případné rozhodnutí o jejím nenaplnění. Takové nezávislé nastavení kvantitativních indikátorů krizovým orgánem by dále omezilo možnost prodlení v rozhodnutí dohledového orgánu (riziko tzv. *regulatory forbearance*).

¹⁶⁵ Detailnější popis takových situací obsahuje čl. 32, odst. 4 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

¹⁶⁶ Zdroj: <https://www.eba.europa.eu/-/eba-consults-on-triggers-for-early-intervention-and-resolution>

¹⁶⁷ Např.: regulatorními pravidly požadovaných ukazatelů, poměrových ukazatelů solventnosti používaných EBA (viz podkapitola 1.1.3) nebo dalších indikátorů sledovaných v rámci SREP.

Národní legislativa může vyžadovat, aby **spuštění mechanismu řešení krize podléhalo schválení soudem**, který ovšem musí případné nesouhlasné stanovisko vydat do 24 hodin (při marném uplynutí lhůty je spuštění považováno za schválené). Následně lze žádat o zrušení režimu, ovšem úkony v něm provedené nebudou zpětně rušeny (pokud byly provedeny v dobré víře) a poškozenému vznikne nárok na finanční odškodnění z krizového fondu.

BRRD umožňuje též **nezávisle na použití mechanismu řešení krize**, aby krizový nebo dohledový orgán provedly zjištění, že instituce splnila podmínky pro spuštění mechanismu řešení krize nebo již není životaschopná a následně může krizový orgán uplatnit statutární *bail-in* na všechny složky regulatorního kapitálu podle CRR / CRD IV pro obnovení její životaschopnosti nebo předtím, než jí bude poskytnuta jiná forma veřejné podpory například podle sdělení ke krizi (viz podkapitola 2.2.5).¹⁶⁸

3.4.4 Mechanismus pro řešení krize podle BRRD

Po spuštění mechanismu pro řešení krize je příslušná instituce umístěna do nucené správy a krizový orgán jmenuje zvláštního správce, který nad institucí přebírá kontrolu a získává pravomoci vedoucího orgánu i akcionářů. Zvláštní správce je výkonným manažerem, který řídí instituci a aplikuje administrativní opatření pro řešení dle rozhodnutí krizového orgánu. Alternativně se krizový orgán může rozhodnout pro řešení krize formou exekutivních nařízení bez převzetí kontroly nad institucí v krizi. Činnost krizového orgánu v obou případech **směřuje k dosažení následujících cílů** obsažených v čl. 31, odst. 1 BRRD, přičemž všechny cíle mají stejnou důležitost:

- zajistit kontinuitu zásadních funkcí;
- zabránit významným nepříznivým důsledkům pro finanční systém (zabránit šíření krize a udržet tržní disciplíny);
- chránit veřejné finanční prostředky;
- chránit drobné vkladatele a investory;
- chránit finanční prostředky a aktiva klientů.

Při dosahování výše uvedených cílů se krizový orgán snaží **minimalizovat náklady na řešení krize a zabránit snižování hodnoty instituce**, jež není nezbytné pro dosažení cílů řešení krize. Krizový orgán může porušit vnitrostátní právo nebo vnitřní stanovy instituce pokud je to nezbytné k dosažení cílů řešení krize. Některé kroky krizového orgánu ovšem podléhají schválení dohledového orgánu.

Po spuštění mechanismu pro řešení krize, ovšem ještě před přijetím administrativních opatření, je nutné provést **nezávislé ocenění aktiv a závazků** za účelem potvrzení naplnění spouštěcích podmínek a pro posouzení rozsahu případného uplatnění statutárního *bail-in*, určení výše protiplnění za poskytnutí administrativních opatření a především, aby bylo zajištěno, že v době použití opatření budou realizovány všechny ztráty instituce. Toto ocenění doplňuje aktuální rozvahu, analýzu a odhad účetní hodnoty aktiv a účetní evidenci závazků, v níž se ke každému závazku uvede pořadí vypořádání a předpokládané uspokojení v běžném insolvenčním

¹⁶⁸ Pro více informací viz čl. 59 – 62 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

řízení. Při nesplnění všech požadavků BRRD na ocenění jde o ocenění prozatímní a musí být vytvořena rezerva na budoucí realizaci ztrát.¹⁶⁹

Krizové a dohledové orgány v rámci kolegia pro řešení krize posoudí vzniklou krizi instituce nebo skupiny a krizové orgány následně rozhodnou, v závislosti na charakteru krize a dostupnosti skupinového plánu řešení krize a vnitroskupinových dohod o finanční podpoře, zda uplatní SPE nebo MPE přístup. Při SPE přístupu skupinový krizový orgán řídí celý proces řešení krize skupiny jako celku na základě skupinového plánu řešení krize a převážná část administrativních opatření je uplatňována na vrcholnou mateřskou nebo holdingovou instituci. V případě použití MPE přístupu postupují jednotlivé instituce podle skupinových plánů pro příslušnou část skupiny nebo podle individuálních plánů řešení krize a proces je řízen příslušnými národními krizovými orgány, které koordinují svou činnost v kolegiu pro řešení krize.

V případě řešení krize na úrovni skupiny (SPE přístup) rozhodují krizové orgány v rámci kolegia pro řešení krize o **schválení programu řešení krize** založeném na skupinovém plánu řešení krize a **plánu financování**. Tento mechanismus na úrovni skupiny je spuštěn i v případě, že se jedná o krizi jedné instituce (dceřiné společnosti) - příslušný krizový orgán informuje skupinový krizový orgán, že došlo k naplnění podmínek spuštění, a ten informuje kolegium pro řešení krize. Příslušný národní krizový orgán má ovšem pravomoc prosadit aplikaci individuálního plánu pro řešení krize, na jehož základě bude schválen program řešení krize.

Krizový orgán disponuje následujícími administrativními opatřeními pro řešení krize instituce:

- 1) **Rekapitalizace z vnitřních zdrojů** (tzv. *bail-in tool*) představující pravomoc krizového orgánu použít statutární *bail-in* na složky regulačního kapitálu a způsobilé závazky (viz podkapitola 3.4.5)
- 2) **Nástroj převodu činnosti** (tzv. *sale of business tool*) jehož podstata spočívá v převodu nebo prodeji vlastních akcií a jiných majetkových účastí a všech nebo některých aktiv a závazků soukromému zájemci, který není překlenovací institucí. Obchodní podmínky převodu nebo prodeje musí odpovídat provedenému ocenění (cena by neměla být nižší než čistá hodnota aktiv instituce). Soukromý zájemce je považován za pokračování původní instituce a musí mu být zaručena stejná práva, která tato instituce měla k převedeným aktivům, právům nebo závazkům. Soukromému zájemci musí být též zachováno členství v platebních a zúčtovacích systémech a systémech vypořádání, burzách cenných papírů, v systémech pro odškodnění investorů a systémech pojištění vkladů a přístup k nim za předpokladu, že splňuje kritéria pro členství a účast v těchto systémech – pokud kritéria okamžitě po prodeji nesplňuje, měla by mu být udělena výjimka na dobu nepřesahující 24 měsíců.¹⁷⁰
- 3) **Nástroj překlenovací instituce** (tzv. *bridge institution tool*) jehož podstata spočívá v převodu nebo prodeji vlastních akcií a jiných majetkových účastí a všech nebo některých aktiv a závazků do překlenovací instituce za účelem udržení zásadních funkcí nebo činností, které původní instituce vykonávala. Pro překlenovací instituci platí stejná

¹⁶⁹ Více informací o ocenění viz čl. 36 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

¹⁷⁰ Pro více informací viz podkapitola 3.2.3 nebo čl. 38 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

pravidla o zachování členství v provozních systémech jako pro soukromého zájemce při použití nástroje převodu činnosti.

Překlenovací instituce je zčásti nebo plně vlastněna jedním nebo více veřejnými orgány (většinou krizový orgán, krizový fond anebo FPV) a ovládána krizovým orgánem, který schvaluje obsah jejích zakládacích dokumentů, členy vrcholného vedení, jejich odpovědnosti a odměny a strategii fungování a rizikový profil instituce. Překlenovací instituce je zřízena za účelem dočasného převodu a správy aktiv a pasiv původní instituce, přičemž hodnota (určená nezávislým oceněním) převáděných pasiv nesmí překročit hodnotu převáděných aktiv. Převezená aktiva a závazky mohou být po vyřešení krize prodány zpět původní instituci nebo soukromému zájemci. Překlenovací instituci dohledový orgán vydá povolení (licenci) podle CRD IV, musí splňovat regulační požadavky CRR/CRD IV a vztahuje se na ni související obezřetnostní dohled.

Její provoz by měl být ukončen do dvou let od posledního převodu, ovšem BRRD povoluje krizovému orgánu prodloužení této lhůty po řádném zdůvodnění. K ukončení činnosti překlenovací instituce dochází po vypršení lhůty pro její existenci, po jejím sloučení se soukromým subjektem, prodejem všech jejích aktiv a závazků nebo její likvidací.¹⁷¹

- 4) **Nástroj oddělení aktiv** (tzv. *asset separation tool*) představuje pravomoc krizového orgánu převádět aktiva, práva nebo závazky instituce v režimu řešení krize nebo překlenovací instituce na jednu nebo více společností pro správu aktiv. Na základě nezávislého ocenění převáděných aktiv a závazků se určí výše protiplnění, které obdrží původní instituce, přičemž jako protiplnění mohou být poskytnuty též dluhopisy společnosti pro správu aktiv. Protiplnění ovšem může být i záporné a v takovém případě původní instituce platí za poskytnutí tohoto opatření.

Společnost pro správu aktiv (tzv. *asset management vehicle*, alternativně *bad bank*) je částečně nebo zcela vlastněna veřejnými orgány¹⁷² a ovládána krizovým orgánem, který schvaluje obsah jejích zakládacích dokumentů, členy vrcholného vedení, jejich odpovědnosti a odměny a strategii fungování a rizikový profil instituce. Společnost pro správu aktiv spravuje převezená aktiva za účelem maximalizace jejich hodnoty pro následný prodej nebo vypořádání v likvidačním řízení.¹⁷³

Uplatnění výše zmíněných administrativních opatření probíhá vždy na úrovni právnických osob (institucí) a krizový orgán má povinnost zajistit, aby kapitál byl ve skupině rozložen podle rizikovitosti jednotlivých institucí. Kapitál tedy nesmí být nakumulován v jedné instituci, což by mohlo vytvořit zdání, že skupina je dostatečně kapitálově vybavena, přičemž kapitál by ovšem nebyl dostupný pro krytí ztrát jiných institucí ve skupině.

¹⁷¹ Pro více informací viz podkapitola 3.2.4 nebo čl. 40 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

¹⁷² Kapitál a financování společnosti pro správu aktiv by měly pocházet z prostředků krizového fondu (případně fondu pojištění vkladů), přičemž není vyloučena ani přímá účast institucí ze skupiny nebo jiných soukromých subjektů. Jelikož BRRD považuje financování řešení krize z veřejných prostředků až jako poslední možnost, stát nebo jiný veřejný orgán nakládající s veřejnými prostředky by neměl vlastnit ani financovat společnost pro správu aktiv a ani jiným způsobem přebírat její rizika.

¹⁷³ Pro více informací viz podkapitola 3.2.4 nebo čl. 43 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

BRRD zároveň uvádí, že přenášení ztrát a kapitálu je čistě na dobrovolné bázi a žádná zdravá instituce nemůže být například skupinovým krizovým orgánem nucena k pokrytí ztrát spojené instituce v krizi – takové rozhodnutí musí zdravá instituce učinit dobrovolně na základě posouzení výše nákladů z případné finanční nestability skupiny a nákladů finanční pomoci instituci v krizi.

Jinými slovy BRRD umožňuje SPE řešení a snaží se tuto strategii řešení krize na úrovni skupiny prosazovat, ovšem vzhledem k charakteristickému rozdělení EU na jednotlivé státy a vyšší úrovni protekcionismu národních finančních sektorů než například v USA lze očekávat, že v případě krize přeshraničně působící systémové bankovní skupiny bude v EU uplatňován spíše MPE přístup.

BRRD poskytuje krizovým orgánům i všechna další doplňková administrativní opatření a akcionářům a věřitelům všechny pojistky, jejichž zavedení doporučují mezinárodní standardy *Key Attributes* (viz podkapitoly 3.2.1 a 3.2.5), a zajišťuje, že na území EU budou opatření přijatá místně příslušným krizovým orgánem vůči instituci uznána a provedena i ostatními krizovými orgány členských států (viz podkapitola 3.2.6).

Po vyřešení krize se provede druhé nezávislé ocenění aktiv a závazků (podle čl. 74 BRRD) za účelem zjištění případného rozdílu v zacházení s akcionáři a věřiteli mezi použitím administrativních opatření pro řešení krize a situací, kdy by došlo k likvidaci instituce v běžném insolvenčním řízení¹⁷⁴ (ověření tzv. *no worse off than in liquidation* pojistky). Pokud by bylo zjištěno, že některá skupina akcionářů nebo věřitelů utrpěla větší ztráty než při běžném insolvenčním řízení, vzniká jí nárok na odškodnění z krizového fondu.

V průběhu řešení krize BRRD předpokládá vypracování dvou nezávislých ocenění aktiv a závazků, na jejichž základě budou přijímána důležitá rozhodnutí. BRRD ovšem blíže nespecifikuje metody ocenění, které by se měly použít, a ani další předpoklady použité při ocenění, včetně data, k němuž by mělo být druhé ocenění provedeno. EBA je pověřena vypracováním normy, která by upřesnila kritéria pro obě prováděná ocenění.

3.4.5 Statutární *bail-in* a způsobilé závazky podle BRRD

Pravomoci krizového orgánu uplatnit statutární *bail-in* na složky regulatorního kapitálu a způsobilé závazky je v BRRD věnována největší pozornost a nejen z toho důvodu lze **toto opatření považovat za základ řešení krize novými mechanismy v EU**.

Statutární *bail-in* může krizový orgán použít dvěma základními způsoby:

- a) K přímé rekapitalizaci instituce v řešení krize provedením konverze složek regulatorního kapitálu a způsobilých závazků na CET1 kapitál nebo snížením jejich jistiny. Rekapitalizace by měla být provedena v objemu, který zabezpečí, že instituce splní podmínky pro povolení (podmínky pro udělení licence). Tento způsob řešení krize lze nazvat *open bank resolution*, jelikož nedochází k zániku původní instituce. Předpokládá se ovšem, že dojde k výměně managementu, vymazání původních akcionářů jako výsledku realizace ztrát a instituce má

¹⁷⁴ Čl. 2 odst. 1 bod 47) směrnice 2014/59/EU (BRRD) definuje běžné insolvenční řízení jako kolektivní úpadkové řízení, které zahrnuje částečný nebo úplný odprodej majetku dlužníka a jmenování likvidátora nebo správce, běžně použitelné na instituce podle vnitrostátního práva, ať už specifické pro uvedené instituce nebo obecně použitelné na jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu;

povinnost do 1 měsíce předložit a následně provést plán reorganizace podnikatelské činnosti.

- b) K rekapitalizaci překlenovací instituce nebo při použití nástroje převod činnosti nebo nástroje oddělení aktiv. Na rozdíl od výše zmíněného případu se při tomto postupu původní instituce dostává do insolvence, a proto hovoříme o tzv. *closed bank resolution*.¹⁷⁵

***Open bank resolution* by nemělo být upřednostňováno z důvodu své nižší náročnosti na provedení.** Lze předpokládat, že uplatnění *open bank resolution* bude v první fázi provedení časově i technicky méně náročné, jelikož nedochází k zániku instituce a založením jedné nebo více nových. Tato výhoda je ovšem vyvážena rizikem, že následná reorganizace nebo restrukturalizace nebude dostatečná a neodstraní skutečné příčiny krize instituce. *Closed bank resolution* - ačkoliv náročnější na provedení - má potenciál provést hlubší restrukturalizaci instituce nebo skupiny jejím rozdělením na menší životaschopné části a následným prodejem zdravým soukromým zájemcům s úspěšnými obchodními modely.

V obou případech může krizový orgán statutární *bail-in* aplikovat pouze pokud existuje přiměřená vyhlídka, že jeho použitím společně s dalšími relevantními opatřeními, se vedle dosažení cílů řešení krize též obnoví finanční zdraví a dlouhodobá životaschopnost instituce. Objem kapitálu a závazků, na které bude statutární *bail-in* uplatněn, určí krizový orgán na základě nezávislého ocenění provedeného při spuštění mechanismu pro řešení krize.

Za složky regulatorního kapitálu (podle CRR / CRD IV) a způsobilé závazky, na něž krizový orgán může uplatnit statutární *bail-in*, lze považovat následující skupiny nástrojů, které jsou uvedeny v pořadí, v němž BRRD předpokládá jejich odpis nebo konverzi na CET1 kapitál¹⁷⁶:

1. Nástroje vedlejšího kapitálu tier 1;
2. Nástroje kapitálu tier 2;
3. Ostatní nástroje s opcí na konverzi nebo odpis navázanou na finanční situaci nebo výši kapitálu instituce;
4. Ostatní podřízené závazky;
5. Další způsobilé závazky (především nezajištěné a nepojištěné závazky za běžnými věřiteli);
6. Nepojištěné vklady fyzických osob, mikropodniků a malých a středních podniků

Statutární *bail-in* nesmí být aplikován na pojištěné vklady, zajištěné závazky, kryté dluhopisy, závazky za veřejnými orgány nebo centrálními protistranami, vnitroskupinové závazky se splatností kratší než 7 dní, závazky za platebními a vypořádacími systémy se splatností kratší než 7 dní, závazky z otevřených derivátových kontraktů a další uvedené v čl. 44 odst. 2 BRRD. Pokud hodnota zástavy nekryje celou jistinu závazku, nezajištěná část závazku může být použitím statutárního *bail-in* odepsána nebo konvertována na CET1 kapitál.

¹⁷⁵ Nový mechanismus řešení krize v USA umožňuje pouze *closed bank resolution* a statutární *bail-in* je nahrazen vhodným postupem při využití opatření prodeje aktiv a převzetí závazků a zřízení překlenovací instituce (viz podkapitola 3.3)

¹⁷⁶ Pro více informací o pořadí odpisu nebo konverze způsobilých závazků viz čl. 48 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

Uplatněním statutárního *bail-in* na závazky vyplývající z uzavřených pozic OTC derivátů se BRRD zabývá pouze krátce v čl. 49, který mimo jiného svěřuje krizovému orgánu pravomoc ukončit a závěrečně vypořádat jakýkoliv derivát, jelikož uplatnění statutárního *bail-in* dovoluje pouze na závazky z uzavřených derivátových pozic. EBA by měla ve spolupráci s *European Securities and Markets Authority* (ESMA) vypracovat do ledna 2016 technické normy zabývající se oceněním derivátů a související aplikací statutárního *bail-in*. Vzhledem k objemu závazků vyplývajících z derivátových obchodů v rozvahách institucí zaměřujících se na investiční bankovníctví (viz podkapitoly 4.2 a 4.5), se může jednat o významný zdroj nezajištěných závazků pro rekapitalizaci instituce, který s sebou ovšem přináší značné riziko šíření finanční nákazy.

Ve výjimečných případech se krizový orgán může rozhodnout vyloučit nebo zčásti vyloučit určitý způsobilý závazek z použití *bail-in* - například pokud (i) je vyloučení nutné z důvodu omezení systémového rizika a zabránění šíření krize, (ii) na vyloučený závazek není možno aplikovat *bail-in* v přiměřené době nebo (iii) by případná aplikace vyústila ve vysoké ztráty jiných věřitelů. Vyloučení závazku by ovšem mělo být kompenzováno *bail-in* jiných způsobilých závazků při respektování podmínky, že žádný akcionář nebo věřitel nesmí utrpět vyšší újmu než při běžném insolvenčním řízení (tzv. *no worse off than in liquidation* pojistka). Vyloučený objem závazků může být za určitých podmínek též nahrazen příspěvkem z krizového fondu (viz podkapitola 3.4.6).

BRRD dává krizovému orgánu pravomoc zavést **minimální požadavek na objem regulatorního kapitálu a způsobilých závazků**¹⁷⁷ použitelných pro statutární *bail-in*. Krizový orgán může požadovat splnění minimální hodnoty následujícího ukazatele:

$$\text{Minimální požadavek dle BRRD} = \frac{\text{kapitál tier 1} + \text{kapitál tier 2} + \text{způsobilé závazky}}{\text{kapitál tier 1} + \text{kapitál tier 2} + \text{celkové závazky}}$$

Krizové orgány stanoví minimální požadavky na individuální i konsolidované bázi, přičemž stanovení konsolidovaného požadavku probíhá v kolegiu krizových orgánů a vztahuje se na něj stejná schvalovací procedura s možnou účastí EBA jako na skupinové plány. Při stanovení minimálních individuálních požadavků pro jednotlivé instituce krizové orgány zajistí, aby objem regulatorního kapitálu a způsobilých závazků umožnil v případě řešení krize rekapitalizaci na hodnoty kapitálu odpovídající minimálním požadavkům pro povolení k činnosti (udělení licence) a přihlédnou k výši požadavku na konsolidované bázi a možnosti vyloučení některých způsobilých závazků z uplatnění statutárního *bail-in*. Evropská komise na konci roku 2016 vyhodnotí zprávu EBA o fungování minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky a případně může podat návrh na harmonizaci jeho výše v EU.¹⁷⁸

BRRD prostřednictvím tohoto ukazatele vytváří novou širokou složku regulatorního kapitálu typu *gone concern*. Zároveň existence pravomoci krizového orgánu provést statutárního *bail-in* (a to i v podobě *open bank resolution*) smazává rozdělení

¹⁷⁷ BRRD stanovuje podmínky, které musí způsobilý závazek pro započítání do tohoto ukazatele splnit: a) nástroj byl vydán a plně uhrazen; b) nejde o závazek vůči instituci samé, ani o závazek institucí zajištěný či zaručený; c) nákup nástroje nebyl přímo ani nepřímo financován institucí; d) zbývající splatnost závazku je nejméně jeden rok; e) závazek nevyplyvá z derivátu; f) závazek nevyplyvá z vkladu prioritního ve vnitrostátní hierarchii stanovené pro případy selhání (nepojištěné vklady fyzických osob, mikropodniků a malých a středních podniků).

¹⁷⁸ Pro více informací o minimálním požadavku viz čl. 45 směrnice 2014/59/EU (BRRD).

regulatorního kapitálu na *going concern* and *gone concern*, jelikož umožňuje krytí ztrát i *gone concern* kapitálem při pokračující činnosti dané instituce.

3.4.6 Financování řešení krize a vztah ke sdělení ke krizi

Členské státy mají dle čl. 100 BRRD povinnost ustavit mechanismus financování zajišťující účinné používání administrativních opatření krizovým orgánem. Takový **krizový fond** může být zřízen v rámci fondu pojištění vkladů nebo jako samostatná společnost vlastněná veřejným orgánem.

Cílová úroveň dostupných finančních prostředků, kterou je krizový fond povinen do 31. prosince 2024 naplnit, byla stanovena na 1% pojištěných vkladů všech úvěrových institucí povolených na daném území. Finanční prostředky se vyberou od institucí v působnosti BRRD ve formě **pravidelných příspěvků**, jejichž výše bude úměrná podílu celkových závazků dané instituce (bez započtení kapitálu) po odečtení pojištěných vkladů na úhrnných závazcích (bez započtení kapitálu) všech institucí povolených na území daného členského státu po odečtení pojištěných vkladů. Taková výše příspěvku se dále upraví dle rizikového profilu instituce. Lze tedy očekávat, že investiční podnik (investiční banka) s rizikovými aktivitami a nulovým objemem pojištěných vkladů bude přispívat více než konzervativní komerční banka. Dodatečné finanční zdroje může krizový fond získat ve formě půjček na finančních trzích nebo dobrovolných půjček od jiného krizového fondu.

Finanční prostředky krizového fondu mohou být kromě financování použití nových mechanismů řešení krize použity i k následujícím účelům:

- Poskytnutí úvěru nebo garancí za aktiva nebo závazky instituce v krizi, jejím dceřiných podniků, překlenovací instituci anebo společnosti pro správu aktiv;
- nákup aktiv instituce v krizi nebo finanční příspěvek překlenovací instituci nebo společnosti pro správu aktiv;
- náhrada za újmu způsobenou akcionářům nebo věřitelům při porušení pojistky *no worse off than in liquidation*;
- půjčka jinému krizovému fondu.

První dvě výše zmíněná opatření by ovšem neměla sloužit jako prostředek k přenesení ztrát na krizový fond nebo k provedení rekapitalizace instituce. Pouze ve výjimečných případech zdůvodněných udržením finanční stability **může krizový fond převzít ztráty ve výši 5% celkových závazků (včetně kapitálu) na základě nezávislého ocenění, pokud předtím již došlo k uplatnění statutárního bail-in na 8% celkových závazků včetně kapitálu** (alternativně ve výši 20% rizikově vážených aktiv). K tomuto převzetí ztrát může dojít i z důvodů vyloučení některých způsobilých závazků nebo nedostatečného objemu způsobilých závazků v rozvaze instituce pro rekapitalizaci na hodnoty kapitálu požadované pro udělení licence (ovšem 8% podmínka uplatnění statutárního *bail-in* stále platí).

Klesnou-li v důsledku řešení krize dostupné finanční prostředky krizového fondu na méně než dvě třetiny cílové úrovně, stanoví se výše pravidelných příspěvků tak, aby se cílové úrovně dosáhlo do šesti let. Pokud finanční zdroje vybrané pravidelnými příspěvky nebyly dostatečné pro financování řešení krize, členský stát může zavést **mimořádné následné příspěvky** pro pokrytí částky, kterou byl krizový fond nucen získat z jiných zdrojů.

Při řešení krize na úrovni skupiny obsahuje **schválený plán financování** vyčíslení příspěvků jednotlivých národních krizových fondů k řešení krize skupiny. Pokud není v kolegiu k řešení krize schváleno jinak, výše příspěvků je stanovena poměrně k objemu rizikově

vážených aktiv, objemu aktiv a objemu ztrát v institucích usazených v příslušném státě a objemu prostředků příslušného národního krizového fondu.

Fond pojištění vkladů (FPV) se svými prostředky angažuje, pouze pokud by krizový orgán přistoupil k uplatnění statutárního *bail-in* na pojištěné vklady, ovšem angažovanost FPV nesmí přesáhnout výši nákladů, které by utrpěl v případě likvidace instituce v běžném insolvenčním řízení. Pokud v důsledku tohoto postup finanční prostředky FPV poklesnou na méně než dvě třetiny cílové úrovně systémů pojištění vkladů, stanoví se výše pravidelného příspěvku do systémů pojištění vkladů tak, aby se této cílové úrovně dosáhlo do šesti let.

V případě vážné systémové krize a nemožnosti dosáhnout efektivního řešení pouze využitím nových mechanismů **BRRD nevyklučuje poskytnutí záchranných ekonomických opatření typu *bail-out*** podle sdělení o krizi (viz podkapitola 2.2.5). O poskytnutí těchto opatření rozhoduje příslušné ministerstvo nebo vláda ve spolupráci s krizovým orgánem a podléhají schválení Evropské komise. Sdělení o bankovníctví z roku 2013 požaduje, aby instituce nejprve přijala opatření pro navýšení kapitálu a případně odepsala všechny složky regulatorního kapitálu před poskytnutím státní podpory. BRRD navíc požaduje uplatnění statutárního *bail-in* i na další způsobilé závazky – celkem 8% celkových závazků včetně regulatorního kapitálu musí být odepsáno nebo konvertováno, následně lze pokrýt další ztráty v objemu 5% celkových závazků včetně kapitálu z prostředků krizového fondu a až poté poskytnout státní podporu.

Pokud záchranná ekonomická opatření zahrnují rekapitalizaci z veřejných zdrojů nebo dočasné převzetí (znárodnění) postupuje se podle čl. 56 – 58 BRRD, která upravují **vládní nástroje finanční stabilizace**. O jejich uplatnění rozhoduje příslušné ministerstvo nebo vláda a krizový orgán, které musí vyhodnotit po konzultaci s centrální bankou a dohledovým orgánem, že uplatnění mechanismu řešení krize by nestačilo k zabránění významným nepříznivým důsledkům pro finanční systém nebo k ochraně veřejného zájmu. Podle sdělení o krizi i poskytnutí vládních nástrojů finanční stabilizace podléhá schválení Evropské komise.

Sdělení o bankovníctví v případě poskytnutí ekonomických záchranných opatření požaduje, aby instituce poskytla adekvátní protiplnění za jejich poskytnutí a následně předložila plán restrukturalizace za účelem omezení narušení volné hospodářské soutěže (viz podkapitola 2.2.5).

3.4.7 Přeshraniční působnost BRRD

Členské státy EU jsou povinny transponovat BRRD do svých národních legislativních rámců a zajistit její účinnost od 1. ledna 2015 s výjimkou nástroje statutárního *bail-in*, jehož účinnost je plánována od 1. ledna 2016.¹⁷⁹ Výsledkem harmonizačního procesu by mělo být sladění národních insolvenčních režimů a související legislativy v rámci EU, což je preferovanou cestou dosažení přeshraniční působnosti nových mechanismů podle *Key Attributes*. BRRD navazuje na princip domovského státu obsažený v směrnici 2001/24/ES,

¹⁷⁹ Navzdory požadavkům BRRD na účinnost od 1. ledna 2015 je v České republice příslušný návrh zákona ve fázi příprav a jeho účinnost je předpokládána od poloviny roku 2015 – <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/plan-legislativnich-praci-ministerstva/2015/plan-legislativnich-praci-mf-na-rok-2015-20245>

Některá ustanovení BRRD (např. povinnost bank vypracovat ozdravné plány a povinnost České národní banky vypracovat plány řešení krize) byla v České republice již přijata při implementaci CRD IV v červenci 2014 předpisem 135/2014 Sb.

jelikož **instituce v krizi je místně příslušná dohledovému a krizovému orgánu členského státu, v němž získala povolení k činnosti** (licenci). Na úrovni eurozóny byl pro úvěrové instituce a investiční podniky zaveden jednotný mechanismus řešení krize (viz podkapitola 3.4.8).

Přeshraniční dohoda o spolupráci je na úrovni EU nahrazena existencí BRRD, jelikož ustanovení této směrnice obsahují nastavení významných procesů v oblastech výměny informací, přípravy ozdravných plánů a plánů řešení krize včetně určení odpovědností a schvalovacích pravomocí krizových a dohledových orgánů a orgánu EBA v kolegiích k řešení krize příslušné skupiny (obdoba *Crisis Management Group*, CMG). Za účelem zpřesnění a přizpůsobení některých postupů konkrétní bankovní skupině a především kvůli účasti orgánů z třetích zemí v kolegiu k řešení krize je ovšem vhodné přeshraniční dohodu uzavřít.

BRRD obsahuje ustanovení zabývající se vztahy s třetími zeměmi, jejichž základem je požadavek, aby při řešení krize instituce z třetí země bylo **s věřiteli z třetí země a věřiteli EU zacházeno rovnocenně**. BRRD požaduje, aby v následujících případech **Evropská komise navrhla a Rada EU schválila přeshraniční dohodu s příslušnou třetí zemí**.¹⁸⁰

- Mateřská společnost ze třetí země se významně angažuje ve dvou a více členských státech prostřednictvím dceřiné instituce nebo pobočky;
- Mateřská společnost z EU se významně angažuje alespoň v jednom členském státě a zároveň má dceřinou instituci ve třetí zemi;
- Mateřská společnost z EU s dceřinou společností v EU má též pobočku ve třetí zemi.

Členským státům je před uzavřením přeshraniční dohody povoleno uzavírat bilaterální dohody o postupu řešení krize a to i na základě nezávazných rámcových dohod, které vyjedná EBA s dohledovými orgány z třetích zemí. Před uzavřením dohody též krizové orgány EU společně v kolegiu nebo každý sám rozhodují, zda uznají a budou vymáhat postup uplatňovaný krizovým orgánem třetí země. Krizový orgán členského státu EU má možnost odmítnout postup krizového orgánu třetí země, pokud by narušil finanční stabilitu v příslušném členském státu.

Krizový orgán má pravomoc řešit krizi **pobočky instituce z třetí země**, pokud pobočka nebo instituce splní podmínky spuštění krize a veřejné orgány v příslušné třetí zemi krizi neřeší nebo ji řeší postupem, který byl krizovým orgánem EU odmítnut.

Pokud má instituce usazená v EU **závazky řídicí se ustanoveními třetích zemí**, může příslušný krizový orgán požadovat, aby instituce doložila nebo zajistila, že tyto závazky budou podléhat pravomoci krizového orgánu provést statutární *bail-in* nebo jiné administrativní opatření v souladu s BRRD.

3.4.8 Řešení krizí bank v rámci bankovní unie

Úvěrové instituce působící v eurozóně podléhají přímému nebo rámcovému dohledu ECB v závislosti na systémové významnosti na území příslušného státu a tom, zda instituce obdržela záchranná ekonomická opatření ve finanční krizi z roku 2008¹⁸¹. Rámcový dohled

¹⁸⁰ Uzavírání mezinárodních smluv s třetími zeměmi se řídí čl. 218 Smlouvy o fungování EU.

¹⁸¹ ECB převzala přímý dohled nad systémovými bankami s bilanční sumou nad 30 mld. EUR nebo s větším než 20% podílem bilanční sumy na HDP domovského státu a také bankami, kterým byla poskytnuta podpora z veřejných

spočívá v přímém dohledu národního dohledového orgánu nad systémově nevýznamnými institucemi, které neobdržely záchranná ekonomická opatření, a možnosti ECB dočasně převzít přímý dohled nad takovou institucí.

Nařízení č. 806/2014 a související mezivládní dohoda (tzv. *Intergovernmental Agreement*, IGA) zavedly na území eurozóny **jednotný mechanismus řešení krize (SRM)** úvěrových institucí a investičních podniků **kopírující ve struktuře mechanismus jednotného dohledu**. SRM se skládá z centrálního rozhodovacího krizového orgánu (tzv. *Single Resolution Board*, SRB) a národních krizových orgánů. SRB odpovídá za vypracování plánů řešení krize a přímo rozhoduje při řešení krize institucí podléhajících přímému dohledu ECB a institucí, jejichž plán řešení krize předpokládá využití prostředků z jednotného krizového fondu (viz níže). Ostatní instituce eurozóny v působnosti BRRD jsou místně příslušné svým národním krizovým orgánům, ovšem SRB má pravomoc kdykoliv převzít rozhodovací pravomoci při řešení krize takové instituce. Na druhou stranu **SRB po rozhodnutí o způsobu řešení krize přenechává jeho implementaci na národních krizových orgánech**. Plná účinnost SRM je předpokládána od roku 2016.

Procesy a požadavky nastavené v rámci SRM jsou plně v souladu s BRRD.¹⁸² Pravomoci dohledového orgánu vykonává ECB nebo národní dohledový orgán. Řešení krize plánuje, schvaluje a následně rozhoduje SRB, která má 6 stálých členů a pro rozhodování o příslušné instituci ji doplňují zástupci národních krizových orgánů a dalších veřejných orgánů, v nichž skupina působí, a plní tedy též funkci kolegia k řešení krize.

SRB rozhoduje ve spolupráci s dohledovým orgánem o spuštění mechanismu řešení krize a o tomto rozhodnutí informuje Evropskou komisi a Radu EU. SRB následně vypracuje a schválí program řešení krize na základě skupinového plánu řešení krize a předkládá tento program Evropské komisi a Radě EU, které též posoudí naplnění spouštěcích podmínek a rozhodnou o finálním schválení tohoto programu. Evropská komise i Rada EU mohou též požadovat úpravu programu řešení krize. **Celý schvalovací proces podléhá přísným lhůtám a neměl by trvat déle než 32 hodin**, což umožní řešení krize instituce v průběhu víkendu.¹⁸³

Za účelem financování řešení krize, především likvidní podpory institucí v krizi (přímé půjčky a garance), byl zřízen **jednotný krizový fond** (*Single Resolution Fund*, SRF). Cílová úroveň SRF je v souladu s BRRD stanovena jako 1% z pojištěných vkladů institucí v působnosti SRM a představuje asi 55 mld. EUR, přičemž cílové úrovně by mělo být dosaženo do roku 2024. Prostředky v SRF jsou prozatím odděleny dle přispívajících států a plně sloučeny do jednotného krizového fondu budou do roku 2024.

zdrojů (pro přesnější definici viz čl. 6, odst. 4 nařízení č. 1024/2013). Zavedení jednotného dohledu předcházelo provedení zátěžových testů všech bank přecházejících pod přímý dohled ECB.

¹⁸² Zdroj: *A Single Resolution Mechanism for the Banking Union – frequently asked questions* (MEMO/14/295)

¹⁸³ V praxi je předpokládáno, že souhlas Evropské komise a Rady EU proběhne ve většině případů marným uplynutím 24 hodinové lhůty pro jejich vyjádření k programu řešení krize.

4 ANALÝZA VYUŽITELNOSTI STATUTÁRNÍHO „BAIL-IN“

Z předchozí kapitoly vyplývá, že **pro úspěšné řešení krize systémově významné instituce nebo skupiny novými mechanismy jsou rozhodující následující faktory:**

- 1) Existence kvalitní legislativy zavádějící nové mechanismy pro řešení krizí bank na území příslušného státu;
- 2) Existence kvalitních a aktuálních přeshraničních dohod o spolupráci, ozdravných plánů a plánů řešení krize pro konkrétní systémově významnou instituci nebo skupinu;
- 3) Efektivní spolupráce, vzájemná komunikace a adekvátní rozhodovací politika krizových, dohledových a jiných veřejných orgánů při řešení krize (úspěšnost tohoto faktoru významně závisí na splnění faktorů č. 1 a 2)
- 4) Dostatečný objem vnitřních zdrojů instituce nebo skupiny způsobilých pro aplikaci administrativních opatření nových mechanismů (včetně statutárního *bail-in*).

V podkapitole 3.4 byly představeny nové mechanismy řešení krizí bank v EU obsažené ve směrnici 2014/59/EU (BRRD) a analyzovány z kvalitativního pohledu - zda vytváří vhodné podmínky pro úspěšné splnění faktorů č. 1, 2 a 3.

S ohledem na významnost rekapitalizace typu *bail-out* pro řešení krizí bank ve finanční krizi z roku 2008 a prostoru, který je opatření statutárního *bail-in* (rekapitalizace z vnitřních zdrojů) v BRRD věnován, předpokládáme, že **opatření statutárního *bail-in* bude základem aplikace nových mechanismů řešení krizí bank**. Z toho důvodu se kapitola 4 zabývá kvantitativní analýzou využitelnosti tohoto opatření, v jejímž rámci posuzujeme naplnění faktoru č. 4.

4.1 Metodologie provedené analýzy

Nové mechanismy řešení krizí, včetně opatření statutárního *bail-in*, byly přijaty především pro řešení krizí systémově významných finančních a bankovních skupin a institucí. Z toho důvodu se provedená analýza zaměřuje na evropské systémově významné bankovní skupiny, jejichž výběr proběhl na základě následujících materiálů:

- Tabulka 1 – Největší evropské bankovní skupiny v roce 2013, kterou lze nalézt v podkapitole 1.2.2
- Seznam globálně systémově významných bank (G-SIB) dle FSB (2013b)
- Seznam systémových bank pod přímým dohledem ECB¹⁸⁴

Jelikož statutární *bail-in* (stejně jako ostatní administrativní opatření) je uplatňován vždy na konkrétní instituci (právní entitu), jako podklady pro analýzu byly použity **individuální finanční výkazy a přílohy k finančním výkazům sestavené vrcholnou mateřskou společností příslušné bankovní skupiny k 31. prosinci 2013**. Relevantním kritériem pro výběr byla též angažovanost skupiny na území České republiky - do analyzovaných institucí byly zařazeny vrcholné mateřské společnosti čtyř nejvýznamnějších bank působících v České republice.

¹⁸⁴ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/list/who/html/index.en.html>

Pro analýzu byly vybrány následující vrcholné mateřské společnosti:¹⁸⁵

- Barclays Bank PLC
- BNP Paribas S.A.
- Crédit Agricole S.A.
- Deutsche Bank AG
- Erste Group Bank AG
- HSBC Bank plc
- KBC Bank N.V.
- Nordea Bank AB
- Société Générale S.A.
- UniCredit S.p.A

V analýze se zaměříme především na objem vlastního kapitálu a způsobilých závazků, které příslušná vrcholná mateřská společnost vykazovala k 31. prosinci 2013. **Objem výše zmíněných vnitřních zdrojů v rozvaze instituce, které lze použít pro absorpci ztrát a rekapitalizaci prostřednictvím *bail-in*, považujeme za jeden z rozhodujících faktorů úspěšnosti řešení krize příslušné instituce novými mechanismy.** Jeho důležitost potvrzuje též FSB (2010, 2013a, 2014b), která navrhuje zavedení regulačního požadavku TLAC na celkovou schopnost globálně systémově významných bank (G-SIB) absorbovat ztráty (viz podkapitola 3.2.2).

Kvantitativní analýza využitelnosti statutárního *bail-in* byla provedena následujícím způsobem:

- 1) Uvedení základních informací o vybrané vrcholné mateřské společnosti a její bankovní skupině;
- 2) Zjištění výše následujících položek z individuálních finančních výkazů a přílohy k finančním výkazům k 31. prosinci 2013:¹⁸⁶
 - a. Vlastní kapitál a fond pro všeobecná bankovní rizika
 - b. Podřízené vklady a dluhopisy
 - c. Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry*
 - d. Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok*
 - e. Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce
 - f. Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok
 - g. Celková pasiva
- 3) Vypočtení odhadu následujících hodnot a poměrových ukazatelů pro každou vybranou vrcholnou mateřskou instituci:
 - i. Podíl vlastního kapitálu na celkových pasivech = (a / g)
 - ii. Absolutní výše závazků způsobilých pro *bail-in* = $(b + c + e)$
 - iii. Relativní výše závazků způsobilých pro *bail-in* = $(b + c + e) / g$
 - iv. Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty = $(a + b + c + e)$

¹⁸⁵ Některé vrcholné mateřské společnosti nemohly být zařazeny do vzorku, jelikož nejsou dostupné individuální finanční výkazy a příloha k nim v anglickém překladu (např. Banco Santander S.A., UBS AG).

¹⁸⁶ V roce 2013 se vztahovala na složky regulačního kapitálu ještě pravidla *Basel II*, ovšem lze předpokládat, že banky se připravovaly na platnost pravidel *Basel III* od 1. ledna 2014 průběžně a proto by vlastní kapitál a podřízený dluh měly vykazovat kvalitativní charakteristiky blízké těm požadovaným v *Basel III* (více v podkapitole 1.1.2).

- v. Relativní schopnost banky absorbovat ztráty = $(a + b + c + e) / g$
- vi. Odhad minimálního požadavku podle BRRD¹⁸⁷ = $(a + b + d + f) / g$

4) Analýza hodnot ukazatelů a formulace závěrů provedením:

- Analýzy průměrných hodnot ukazatelů v relativním vyjádření (i., iii., iv. a vi.);
- Srovnávací grafické analýzy vybraných vrcholných mateřských společností dle hodnot ukazatelů v relativním vyjádření;
- Porovnání odhadnutého minimálního požadavku podle BRRD s jeho předpokládanou minimální požadovanou hodnotou 8% vycházející z ustanovení BRRD, že finanční podpora z krizového fondu může být poskytnuta bance v problémech až poté, co z vnitřních zdrojů pokryje ztráty alespoň ve výši 8% celkových závazků včetně regulatorního kapitálu (zde ztotožňujeme s celkovými pasivy, viz podkapitola 3.4.6);
- Vytvoření bodové škály pro hodnoty ukazatelů v relativním vyjádření a srovnání vybraných vrcholných mateřských společností dle počtu dosažených bodů.

* Při výpočtu objemu nezajištěných dluhových cenných papírů zjišťujeme z příslušné výroční zprávy, účetní závěrky a dostupných informací na internetu, zda instituce nebo skupina využívají pro své financování hypotéční zástavní listy nebo jiný typ krytých dluhopisů (tzv. *covered bonds*). Celkový objem dluhových cenných papírů poté upravíme o konkrétní částku nebo poměrně na základě skupinového profilu financování v případě, že nejsou dostupné informace pro příslušnou instituci.

Vrcholná mateřská společnost může též vydat kryté dluhopisy prostřednictvím své účelově zřízené dceřiné společnosti (tzv. *special purpose vehicle*, SPV). Dceřiná společnost v takovém případě poskytne získané finanční prostředky mateřské společnosti ve formě úvěru a kryté dluhopisy se v její rozvaze zobrazí jako (i) závazky za úvěrovými institucemi nebo (ii) závazky za klienty v závislosti na charakteru dceřiné společnosti. Pokud by dceřiná společnost namísto poskytnutí úvěru nakoupila dluhopisy mateřské společnosti, zobrazí se v rozvaze mateřské společnosti jako (iii) vydané dluhové cenné papíry. Jelikož jsou kryté dluhopisy zajištěny hypotéčními úvěry poskytnutými mateřskou společností, závazky z nich vyplývající by neměly podléhat *bail-in*.

Při analýze vycházíme z následujících předpokladů:

- Statutární *bail-in* bude aplikován pouze na závazky b, c, d (viz výše), přičemž této aplikaci nebrání legislativa nebo smluvní ustanovení.
- Všechny podřízené vklady a dluhopisy mají splatnost delší než 1 rok.
- Zajištěné dluhové cenné papíry (kryté dluhopisy, hypotéční zástavní listy apod.) mají dlouhodobou splatnost – pokud informace v příloze neuvádějí jinak.
- Vklady finančních institucí se splatností nad 3 měsíce nejsou zajištěné kolaterálem (repo operace s finančními institucemi jsou krátkodobé se

¹⁸⁷ Minimální požadavek podle BRRD se počítá jako (regulatorního kapitálu + způsobilé závazky) / (regulatorní kapitál + celkové závazky), viz podkapitola 3.4.5.

V této práci odhadujeme jeho hodnotu následujícím výpočtem: (vlastní kapitál + způsobilé závazky) / celková pasiva, jelikož předpokládáme, že vlastní kapitál lze v plné výši použít pro krytí ztrát.

splatností do 3 měsíců, vklady centrální banky mají splatnost do 3 měsíců). V případě finančních problémů předpokládáme též odliv krátkodobých vkladů finančních institucí se splatností do 3 měsíců, a proto je nezahrnujeme do způsobilých závazků.

- Vklady fyzických a právnických osob nebudou použity pro statutární *bail-in*
- Záporné reálné hodnoty finančních derivátů účtované v rozvaze jako závazky též nezahrnujeme do způsobilých závazků, jelikož nedokážeme spolehlivě vyčíslit objem závazků z OTC derivátů, na něž by mohl být statutární *bail-in* uplatněn.¹⁸⁸
- Vlastní kapitál může být plně využit pro krytí ztrát - nesnižujeme jej o odpochty od CET1 kapitálu dle CRR ani o další odpochty od regulačního kapitálu.

¹⁸⁸ Zároveň upozorňujeme, že technická náročnost, neexistence technické normy od EBA a související značné riziko finanční nákazy a ohrožení finanční stability činí aplikaci statutárního *bail-in* na závazky z derivátů velmi problematickou.

4.2 Barclays Bank PLC

Britská skupina Barclays se angažuje ve více než 60 zemích a její vrcholnou holdingovou společností je Barclays PLC. Konsolidovaná bilanční suma skupiny činila 1 312 267 mil. GBP (1 094 037 mil. EUR) dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina je aktivní celosvětově a zaměřuje se na následující segmenty finančních služeb: (i) investiční bankovníctví (38%), (ii) retailové bankovníctví (28%), (iii) mezinárodní platební služby (17%), (iv) korporátní bankovníctví (11%) a (v) správu aktiv (6%).¹⁸⁹ Barclays PLC vlastní ze 100 % vrcholnou mateřskou společnost Barclays Bank PLC.

		Objem v mil. GBP k 31. prosinci 2013	Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	52 978	44 168	1
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	20 982	17 493	1
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	50 955	42 514	1, 2
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	41 403	34 518	1, 2
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	4 221	3 519	1
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	1 922	1 602	1
g.	Celková pasiva	1 345 833	1 122 021	1

- 1) Jednotlivé objemy byly převedeny do EUR denním kurzem vyhlášeným ECB k 31. prosinci 2013 (v přímé kotaci GBP/EUR = 0,8337)
- 2) Celkové dluhové cenné papíry byly očištěny o zajištěné vynásobením koeficientem určeným ze struktury financování skupiny Barclays (koeficient = 0,8119)

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	3,94 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	63 526
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	5,66 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	107 694
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	9,60 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	8,71 %

K relativně nízkým hodnotám ukazatelů přispívá vysoký objem záporných reálných hodnot derivátů vykazovaných na pasivech jako závazky (272 607 mil. EUR, 24% celkových pasiv), jelikož tyto závazky nezahrnujeme v naší analýze do způsobilých.

Záporné reálné hodnoty derivátů jsou vyrovnávány kladnými, které lze vidět na aktivech jako pohledávky (281 429 mil. EUR). Banka sice celkem z držených derivátových pozic vykazuje výnos 8 822 mil. EUR k 31. prosinci 2013, ale zároveň může být vystavena značnému riziku selhání protistrany u OTC derivátů neobchodovaných přes centrální protistranu a případnému riziku z nedokonalého vzájemného hedgingu derivátových pozic.

¹⁸⁹ Významnost jednotlivých segmentů vyčíslena procentuálním podílem výnosů z daného segmentu na celkových výnosech skupiny dle výroční zprávy za rok 2013.

4.3 BNP Paribas S.A.

Francouzská skupina BNP Paribas získala prostřednictvím akvizic bank celkem 4 domácí retailové trhy - kromě Francie, Itálie (BNL bc), Belgie (BNP Paribas Fortis) a Lucembursko (BGL BNP Paribas). Její konsolidovaná bilanční suma činila 1 800 139 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina se angažuje celkem v 75 zemích (z toho 23 evropských) a to především v následujících segmentech: (i) retailové bankovníctví (62%), korporátním a investičním bankovníctví (22%) a správě aktiv a majetku (16%).¹⁹⁰ BNP Paribas S.A. je vrcholnou mateřskou společností skupiny.

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	62 131	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	11 044	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	157 307	2
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	73 769	2
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	69 380	1
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	46 199	1
g.	Celková pasiva	1 136 668	

- 1) BNP Paribas S.A. vydává kryté dluhopisy prostřednictvím dceřiné úvěrové instituce BNP Paribas Home Loan SHF,¹⁹¹ která vykazovala 25 882 mil. EUR vydaných krytých dluhopisů. Obě označené položky byly sníženy o tuto částku, jelikož předpokládáme dlouhodobou splatnost krytých dluhopisů.¹⁹²
- 2) Celkové vydané dluhové cenné papíry nebyly očištěny o zajištěné instrumenty. Výroční zpráva BNP Paribas S.A. ani webové stránky neuvádí žádné další informace o vydaných zajištěných dluhových cenných papírech s výjimkou poznámky č. 1.

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	5,47 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	237 731
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	20,91 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	299 862
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	26,38 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	16,99 %

¹⁹⁰ Významnost jednotlivých segmentů vyčíslena procentuálním podílem výnosů z daného segmentu na celkových výnosech skupiny dle výroční zprávy za rok 2013.

¹⁹¹ Individuální výkazy BNP Paribas Home Loan SHF jsou dostupné na internetu - https://invest.bnpparibas.com/sites/default/files/documents/sfh_financial_statements_31_12_2013.32257.pdf

¹⁹² Status úvěrových institucí pro společnosti SHF a SCF potvrzuje následující dokument - <http://www.ecbc.eu/uploads/attachements/90/64/3.10%20France.pdf>

4.4 Crédit Agricole S.A.

Crédit Agricole Group je francouzskou bankovní skupinou s typickou družstevní strukturou skládající se z vrcholné mateřské společnosti Crédit Agricole S.A., kterou většinově vlastní 39 regionálních družstevních záložen. Regionální družstevní záložny jsou vlastněny 2 512 lokálními družstevními záložnami. Konsolidovaná bilanční suma skupiny činila 1 706 326 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina se angažuje téměř v 60 zemích, v nichž se orientuje především na následující segmenty: (i) retailové bankovníctví (41%), (ii) specializované služby – správa aktiv, privátní bankovníctví, pojišťovnictví, spotřebitelské financování, leasing a factoring (41%) a (iii) korporátní a investiční bankovníctví (18%).¹⁹³ Následující analýza se zabývá vrcholnou mateřskou společností Crédit Agricole S.A.

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál a rezerva na všeobecná bankovní rizika	32 122	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	29 944	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	88 314	2
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	41 181	2
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	66 539	1
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	50 500	1
g.	Celková pasiva	556 642	

- 1) Crédit Agricole S.A. vydala kryté dluhopisy prostřednictvím dvou účelově zřízených dceřiných úvěrových institucí¹⁹⁴:

- 25 505 mil. EUR krytých dluhopisů vydala Crédit Agricole Home Loan SHF¹⁹⁵
- 2 016 mil. EUR krytých dluhopisů vydala Crédit Agricole Public Sector SCF¹⁹⁶

Obě označené položky byly sníženy o tyto částky, jelikož předpokládáme dlouhodobou splatnost zajištěných dluhopisů.

- 2) Celkové vydané dluhové cenné papíry nebyly očištěny o zajištěné instrumenty. Výroční zpráva Crédit Agricole S.A. ani webové stránky neuvádí žádné další informace o vydaných zajištěných dluhových cenných papírech s výjimkou poznámky č. 1.

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	5,77 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	184 797
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	33,20 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	216 919
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	38,97 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	27,62 %

¹⁹³ Významnost segmentů, založená na příspěvku příslušného segmentu k čistým výnosům skupiny, převzata z výroční zprávy za rok 2013.

¹⁹⁴ Status úvěrových institucí pro společnosti SHF a SCF potvrzuje následující dokument - <http://www.ecbc.eu/uploads/attachements/90/64/3.10%20France.pdf>

¹⁹⁵ Individuální výkazy Crédit Agricole Home Loan SHF jsou dostupné na internetu - <http://www.credit-agricole.com/en/Investor-and-shareholder/Debt/Wholesale-Bond-Issues/CA-Home-Loan-SFH-Covered-Bonds>

¹⁹⁶ Individuální výkazy Crédit Agricole Public Sector SCF jsou dostupné na internetu - <http://www.credit-agricole.com/en/Investor-and-shareholder/Debt/Wholesale-Bond-Issues/CA-Public-Sector-SCF-Covered-Bonds>

4.5 Deutsche Bank AG

Německá bankovní skupina Deutsche Bank působí v 71 zemích světa. Její konsolidovaná bilanční suma činila 1 611 400 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina rozděluje své operace do následujících divizí: (i) korporátní a investiční bankovníctví (42%), (ii) retailové bankovníctví (29%), (iii) správa aktiv a majetku (14%), (iv) globální transakční bankovníctví (12%).¹⁹⁷ Deutsche Bank AG je vrcholnou mateřskou společností celé skupiny.

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál a rezerva na všeobecná bankovní rizika	40 515	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	17 834	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	110 046	1
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	40 490	1
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	51 058	
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	24 068	
g.	Celková pasiva	1 385 430	

- 1) Do obou položek nebyly zahrnuty zajištěné dluhopisy *Mortgage Pfandbriefe* v objemu 5 018 mil. EUR. Informace o existenci jiných vydaných zajištěných dluhopisů výroční zpráva ani webové stránky neobsahují.

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	2,92 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	178 938
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	12,92 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	219 453
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	15,84 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	8,87 %

K relativně nízkým hodnotám ukazatelů přispívá vysoký objem záporných reálných hodnot derivátů vykazovaných na pasivech jako závazky (490 604 mil. EUR, 35% celkových pasiv), jelikož tyto závazky nezahrnujeme v naší analýze do způsobilých pro *bail-in*.

Záporné reálné hodnoty derivátů jsou vyrovnávány kladnými, které lze vidět na aktivech jako pohledávky (509 864 mil. EUR). Banka sice celkem z držených derivátových pozic vykazuje výnos 19 260 mil. EUR k 31. prosinci 2013, ale zároveň může být vystavena značnému riziku selhání protistrany u OTC derivátů neobchodovaných přes centrální protistranu a případnému riziku z nedokonalého vzájemného hedgingu derivátových pozic.

¹⁹⁷ Významnost jednotlivých segmentů vyčíslena procentuálním podílem čistých výnosů z daného segmentu na celkových čistých výnosech skupiny dle výroční zprávy za rok 2013.

4.6 Erste Group Bank AG

Rakouská skupina Erste přímo působí v 7 zemích centrální a východní Evropy - za klíčové výroční zpráva označuje aktivity v Rakousku, České republice, na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku, Chorvatsku a Srbsku. Skupina Erste opustila v dubnu 2013 ztrátový ukrajinský trh. Její konsolidovaná bilanční suma činila 199 876 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina se zaměřuje především na následující segmenty seřazené dle významnosti: (i) retailové bankovníctví (včetně významného zaměření na hypotéční trh v Rakousku a České republice), (ii) korporátní bankovníctví, (iii) investiční bankovníctví a (iv) financování veřejného sektoru.

Skupina Erste vlastní Českou spořitelnu, a.s., druhou největší banku působící na českém trhu, s konsolidovanou bilanční sumou 968 723 mil. CZK (35 323 mil. EUR¹⁹⁸) dle výroční zprávy za rok 2013. Erste Group Bank AG je vrcholnou mateřskou společností skupiny Erste.

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	10 833	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	4 392	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	12 136	1
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	5 037	1
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	4 667	
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	3 185	
g.	Celková pasiva	75 368	

- 1) Od obou položek odečteny hypotéční zástavní listy a dluhopisy nakoupené místními vládami v objemu 10 100 mil. EUR a kryté dluhopisy v objemu 957 mil. EUR.

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	14,37 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	21 195
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	28,12 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	32 028
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	42,50 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	31,11 %

¹⁹⁸ Pro převod do EUR použit kurz v přímé kotaci CZK/EUR = 27,425 vyhlášený ČNB k 31. prosinci 2013.

4.7 HSBC Bank plc

Skupina HSBC je největší evropskou bankovní skupinou - její konsolidovaná bilanční suma činila 2 671 318 mil. USD (1 937 001 mil. EUR¹⁹⁹) dle výroční zprávy za rok 2013. Skupina operuje v 75 zemích a její vrcholnou holdingovou společností je HSBC Holdings plc sídlící ve Velké Británii.

Skupina se orientuje především na následující segmenty: (i) retailové bankovníctví a správu majetku (41%), (ii) investiční bankovníctví a globální financování (30%), (iii) korporátní bankovníctví (25%) a (iv) privátní bankovníctví (4%).²⁰⁰

HSBC Bank plc sídlí ve Velké Británii a zastřešuje evropské bankovní aktivity skupiny (především ve Velké Británii, Francii a Německu). Její orientace na segmenty koresponduje s tou skupiny.²⁰¹ HSBC Bank plc tvoří jednu ze čtyř vrcholných mateřských a holdingových společností, které HSBC Holdings plc konsoliduje.

		Objem v mil. GBP k 31. prosinci 2013	Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	27 194	22 672	1
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	9 903	8 256	1
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	16 182	13 491	1, 2
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	3 878	3 233	1, 2
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	32 008	26 685	1
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	4 977	4 149	1
g.	Celková pasiva	627 929	523 504	1

- 1) Jednotlivé objemy byly převedeny do EUR denním kurzem vyhlášeným ECB k 31. prosinci 2013 (v přímé kotaci GBP/EUR = 0,8337)
- 2) Celkové dluhové cenné papíry byly očištěny o zajištěné vynásobením koeficientem určeným ze struktury financování skupiny HSBC Bank (koeficient = 0,8266)

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	4,33 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	48 432
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	9,25 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	71 104
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	13,58 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	7,32 %

Také v případě HSBC Bank plc přispívají k relativně nízkým hodnotám ukazatelů závazky z derivátů ve výši 95 634 mil. EUR (18% celkových pasiv).

¹⁹⁹ Pro převod do EUR použit kurz v přímé kotaci USD/EUR = 1,3791 vyhlášený ECB k 31. prosinci 2013.

²⁰⁰ Významnost jednotlivých segmentů vyčíslena procentuálním podílem čistých výnosů z daného segmentu na celkových čistých výnosech skupiny dle výroční zprávy za rok 2013.

²⁰¹ Segmentová orientace HSBC Bank plc: (i) retailové bankovníctví a správa aktiv (39%), (ii) investiční bankovníctví a globální financování (33%), (iii) korporátní bankovníctví (26%) a (iv) privátní bankovníctví (2%).

4.8 KBC Bank N.V.

Vrcholnou holdingovou společností belgické skupiny KBC je KBC Group N.V., která konsoliduje dvě vrcholné mateřské společnosti - KBC Bank N.V. zastřešující bankovní aktivity skupiny (především retailové a korporátní bankovníctví) a KBC Insurance N.V. zastřešující aktivity v oblasti pojišťovnictví. Konsolidovaná bilanční suma KBC Group N.V. činila 241 306 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Klíčovými trhy pro skupinu KBC jsou Belgie, Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Bulharsko, přičemž na všech zmíněných trzích je skupina aktivní v bankovníctví i pojišťovnictví. Skupina působí též v Irsku a několika dalších evropských zemích, ovšem v rámci plánu restrukturalizace prodala v roce 2013 své minoritní podíly ve Slovinsku a Polsku a dceřiné společnosti v Německu, Rusku a Srbsku.

Skupina KBC vlastní Československou obchodní banku, a.s., největší banku působící v České republice, s konsolidovanou bilanční sumou 1 034 830 mil. CZK (37 733 mil. EUR²⁰²) dle výroční zprávy za rok 2013. Následující analýza se zabývá vrcholnou mateřskou bankovní společností KBC Bank N.V.

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	9 920	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	6 583	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	2 118	1
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	350	1
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	2 178	
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	1 184	
g.	Celková pasiva	149 841	

- 1) Od obou položek odečteny kryté dluhopisy v objemu 3 920 mil. EUR, jelikož předpokládáme jejich dlouhodobou splatnost.

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	6,62 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	10 879
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	7,26 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	20 799
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	13,88 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	12,04 %

²⁰² Pro převod do EUR použit kurz v přímé kotaci CZK/EUR = 27,425 vyhlášený ČNB k 31. prosinci 2013.

4.9 Nordea Bank AB

Nordea Bank AB sídlí ve Švédsku je vrcholnou mateřskou společností skandinávské skupiny Nordea operující v 8 zemích. Mezi její další významné trhy patří Finsko, Norsko, Dánsko a v menší míře též Rusko, Litva, Lotyšsko a Estonsko. V roce 2013 skupina prodala svou polskou dceřinou společnost. Konsolidovaná bilanční suma skupiny činila 630 434 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina se orientuje na následující segmenty: (i) retailové bankovníctví (54%), (ii) korporátní bankovníctví (26%) a (iii) privátní bankovníctví a správa majetku (15%).²⁰³

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	19 921	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	5 971	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	62 961	1
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	27 355	1
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	4 837	
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	4 144	
g.	Celková pasiva	163 923	

- 1) Výroční zpráva ani webové stránky neuvádí informace o tom, že by Nordea Bank AB vydávala kryté dluhopisy nebo jiné zajištěné instrumenty.²⁰⁴

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	12,15 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	73 769
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	45,00 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	93 690
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	57,15 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	35,01 %

²⁰³ Významnost jednotlivých segmentů vyčíslena procentuálním podílem čistých výnosů z daného segmentu na celkových čistých výnosech skupiny dle výroční zprávy za rok 2013.

²⁰⁴ Kryté dluhopisy vydávají dceřiné společnosti Nordea Hypotek AB, Nordea Bank Finland Plc a Nordea Bank Danmark A/S. Jelikož se nejedná o účelově zřízené dceřiné společnosti a kryté dluhopisy používají pro financování svých hypotečních úvěrů, které slouží též jako kolaterál, nesnižujeme položky v rozvaze Nordea Bank AB.

4.10 Société Générale S.A.

Francouzská skupina Société Générale je aktivní v 65 zemích a její konsolidovaná bilanční suma činila 1 235 262 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina se orientuje na následující segmenty: (i) francouzské retailové bankovníctví (33%), (ii) mezinárodní retailové bankovníctví a finanční služby (32%) a (iii) korporátní bankovníctví, investiční bankovníctví a správa aktiv a majetku (35%).²⁰⁵

Skupina Société Générale vlastní Komerční banku, a.s., třetí největší banku působící na českém trhu, s konsolidovanou bilanční sumou 863 980 mil. CZK (31 503 mil. EUR²⁰⁶) dle výroční zprávy za rok 2013. Následující analýza se zabývá vrcholnou mateřskou společností Société Générale S.A.

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	33 053	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	14 784	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	108 673	
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	58 739	
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	40 082	1,2
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	26 366	1,3
g.	Celková pasiva	999 589	

- 1) Jelikož neznáme časovou strukturu vkladů pobočky v Société Générale S.A., eliminujeme tento vklad poměrně (předpokládáme rovnoměrné rozložení jejich splatností do všech časových košů).
- 2) Položku snižujeme o kryté dluhopisy a další zajištěné instrumenty v objemu 28 000 mil. EUR vydané převážně prostřednictvím účelově zřízené úvěrové instituce Société Générale SFH.²⁰⁷
- 3) Položku snižujeme o kryté dluhopisy a další zajištěné instrumenty se splatností nad 1 rok v objemu 23 000 mil. EUR vydané převážně prostřednictvím účelově zřízené úvěrové instituce Société Générale SFH.

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	3,31 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	163 539
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	16,36 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	196 592
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	19,67 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	13,30 %

²⁰⁵ Významnost jednotlivých segmentů vyčíslena procentuálním podílem čistých výnosů z daného segmentu na celkových čistých výnosech skupiny dle výroční zprávy za rok 2013.

²⁰⁶ Pro převod do EUR použit kurz v přímé kotaci CZK/EUR = 27,425 vyhlášený ČNB k 31. prosinci 2013.

²⁰⁷ Status úvěrových institucí pro společnosti SHF a SCF potvrzuje následující dokument - <http://www.ecbc.eu/uploads/attachements/90/64/3.10%20France.pdf>

4.11 UniCredit S.p.A.

Italská skupina UniCredit Group je aktivní v 17 zemích a její konsolidovaná bilanční suma činila 845 838 mil. EUR dle výroční zprávy za rok 2013.

Skupina ve výroční zprávě sleduje následující hlavní segmenty: (i) komerční bankovníctví v Itálii, Německu a Rakousku (55%), (ii) komerční bankovníctví v Polsku a dalších zemích střední a východní Evropy (27%) a korporátní a investiční bankovníctví (18%).²⁰⁸

Skupina UniCredit vlastní UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., čtvrtou největší banku působící na českém trhu, s nekonsolidovanou bilanční sumou 464 622 mil. CZK (16 942 mil. EUR²⁰⁹) dle výroční zprávy za rok 2013. Následující analýza se zabývá vrcholnou mateřskou společností UniCredit S.p.A.

		Objem v mil. EUR k 31. prosinci 2013	Poznámka
a.	Vlastní kapitál	46 078	
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	15 439	
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	75 212	1
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	15 808	1
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	4 759	
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	704	
g.	Celková pasiva	398 307	

- 1) Obě položky sníženy o vydané kryté dluhopisy v objemu 29 921 mil. EUR, jelikož předpokládáme jejich dlouhodobou splatnost.

i.	Relativní výše vlastního kapitálu	11,57 %
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i> v mil. EUR	95 140
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	23,95 %
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty v mil. EUR	141 488
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	35,52 %
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	19,59 %

²⁰⁸ Významnost jednotlivých segmentů vyčíslena procentuálním podílem čistých výnosů z daného segmentu na celkových čistých výnosech skupiny dle výroční zprávy za rok 2013.

²⁰⁹ Pro převod do EUR použit kurz v přímé kotaci CZK/EUR = 27,425 vyhlášený ČNB k 31. prosinci 2013.

4.12 Přehled zjištěných hodnot a ukazatelů

<i>v mil EUR</i>		4.2 Barclays Bank PLC*	4.3 BNP Paribas S.A.	4.4 Crédit Agricole S.A.	4.5 Deutsche Bank AG*	4.6 Erste Group Bank AG	4.7 HSBC Bank plc*	4.8 KBC Bank N.V.	4.9 Nordea Bank AB	4.10 Société Générale S.A.	4.11 UniCredit S.p.A
a.	Vlastní kapitál	44 168	62 131	32 122	40 515	10 833	22 672	9 920	19 921	33 053	46 078
b.	Podřízené vklady a dluhopisy	17 493	11 044	29 944	17 834	4 392	8 256	6 583	5 971	14 784	15 439
c.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry	42 514	157 307	88 314	110 046	12 136	13 491	2 118	62 961	108 673	75 212
d.	Vydané nezajištěné dluhové cenné papíry se splatností nad 1 rok	34 518	73 769	41 181	40 490	5 037	3 233	350	27 355	58 739	15 808
e.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 3 měsíce	3 519	69 380	66 539	51 058	4 667	26 685	2 178	4 837	40 082	4 759
f.	Závazky vůči úvěrovým institucím se splatností nad 1 rok	1 602	46 199	50 500	24 068	3 185	4 149	1 184	4 144	26 366	704
g.	Celková pasiva	1 122 021	1 136 668	556 642	1 385 430	75 368	523 504	149 841	163 923	999 589	398 307
i.	Podíl vlastního kapitálu na celkových pasivech	3,94%	5,47%	5,77%	2,92%	14,37%	4,33%	6,62%	12,15%	3,31%	11,57%
ii.	Absolutní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	63 526	237 731	184 797	178 938	21 195	48 432	10 879	73 769	163 539	95 410
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	5,66%	20,91%	33,20%	12,92%	28,12%	9,25%	7,26%	45,00%	16,36%	23,95%
iv.	Absolutní schopnost banky absorbovat ztráty	107 694	299 862	216 919	219 453	32 028	71 104	20 799	93 690	196 592	141 488
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	9,60%	26,38%	38,97%	15,84%	42,50%	13,58%	13,88%	57,15%	19,67%	35,52%
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	8,71%	16,99%	27,62%	8,87%	31,11%	7,32%	12,04%	35,01%	13,30%	19,59%

Tabulka 4–1 Přehled zjištěných položek z individuálních finančních výkazů a přílohy k 31. prosinci 2013 a vypočtených poměrových ukazatelů
 (*nízké hodnoty ukazatelů jsou u těchto bank částečně způsobeny relativně vysokým objemem závazků z derivátových obchodů, viz příslušné podkapitoly a podkapitolu 4.1)
 [zdroj: výroční zprávy vybraných vrcholných mateřských společností a vlastní výpočet autora]

4.13 Shrnutí a výsledky analýzy

V předchozích podkapitolách 4.2 – 4.11 jsme provedli analýzu vybraných mateřských společností postupem naznačeným v podkapitole 4.1. Pro přehled všech zjištěných hodnot a ukazatelů k vybraným viz tabulku 4-1 na předchozí straně. K níže prezentovaným výsledkům je nutné přistupovat s ohledem na předpoklady analýzy uvedené v podkapitole 4.1.

Zdrojem dat pro analýzu byly individuální finanční výkazy, přílohy k finančním výkazům a další části výročních zpráv vybraných vrcholných mateřských institucí k 31. prosinci 2013. **Dle autorova názoru tyto materiály nenabízejí v některých ohledech dostatečně podrobné informace o struktuře pasiv vrcholné mateřské společnosti**, jelikož příloha neuvádí k jednotlivým rozvahovým položkám informace o objemu a splatnostech zahrnutých zajištěných závazků. K očištění závazků o ty zajištěné byly použity metody uvedené v jednotlivých kapitolách 4.2 - 4.11.

Příslušným veřejným orgánům nebo institucím **lze nicméně doporučit zohlednění existence nových mechanismů v účetních standardech a požadavcích na informace zveřejňované v příloze k finančním výkazům**. V ideálním případě by příloha měla obsahovat přímo informace o objemu způsobilých závazků pro uplatnění statutárního *bail-in*, včetně výpočtu minimálního požadavku dle BRRD nebo regulatorního ukazatele TLAC, a k zveřejňování těchto informací by mělo docházet na individuální i konsolidované bázi.

Průměrné hodnoty zkoumaných ukazatelů na vybraném vzorku deseti vrcholných mateřských společností shrnuje první část následující tabulky 4-2. Druhá část tabulky obsahuje bodovou škálu vytvořenou na základě průměrných statistik vzorku - na jejím základě jsou banky porovnány v tabulce 4-3.

		Statistika vzorku			Bodová škála				
		Minimum	Maximum	Průměr	1	2	3	4	5
i.	Podíl vlastního kapitálu na celkových pasivech	2,92%	14,37%	7,04%	2 - 4%	4 - 6%	6 - 9%	9 - 12%	12 - 15%
iii.	Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>	5,66%	45,00%	20,26%	5 - 10%	10 - 15%	15 - 25%	25 - 35%	35 - 45%
v.	Relativní schopnost banky absorbovat ztráty	9,60%	57,15%	27,31%	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
vi.	Odhad minimálního požadavku podle BRRD	7,32%	35,01%	18,06%	7 - 11%	11 - 15%	15 - 21%	21 - 28%	28 - 36%

Tabulka 4–2 Statistika vzorku a bodová škála pro zhodnocení vybraných vrcholných mateřských společností [zdroj: vlastní výpočet autora]

Pro první dílčí závěr ohledně využitelnosti považujeme za důležitý ukazatel (iii) relativní výše závazků způsobilých pro *bail-in*, z něhož lze vyčíst, že **pravomoc krizového orgánu aplikovat statutární *bail-in* by zvyšovala relativní schopnost bank ve vzorku absorbovat ztráty průměrně o 20,26 p.b. k 31. prosinci 2013**. Jelikož průměrná relativní schopnost bank absorbovat ztráty dosahovala 27,31%, lze považovat tento příspěvek za významný.

Graf 4-1 prezentuje vrcholné mateřské společnosti seřazené dle jejich (v) relativní schopnosti absorbovat ztráty, která se skládá ze součtu (i) podílu vlastního kapitálu na celkových pasivech a (iii) relativní výši závazků způsobilých pro *bail-in*.

Ukazatel relativní schopnosti banky absorbovat ztráty v sobě zahrnuje též krátkodobé nezajištěné závazky se splatností nad 3 měsíce a představuje maximální absorpční schopnost banky při náhlé krizi nebo významném neočekávaném ekonomickém šoku. Při dlouhodobějších finančních problémech banky lze očekávat, že někteří věřitelé závazky po vypršení splatnosti neobnoví, případně budou požadovat jejich kratší splatnost nebo poskytnutí zajištění, což povede k postupnému snižování hodnoty tohoto ukazatele.

Z toho důvodu považujeme za druhý důležitý ukazatel (vi) **odhad minimálního požadavku podle BRRD**, který udává relativní objem vlastního kapitálu a způsobilých závazků pro *bail-in* se splatností nad 1 rok. Jeho průměrná hodnota činila 18,06% a **možnost aplikace statutárního *bail-in* přispěla k této hodnotě 11,02 p.b.** (rozdíl ukazatelů vi. a i.) k 31. prosinci 2013. Tento příspěvek lze též považovat za významný.

V případě ukazatele odhadu minimálního požadavku podle BRRD předpokládáme jeho vyšší stabilitu vzhledem k dlouhodobé splatnosti závazků a lze jej považovat za minimální absorpční schopnost banky. Graf 4-2 prezentuje vrcholné mateřské společnosti seřazené dle jejich hodnot ukazatele minimálního požadavku podle BRRD.

K výše prezentovaným průměrným hodnotám ukazatelů a příspěvku možnosti aplikace statutárního *bail-in* je nutné upozornit na významné rozdíly mezi jednotlivými bankami, které jsou patrné například z rozpětí min – max v tabulce 4-2 nebo z grafů 4-1 a 4-2. Krizový orgán se též může z důvodu omezení systémového rizika rozhodnout vyloučit některé závazky z uplatnění statutárního *bail-in*.

Následující tabulka 4-3 uvádí výsledky srovnávací analýzy vybraných vrcholných mateřských společností na základě bodové škály obsažené v tabulce 4-2.

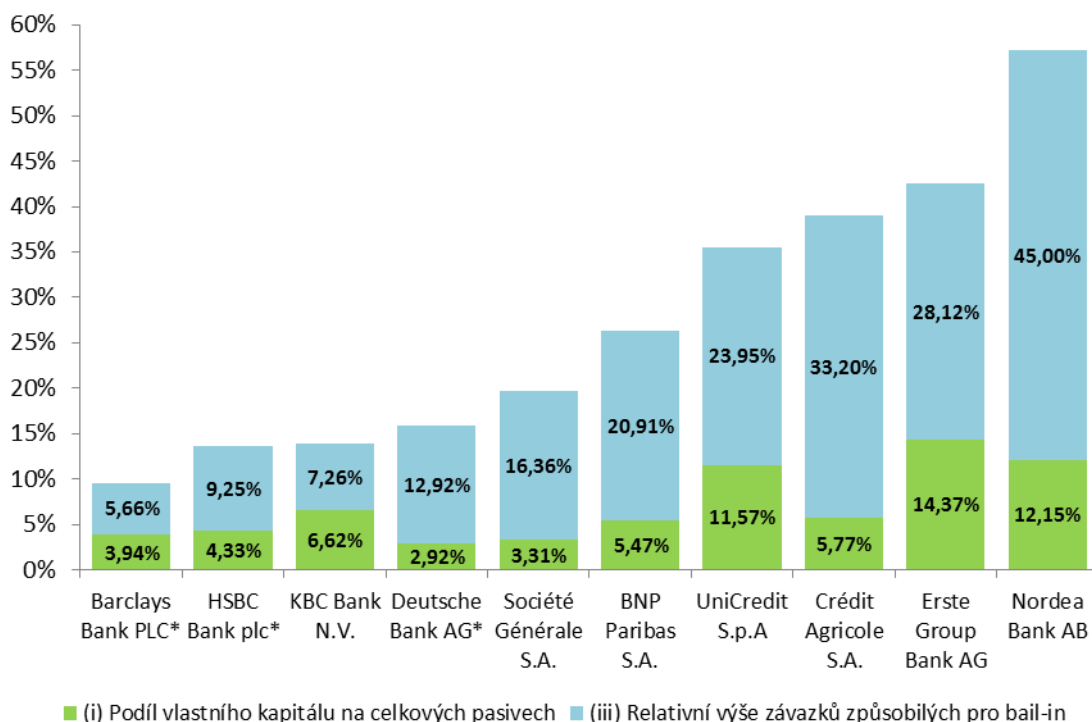
Banka		i.		iii.		vi.		Součet bodu
		Podíl vlastního kapitálu na celkových pasivech		Relativní výše závazků způsobilých pro <i>bail-in</i>		Odhad minimálního požadavku podle BRRD		
		hodnota	body	hodnota	body	hodnota	body	
4.9	Nordea Bank AB	12,15%	5	45,00%	5	35,01%	5	15
4.6	Erste Group Bank AG	14,37%	5	28,12%	4	31,11%	5	14
4.4	Crédit Agricole S.A.	5,77%	2	33,20%	4	27,62%	4	10
4.11	UniCredit S.p.A	11,57%	4	23,95%	3	19,59%	3	10
4.3	BNP Paribas S.A.	5,47%	2	20,91%	3	16,99%	3	8
4.10	Société Générale S.A.	3,31%	1	16,36%	3	13,30%	2	6
4.8	KBC Bank N.V.	6,62%	3	7,26%	1	12,04%	2	6
4.5	Deutsche Bank AG*	2,92%	1	12,92%	2	8,87%	1	4
4.7	HSBC Bank plc*	4,33%	2	9,25%	1	7,32%	1	4
4.2	Barclays Bank PLC*	3,94%	1	5,66%	1	8,71%	1	3

Tabulka 4–3 Výsledky srovnávací analýzy vybraných vrcholných mateřských společností

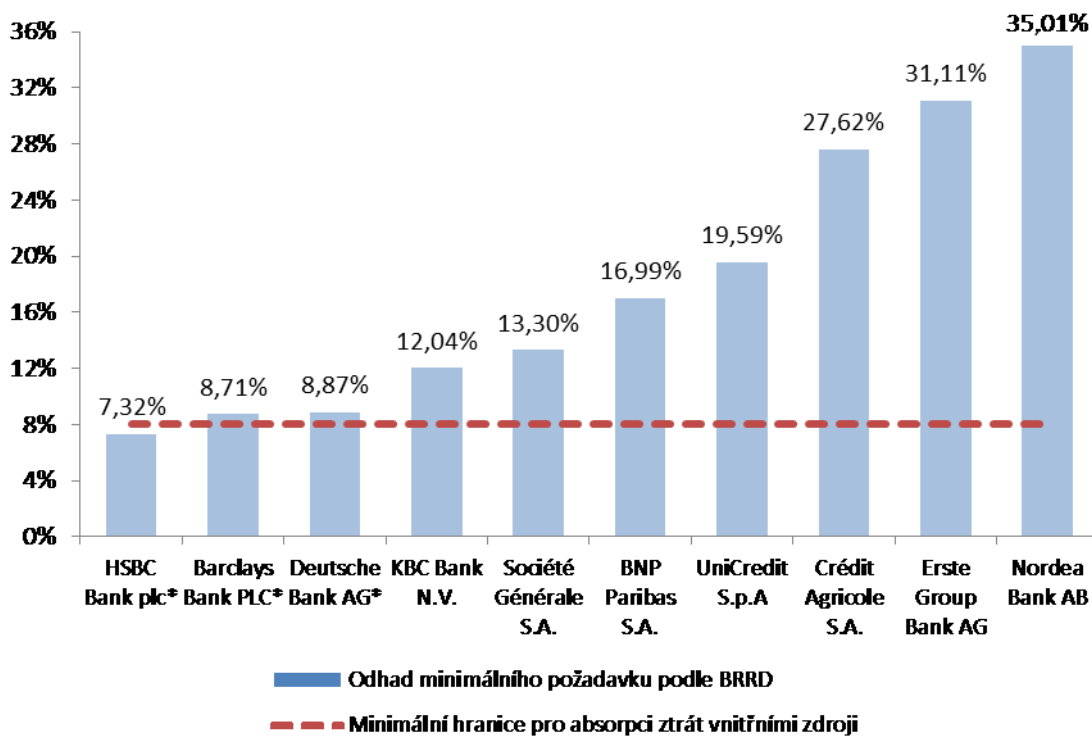
[zdroj: vlastní výpočet autora]

*Nízké hodnoty ukazatelů jsou v případě Deutsche Bank AG, HSBC Bank plc a Barclays Bank plc částečně způsobeny relativně vysokým objemem závazků z derivátových obchodů v jejich rozvahách (viz příslušné podkapitoly a podkapitolu 4.1).

Z tabulek 4-2 a 4-3 vyplývá, že kromě Nordea Bank AB, Erste Group Bank AG a UniCredit S.p.a. vykazovaly všechny banky podprůměrný (i) podíl vlastního kapitálu na celkových pasívech, což podporuje významnost statutárního *bail-in* pro řešení krizí bank.

Graf 4–1 Srovnání vybraných vrcholných mateřských společností podle (iii) relativní schopnosti absorbovat ztráty a podíl ukazatelů (i) a (ii) na této schopnosti [zdroj: výroční zprávy vybraných vrcholných mateřských společností a vlastní výpočet autora]

Graf 4–2 Srovnání vybraných vrcholných mateřských společností dle (vi) odhadu minimálního požadavku podle BRRD [zdroj: výroční zprávy vybraných vrcholných mateřských společností a vlastní výpočet autora]

Zároveň je ovšem nutné upozornit, že ne všechny složky vlastního kapitálu jsou považovány při výpočtu regulatorního kapitálu za schopné krýt ztráty. Skutečná schopnost výše zmíněných bank krýt ztráty by proto mohla být

Zajímavý je případ Crédit Agricole S.A., která se navzdory nízkému podílu vlastního kapitálu na celkových pasivech umístila v tabulce 4-3 i v grafech 4-1 a 4-2 na třetím místě, což zapříčinil právě relativně vysoký objem způsobilých závazků pro *bail-in* a lze předpokládat, že využití nových mechanismů by hrálo při řešení její krize zásadní roli.

KBC Bank N.V., mateřská společnost Československé obchodní banky, a.s., se navzdory pouze mírně podprůměrnému podílu vlastního kapitálu na celkových pasivech umístila v tabulce 4-3 na 6. – 7. místě, na grafu 4-1 na 8. a na grafu 4-2 na 7. místě. Na toto umístění měl vliv výrazně podprůměrný objem způsobilých závazků pro *bail-in* způsobený vyšším objemem emitovaných krytých dluhopisů.

Dle našeho odhadu (viz grafu 4-2) by všechny zkoumané banky s výjimkou HSBC Bank plc splnily případnou 8% hodnotu minimálního požadavku podle BRRD k 31. prosinci 2013. Vypočtené hodnoty pro jednotlivé vrcholné mateřské instituce jsou do jisté míry nadhodnocené, jelikož neaplikujeme na vlastní kapitál odpočty používané při zjištění hodnoty regulatorního kapitálu. Druhým důvodem nadhodnocení může být rezerva z přecenění realizovatelných finančních instrumentů (AFS rezerva) zahrnovaná do vlastního kapitálu.²¹⁰

Při zohlednění výše zmíněného lze předpokládat, že HSBC Bank plc, Barclays Bank plc a Deutsche Bank AG by pravděpodobně mely problémy se splněním ukazatele minimálního požadavku dle BRRD nastaveného na 8%. Zároveň je nutné podotknout, že hodnoty ukazatelů u těchto bank jsou naopak podhodnoceny vlivem významného objemu závazků z derivátů, které do naší kalkulace nezahrnujeme.

Z grafů 4-1 a 4-2 a informací uvedených v podkapitolách 4.2 – 4.11 lze vyvodit závěr, že relativní schopnost banky absorbovat ztráty **závisí do značné míry na její orientaci na segmenty finančních služeb**. Banky s významným podílem aktivit v retailovém bankovníctví jako Nordea Bank AB, Erste Group Bank AG nebo družstevnická Crédit Agricole S.A. vychází ze srovnání nejlépe. Na druhou stranu banky silněji orientované na segment investičního bankovníctví jako Barclays Bank PLC, Deutsche Bank AG a HSBC Bank plc se umístily mezi bankami s nejnižší relativní schopností absorbovat ztráty.

Výše zmíněná KBC Bank N.V. jde ovšem proti tomuto trendu a navzdory svému retailovému zaměření se hodnotami svých ukazatelů blíží spíše bankám orientovaným na investiční bankovníctví. Na rozdíl od Barclays Bank PLC, Deutsche Bank AG nebo HSBC Bank plc ovšem nedochází v případě KBC Bank N.V. k možnému podhodnocení ukazatelů vlivem vysokého objemu závazků z derivátů.

Situace KBC Bank N.V. poukazuje na fakt, že aplikace *bail-in* při řešení krize retailové banky financované vysokým objemem krytých dluhopisů může proběhnout jen v omezeném

²¹⁰ Odpočty slouží k vyloučení složek vlastního kapitálu, které nejsou v každém okamžiku volně připraveny ke krytí neočekávaných ztrát, například protože jsou spojeny s aktivy, jejichž hodnoty jsou v průběhu krize nestabilní.

AFS rezervu sice CRR povoluje zařadit do CET1 kapitálu, ovšem předpokládá se, že bude tvořit složku bezpečnostní kapitálové rezervy nebo proti-cyklické kapitálové rezervy a kapitálové rezervy jsou explicitně vyloučeny z ukazatele TLAC a nejsou součástí výpočtu minimálního požadavku podle BRRD.

Pro více informací viz podkapitoly 1.1.1 a především 1.1.2.

rozsahu. Typickým příkladem takového obchodního modelu jsou hypotéční banky, které svou činnost financují emisí hypotéčních zástavních listů.

Velikost bilanční sumy instituce se jeví jako méně významná, jelikož mezi bankami s vysokou schopností absorbovat ztráty nalezneme jak nejmenší banku v našem vzorku Erste Group Bank AG, tak i středně velkou Crédit Agricole S.A.; druhá největší banka v našem vzorku, BNP Paribas S.A., se umístila v obou srovnání na pátém místě. Mezi bankami s nejnižší schopností absorbovat ztráty se též nachází menší banka KBC Bank N.V., středně velká HSBC Bank plc a třetí největší Barclays Bank PLC.

ZÁVĚR

Finanční krize mají velmi často závažný charakter a značné negativní ekonomické dopady způsobené specifickými vlastnostmi finančního sektoru a institucí v něm působících, které zahrnují nepostradatelnost tohoto sektoru pro ekonomiku, inherentní nestabilitu bank a jejich velikost a vzájemnou provázanost. Výše zmíněné vlastnosti bank a s nimi propojených finančních institucí též činí řešení krize systémově významné bankovní skupiny velmi problematické.

V průběhu finanční krize z roku 2008 využily veřejné orgány k řešení krizí bank především opatření typu *bail-out* na podporu jejich likvidity (garance) a solventnosti (rekapitalizace, odkup aktiv). Charakteristickou vlastností těchto opatření je, že dochází k podmíněným nebo nepodmíněným finančním tokům mezi jejich poskytovatelem a bankou.

Rekapitalizace lze považovat za základ opatření typu *bail-out* poskytovaných členskými státy EU na podporu svých finančních sektorů. Členské státy poskytnuly v letech 2008 – 2012 rekapitalizace v celkovém objemu 413 mld. EUR (3,2 % HDP EU). Garance byly poskytnuty ve výrazně vyšším objemu než rekapitalizace, ovšem z důvodu aktivace pouze nepatrného množství garancí byl jejich negativní dopad na veřejné rozpočty velmi nízký.

Opatření typu *bail-out* nabízejí možnost sdílení ztrát se soukromým sektorem prostřednictvím výše protiplnění a při využití odkupu aktiv též stanovením převodní ceny aktiv (*haircut*) nebo zřízením speciální instituce typu *bad-bank* s vhodnou vlastnickou strukturou. K tomuto sdílení ovšem v mnoha případech nedocházelo. Z toho důvodu současná podoba pravidel pro poskytování státní podpory bankám požaduje, aby před poskytnutím rekapitalizace nebo odkupu aktiv byl uplatněn *bail-in* na složky regulatorního kapitálu.

Vyhodnocení poskytnutí opatření typu *bail-out* z hlediska nákladů a výnosů by nemělo být prováděno odděleně za jednotlivá opatření, jelikož poskytnutí jednoho (rekapitalizace) substituuje nutnost použití jiného (aktivaci garance). Při porovnání přímých nákladů poskytnutí opatření pro veřejné rozpočty členských států EU a výše z nich realizovaných výnosů vychází čistá ztráta v objemu 290 mld. EUR (2,2 % HDP EU).

Nutnost poskytnutí objemných opatření typu *bail-out* neplynula pouze z vážnosti bankovních krizí, ale také z absence alternativního postupu pro řešení solventnostních problémů systémově významných bank. Nové mechanismy pro řešení krizí, vycházející z insolvenčních režimů pro banky, by měly umožnit veřejným orgánům vyřešit krizi banky bez použití veřejných prostředků k podpoře její solventnosti, při pokračující činnosti jejich klíčových ekonomických funkcí a bez vážnějších negativních efektů na finanční stabilitu. Pro jejich efektivní aplikaci je ovšem nutné přijetí komplexní legislativní úpravy založené na mezinárodních standardech obsažených v dokumentu *Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions* vypracovaných *Financial Stability Board*.

Jádro nových mechanismů tvoří administrativní opatření umožňující krizovému orgánu rekapitalizovat banku v problémech z regulatorního kapitálu a způsobilých závazků (tzv. statutární *bail-in*), prodat aktiva a převést závazky soukromému zájemci nebo do zřízené překlenovací instituce a realizovat doplňková opatření pro zajištění efektivního vyřešení krize příslušné banky.

Odborná literatura se shoduje na vhodnosti zavedení před-insolvenčního režimu (ozdravného mechanismu), v němž se sama banka snaží obnovit svou kapitálovou vybavenost a životaschopnost. Jelikož při spuštění mechanismu řešení krize přebírá krizový orgán kontrolu

nad bankou, je žádoucí, aby k němu docházelo po porušení regulatorních pravidel bankou, ovšem předtím, než se banka stane nesolventní.

Za významný přínos nových mechanismů lze označit požadavek na tvorbu a aktualizaci ozdravných plánů a plánů řešení krize. Jejich tvorbu a přezkum doprovází simulace nebo rozbor postupu řešení krize banky za účelem odhalení případných problémů, které by jinak byly objeveny až při nastalé krizi a mohly by zabránit včasnému a úspěšnému vyřešení její krize.

Největší komplikaci při tvorbě legislativy, přípravě plánů řešení krize a následné aplikaci nových mechanismů představuje mezinárodní působnost systémových bankovních skupin. Evropská unie na toto reaguje přijetím směrnice 2014/59/EU (BRRD), která harmonizuje použití nových mechanismů pro řešení krizí bank na území členských států EU.

Dle vyhodnocení *Financial Stability Board* je BRRD plně v souladu s mezinárodními standardy *Key Attributes*. I přesto lze nalézt některé potenciální slabé stránky BRRD, které by mohly negativně ovlivnit řešení krize novými mechanismy na území EU. BRRD se v mnoha případech odkazuje na teprve připravované technické normy *European Banking Authority*, což může limitovat harmonizační efekt na insolvenční režimy jednotlivých členských států.

BRRD též neobsahuje kvantitativní spouštěcí podmínky ani povinnost použít kvantitativní indikátory pro vyhodnocení naplnění spouštěcích podmínek, což ponechává přílišnou diskreci v rozhodování dohledových a krizových orgánů, která může způsobit nejednotné rozhodování krizových orgánů nebo jejich prodlení při rozhodování o spuštění mechanismů pro řešení krize. Jako vhodné řešení se jeví zahrnutí kvantitativních indikátorů přizpůsobených charakteru konkrétní banky do plánu řešení krize.

Vzhledem ke klíčové úloze, kterou sehrály rekapitalizace v opatření typu *bail-out*, lze považovat statutární *bail-in* za základ mechanismů pro řešení krize. Analýzu využitelnosti statutárního *bail-in* jsme provedli na vzorku deseti vrcholných mateřských společností stojících v čele evropských systémových bankovních skupin. Na základě výsledků analýzy lze konstatovat, že pravomoc krizového orgánu uplatnit statutární *bail-in* významně zvyšuje relativní schopnost bank absorbovat ztráty. V průměru dochází ke zvýšení schopnosti banky absorbovat ztráty o 11 – 20 p. b. (hodnoty představují objem způsobilých závazků pro *bail-in* v poměru k celkovým pasivům).

Ze srovnávací analýzy vybraných systémově významných bank vyplývá, že relativní schopnost bank absorbovat ztráty významněji závisí na jejich obchodní orientaci – retailové banky vykazovaly výrazně vyšší schopnost absorpce ztrát než banky zaměřené na investiční bankovníctví.

Závěrem je nutné upozornit, že individuální finanční výkazy, přílohy k finančním výkazům a další části výročních zpráv k 31. prosinci 2013 neobsahovaly dostatečně podrobné informace o struktuře pasiv vrcholných mateřských společností a to především informace o objemu a splatnostech zajištěných závazků. Lze doporučit změnu účetních standardů, která by zajistila, že výroční zpráva bude obsahovat vyčíslení způsobilých závazků pro *bail-in*.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Basel Committee on Banking Supervision (BCBS, 2008): *Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision*. Bank for International Settlements, září 2008. ISSN 92-9197-767-5. Přístup z internetu: <<http://www.bis.org/publ/bcbs144.pdf>>
- [2] BREI, Michael – GAMBACORTA, Leonardo – GOETZ VON, Peter (2011): *Rescue packages and bank lending*. BIS Working Papers No 357, listopad 2011. ISSN 1020-0959. Přístup z internetu: <<http://www.bis.org/publ/work357.pdf>>
- [3] BRIERLEY, Peter (2009): *The UK Special Resolution Regime for failing banks in an international context*. Bank of England, Financial Stability Paper No. 5, červenec 2009. ISSN 1754-4262. Přístup z internetu: <http://www.bankofengland.co.uk/research/Documents/fspapers/fs_paper05.pdf>
- [4] CLAESSENS, Stijn – KOSE, M. Ayhan (2013): *Financial Crises: Explanations, Types, and Implications*. IMF Working Paper, WP/13/28, leden 2013. ISSN 2227-8885. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1328.pdf>>
- [5] COUR-THIMANN, Philippine – WINKLER, Bernhard (2013): *The ECB's non-standard monetary policy measures: the role of institutional factors and financial structure*. ECB Working Paper No. 1528, duben 2013. ISSN 1725-2806. Přístup z internetu: <<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1528.pdf>>
- [6] DVOŘÁK, Pavel (2008): *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vydání: Nakladatelství C.H.Beck, Praha 2008. 343 stran. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [7] EDWARDS, Jonathan M. (2011): *FDICIA v. Dodd-Frank: Unlearned Lessons About Regulatory Forbearance?* Harvard Business Law Review, Vol. 1, duben 2011. Přístup z internetu: <<http://ssrn.com/abstract=1895728>>
- [8] EVROPSKÁ KOMISE: *Capital Requirements - CRD IV/CRR – Frequently Asked Questions*. (MEMO/13/690, 16. 7. 2013). Přístup z internetu: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-690_en.htm?locale=en>
- [9] EVROPSKÁ KOMISE: *Banking union: restoring financial stability in the Eurozone*. (MEMO/14/294, 15. 4. 2014). Přístup z internetu: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_en.htm>
- [10] EVROPSKÁ KOMISE: *A Single Resolution Mechanism for the Banking Union – frequently asked questions*. (MEMO/14/295, 15. 4. 2014). Přístup z internetu: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-295_en.htm>
- [11] EVROPSKÁ KOMISE: *EU Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD) - Frequently Asked Questions*. (MEMO/14/297, 15. 4. 2014). Přístup z internetu: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-297_en.htm>
- [12] EVROPSKÁ KOMISE: *EMIR - Frequently Asked Questions*. Aktualizovaná verze z července 2014. Přístup z internetu: <http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/docs/derivatives/emir-faqs_en.pdf>
- [13] Federal Deposit Insurance Company and Bank of England (FDIC a BoE 2012): *Resolving Globally Active, Systemically Important, Financial Institutions*. A joint paper by the Federal Deposit Insurance Corporation and the Bank of England, prosinec 2012. Přístup z internetu: <<https://www.fdic.gov/about/srac/2012/gsifi.pdf>>

- [14] Financial Stability Board (FSB, 2010): *Reducing the moral hazard posed by systemically important financial institutions*. FSB Recommendations and Time Lines. FSB, říjen 2010. Přístup z internetu: <http://www.financialstabilityboard.org/wp-content/uploads/r_101111a.pdf>
- [15] Financial Stability Board (FSB, 2011): *Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions*. FSB, říjen 2011. Přístup z internetu: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_111104cc.pdf>
- [16] Financial Stability Board (FSB, 2012): *Recovery and Resolution Planning: Making the Key Attributes Requirements Operational*. FSB Consultative Document, listopad 2012. Přístup z internetu: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_121102.pdf>
- [17] Financial Stability Board (FSB, 2013a): *Progress and Next Steps Towards Ending "Too-Big-To-Fail" (TBTF)*. Report of the Financial Stability Board to the G-20. FSB, září 2013. Přístup z internetu: <http://www.financialstabilityboard.org/wp-content/uploads/r_130902.pdf>
- [18] Financial Stability Board (FSB, 2013b): *2013 update of group of global systemically important banks (G-SIBs)*. FSB, listopad 2013. Přístup z internetu: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_131111.pdf>
- [19] Financial Stability Board (FSB, 2014a): *Report to the G20 on progress in reform of resolution regimes and resolution planning for global systemically important financial institutions (G-SIFIs)*. FSB, listopad 2014. Přístup z internetu: <<http://www.financialstabilityboard.org/wp-content/uploads/Resolution-Progress-Report-to-G20.pdf>>
- [20] Financial Stability Board (FSB, 2014b): *Adequacy of loss-absorbing capacity of global systemically important banks in resolution*. Consultative Document. FSB, listopad 2014. Přístup z internetu: <<http://www.financialstabilityboard.org/wp-content/uploads/TLAC-Condoc-6-Nov-2014-FINAL.pdf>>
- [21] International Monetary Fund (IMF, 2011a): *Luxembourg: Financial System Stability Assessment—Update*. IMF Country Report No. 11/148, červen 2011. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11148.pdf>>
- [22] International Monetary Fund (IMF, 2011b): *United Kingdom: Financial System Stability Assessment*. IMF Country Report No. 11/222, červenec 2011. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11222.pdf>>
- [23] International Monetary Fund (IMF, 2013a): *Greece: 2013 Article IV Consultation*. IMF Country Report No. 13/154, červen 2013. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13154.pdf>>
- [24] International Monetary Fund and the World Bank (IMF a World Bank, 2009): *An Overview of the Legal, Institutional, and Regulatory Framework for Bank Insolvency*. Duben 2009. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2009/041709.pdf>>
- [25] International Monetary Fund (IMF, 2013b): *Global Financial Stability Report - Transition Challenges to Stability*. Říjen 2013. ISSN 1729-701X. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/External/Pubs/FT/GFSR/2013/02/pdf/text.pdf>>
- [26] JÍLEK, Josef – SVOBODOVÁ, Jitka (2009): *Účetnictví bank a finančních institucí 2009*. 7. vydání: Nakladatelství Grada, Praha 2009. 584 stran. ISBN 978-80-247-3048-6.

- [27] KOHOUT, Pavel (2011): *Finance po krizi – Evropa na cestě do neznáma*. 3., rozšířené vydání: Nakladatelství Grada, Praha 2011. 328 stran. ISBN 978-80-247-4019-5.
- [28] KPMG Regulatory Advisory (2013): *CRD IV: Single Rule Book for EU Banking Regulation - Changes and Implications*. KPMG Irsko, květen 2013. Přístup z internetu: <<https://www.kpmg.com/IE/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/crd-iv-may-2013.pdf>>
- [29] LAEVEN, Luc – VALENCIA, Fabián (2012a): *Systemic Banking Crises Database: An Update*. IMF Working Paper, WP/12/163, červen 2012. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12163.pdf>>
- [30] LAEVEN, Luc – VALENCIA, Fabián (2012b): *Resolution of Banking Crises: The Good, the Bad, and the Ugly*. IMF Seminar “Financial Crises: Causes, Consequences, and Policy Responses”, srpen 2012. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2012/fincrisis/pdf/ch13.pdf>>
- [31] LAUŠMANOVÁ, Monika (2011): *Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank*. (Článek na internetu z 18. 2. 2011). Nakladatelství Economia: Hospodářské Noviny IHNED. ISSN 1213-7693. Přístup z internetu: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>
- [32] MANDEL, Martin – TOMŠÍK, Vladimír (2011): *Regulace bankovního sektoru z pohledu ekonomické teorie*. Politická ekonomie : teorie modelování, aplikace. 2011. sv. 59, č. 1, s. 58--81. ISSN 0032-3233. Přístup z internet: <<http://www.vse.cz/polek/772>>
- [33] MARINČ, Matej – VLAHU, Razvan (2012): *The Economics of Bank Bankruptcy Law*. Nakladatelství Springer, Berlín 2012. 158 stran. ISBN 978-3-642-21807-1.
- [34] MUSÍLEK, Petr (2011): *Trhy cenných papírů*. 2. vydání: Nakladatelství Ekopress, Praha 2011. 520 stran. ISBN 978-80-86929-70-5.
- [35] PEČENÁ, Magda – TEPLÝ, Petr (2010): *Credit risk and financial crises*. Nakladatelství Karolinum Press, Praha 2010. 225 stran. ISBN 978-80-246-1872-2.
- [36] POCHMAN, Jiří (2012): *Opatření přijímaná na podporu finančního sektoru v rámci Evropského plánu hospodářské obnovy*. Autorova bakalářská práce, VŠE Praha, červen 2012. Přístup z internetu: <http://www.vse.cz/vskp/32511_opatreni_prijimana_na_podporu_financniho_sektoru_v%C2%A0ramci_evropskeho_planu_hospodarske_obnovy>
- [37] PURFIELD, Catriona – ROSENBERG, Christoph B. (2010): *Adjustment under a Currency Peg: Estonia, Latvia and Lithuania during the Global Financial Crisis 2008-09*. IMF Working Paper, WP/10/213, září 2010. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10213.pdf>>
- [38] PŮLPÁNOVÁ, Stanislava (2007): *Komerční bankovnictví v České republice*. Nakladatelství Oeconomica, Praha 2007. 338 stran. ISBN 978-80-245-1180-1.
- [39] REVENDA, Zbyněk (2011): *Centrální bankovnictví*. 3., aktualizované vydání: Nakladatelství Management Press, Praha 2011. 560 stran. ISBN 978-80-7261-230-7.
- [40] THORGEIRSSON, Thorsteinn – NOORD, Paul van den (2013): *The Icelandic banking collapse: was the optimal policy path chosen?* Central Bank of Iceland Working Paper No. 62, březen 2013. ISSN 1028-9445. Přístup z internetu: <<http://www.cb.is/library/Skráarsafn---EN/Working-Papers/WP%2062.pdf>>

- [41] WITZANY, Jiří (2010): *Credit Risk Management and Modeling*. 1. vydání: Nakladatelství Oeconomica, Praha 2010. 214 stran. ISBN 978-80-245-1682-0.
- [42] ZHOU, Jianping – RUTLEDGE, Virginia – BOSSU, Wouter – DOBLER, Marc – JASSAUD, Nadege – MOORE (2012): *From Bail-out to Bail-in: Mandatory Debt Restructuring of Systemic Financial Institutions*. IMF Staff Discussion Note, SDN/12/03, duben 2012. Přístup z internetu: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2012/sdn1203.pdf>>
- [43] *Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act*. Public Law 111-203, H.R. 4173, červenec 2010. Přístup z internetu: <<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-111publ203/content-detail.html>>
- [44] *Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o omezitelných požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012*. (CRR) Přístup z internetu: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0575>>
- [45] *Sdělení Komise o použití pravidel pro poskytování státní podpory ve prospěch bank v souvislosti s finanční krizí od 1. srpna 2013 („Sdělení o bankovníctví“)*. Úředník věstník EU – 216, str. 1, 30.7.2013. Přístup z internetu: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52013XC0730\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52013XC0730(01))>
- [46] *Sdělení Komise o použití pravidel pro poskytování státní podpory ve prospěch bank v souvislosti s finanční krizí od 1. ledna 2012 („Sdělení o prodloužení z roku 2011“)*. Úředník věstník EU – 356, str. 7, 6.12.2011. Přístup z internetu: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52011XC1206\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52011XC1206(02))>
- [47] *Sdělení Komise o použití pravidel pro poskytování státní podpory ve prospěch bank v souvislosti s finanční krizí od 1. ledna 2011 („Sdělení o prodloužení z roku 2010“)*. Úředník věstník EU – 329, str. 7, 7.12.2010. Přístup z internetu: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52010XC1207\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52010XC1207(04))>
- [48] *Sdělení Komise o návratu k životaschopnosti a hodnocení restrukturalizačních opatření ve finančním sektoru v současné krizi podle pravidel pro státní podporu („Sdělení o restrukturalizaci“)*. Úředník věstník EU – 195, str. 9, 19.8.2009. Přístup z internetu: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52009XC0819\(03\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52009XC0819(03))>
- [49] *Sdělení Komise o nakládání se znehodnocenými aktivy v bankovním sektoru Společenství („Sdělení o znehodnocených aktivech“)*. Úředník věstník EU – 72, str. 1, 26.3.2009. Přístup z internetu: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52009XC0326\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52009XC0326(01))>
- [50] *Sdělení Komise – Rekapitalizace finančních institucí během současné finanční krize: omezení podpory na nezbytné minimum a záruky proti neoprávněnému narušení hospodářské soutěže („Sdělení o rekapitalizaci“)*. Úředník věstník EU – 10, str. 2, 15.1.2009. Přístup z internetu: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52009XC0115\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52009XC0115(01))>
- [51] *Sdělení Komise – Použití pravidel pro poskytování státní podpory na opatření přijatá ve vztahu k finančním institucím v souvislosti se současnou globální finanční krizí („Sdělení o bankovníctví 2008“)*. Úředník věstník EU – 270, str. 8, 25.10.2008. Přístup z internetu: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:270:0008:0014:CS:PDF>>

- [52] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES. (CRD IV) Přístup z internetu: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>>*
- [53] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků a kterou se mění směrnice Rady 82/891/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EU, 2012/30/EU a 2013/36/EU a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 a (EU) č. 648/2012. (BRRD) Přístup z internetu: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0059>>*
- [54] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. Přístup z internetu: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02006L0048-20130701>>*
- [55] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. Přístup z internetu: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02006L0049-20110104>>*
- [56] Individuální finanční výkazy, příloha k finančním výkazům a výroční zpráva následujících institucí k 31. prosinci 2013:
- Barclays Bank PLC - <http://www.barclays.com/content/dam/barclayspublic/docs/InvestorRelations/AnnualReports/AR2013/barclays-bank-plc-annual-report-2013.pdf>
 - BNP Paribas S.A. - https://invest.bnpparibas.com/sites/default/files/documents/ddr_2013_bnp_paribas_gb.31981_0.pdf
 - Crédit Agricole S.A. - <http://www.credit-agricole.com/en/content/download/301752/4796890/version/2/file/DDR+2013+-+VA+.pdf>
 - Deutsche Bank AG - https://annualreport.deutsche-bank.com/2013/ar/servicepages/downloads/files/dbfy2013_financial_stat_deutsche_bank_ag.pdf
 - Erste Group Bank AG - http://www.erstegroup.com/en/Downloads/475c974d-b0c0-41ed-b50b-a58b139bd1e1/AR2013_Annual_Financial_Report_en.pdf
 - HSBC Bank plc - http://www.hsbc.co.uk/1/PA_esf-ca-app-content/content/pws/content/personal/pdfs/hbeu-2013-ara-final-online.pdf
 - KBC Bank N.V. - https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBCCOM/PDF/COM_BDV_pdf_BANK_jaarverslag_en.pdf
 - Société Générale S.A. - http://www.societegenerale.com/sites/default/files/societegeneraleddr2014en_0.pdf
 - UniCredit S.p.A. - <https://www.unicreditgroup.eu/content/dam/unicreditgroup/documents/en/investors/financial-reports/2013/UniCredit-S.p.A.-2013-Reports-and-Accounts.pdf>

[57] Dále využita data z:

- Banka pro mezinárodní vypořádání (BIS) - <http://www.bis.org/>
- Bank of England (BoE) - <http://www.bankofengland.co.uk/>
- EUROPA - http://europa.eu/index_en.htm
- Eurostat - <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
- Evropská centrální banka (ECB) - <http://www.ecb.europa.eu/>
- Evropský orgán pro bankovníctví (EBA) - <http://www.eba.europa.eu/>
- Financial Stability Board (FSB) - <http://www.financialstabilityboard.org/>
- Mezinárodní měnový fond (IMF) - <http://www.imf.org>
- Ministerstvo financí ČR - <http://www.mfcr.cz/>
- On-line slovník Investopedia - <http://www.investopedia.com/dictionary/>
- Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) - <http://www.oecd.org/>
- Relbanks.com - <http://www.relbanks.com/>
- UniCredit Group - <https://www.unicreditgroup.eu/en.html>